

Qora Odamların Məktəbi

S.A. Yessinin

QORA ODAMI

Kitob shu erda ko'rsatilgan muddatdan
kechiktirilmagan holda topshirilishi shart

ligarigi berilmalar miqdori _____

--	--

9-23

S.A.

10,555

821
Y36

50.

Rus adabiyoti durdonalari

SERGEY ALEKSANDROVICH YEŞENIN

UMCAD

QORA ODAM

She'rlar va dostonlar

736

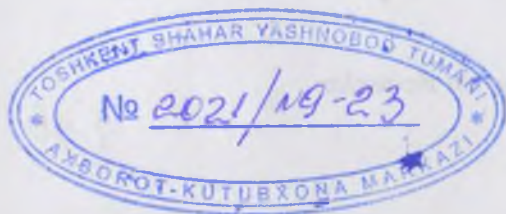
TOSHKENT
«O'ZBEKISTON»
2021

UO*K 821.161.1-1

KBK 84-5(2Ros-Rus)

Y 36

Tarjimonlar: Erkin VOHIDOV, Zikrilla NE'MAT,
Feruz NE'MATULLAYEV, O'ktam ODILOV

ISBN 978-9943-6583-9-4

© E.Vohidov va b. (tarj.), 2021

© "O'zbekiston" NMIU, 2021

O'ZIM HAQIMDA

1895-yilning 25-sentabrida Ryazan guberniyasi Ryazan uyezdi Kuzmin bo'lisi Konstantinovo qishlog'ida dunyoga keldim.

Ikki yoshimda ona tomondan o'ziga to'q buvam tarbiyasiga berilgan ekanman. Bolaligim buvamning uch nafar bo'z o'g'li bilan o'tdi. Tog'alarim o't-olov, yerga ursa, ko'kka sapchiydiganlar xilidan edi. Uch-to'rt yoshimda yaydoq otga o'tqazib, yerga chalpak bo'lgudek alfozda chopishimni maroq bilan tomosha qilishgan. Yodimda, esxonam chiqib, otning yoliga yopishgandim o'shanda. Keyin suzishni o'rgatishdi. Sasha tog'am meni qayiqqa solib, qirg'oqdan uzoqlashdi, so'ng kiyimlarimni yechvolib, suvga kuchukdek uloqtirdi. Men jon talvasasida qo'llarim bilan suvni shaloplatardim. Og'zi-burnimdan suv kirib yotibdi-yu, tog'am bo'lsa: "Lapashang! Suzishniyam bilmaysan-a!" – deb baqirardi. "Lapashang" – erkalagani edi. Sakkizni qoralab, boshqa bir tog'amga ovchi it o'rnida hamrohlik qildim, dastyor bo'lib, otib tushirilgan o'rdaklarni ko'ldan olib chiqardim.

Teng-to'shlarim orasida to'daboshi edim, mushtlashuvlarda menga bas keladigani yo'q, hamisha yuz-ko'zim mo'mataloq yurardim. Shumtakaligim uchun faqat buvimdan dakki yerdim. Buvam esa o'zi bezorilikka o'rgatardi. "Sochi uzun, aqli kalta xotin, uni hadeb urishaverma, ko'p mushtlashsa, botir yigit bo'ladi", derdi buvimga. Mehridaryo buvim meni yer-u ko'kka ishonmasdi. Shanba kuni meni cho'miltirib, tirmoqlarimni olar, boshimga moy surtardi – patila sochimni taroq bilan yotqizib bo'lmasdi-da. Lekin moy ham kor qilmasdi. O'zimni so'kinishdan tiyolmasdim. Hatto hozir ham o'sha shanbalarni eslasam, ko'nglim xijil tortadi. O'spirinlikka qadam qo'ygan paytim, qishloq muallimi bo'lsin, deb cherkov o'qituvchilar maktabiga berishdi. Maktabni tugatib, Moskva o'qituvchilar institutiga kirishim kerak edi. Xayriyat, bunday bo'lmadi.

Asli, barvaqt – to‘qqiz yoshimdan she‘r yozganman, lekin ijodga o‘n olti-o‘n yetti yoshimdan jiddiy qaray boshladim. O‘sha yillarda yozilgan ayrim she‘rlarim “Radunitsa” to‘plamiga kiritilgan.

O‘n sakkiz yoshimda jurnallarga she‘rlarimni paydar-pay yubordim, ammo birortasi chop etilmaganidan hayron bo‘lib, Peterburgga otlandim. U yerda meni quchoq ochib kutib olishdi. Dastlab Blok, keyin Gorodetskiy bilan tanishdim. Blok bilan ilk uchrashuvda peshonamdan reza-reza ter chiqqandi – tirik shoirni birinchi marta ko‘rib turgandim-da. Gorodetskiy meni Klyuyev bilan tanishtirdi, ilgari uning nomini hatto eshitmagandim. Garchi ichki ziddiyatlarimiz bo‘lsa-da, Klyuyev bilan qalinlashib qoldik.

Shu yillarda Shanyavskiy universitetiga kirdim, biroq u yerda yarim yil tahsil olib-olmay qishloqqa qaytdim.

Universitetda Semyonskiy, Nasedkin, Kolokolov, Flipchenko singari shoirlar bilan tanishdim.

Zamondosh shoirlardan menga ko‘proq Blok, Bely va Klyuyev ma‘qul bo‘lgandi. Belydan shakl borasida, Blok va Klyuyevdan lirika borasida talay narsa o‘rgandim.

1919-yili do‘stlarim bilan birga imajinizm manifestini e‘lon qildik. Imajinizm biz yaratmoqchi bo‘lgan yangicha shakl maktabi edi. Lekin bu maktabning tuprog‘i yengil bo‘lgani sababli, o‘zidan bilinar-bilinmas iz qoldirdi-yu, tarix sahifasidan o‘chib ketdi.

Bir qator diniy she‘r va dostonlarimdan bajonidil voz kechganman, lekin ular ham inqilobgacha shoir sifatida shakllanishimda ahamiyat kasb etgan.

Sakkiz yoshimdan buvim qo‘limdan yetaklab monastirlarga olib borar, mehmondo‘stligidan uyimizdan daydi qo‘noqlar arimasdi. Turli-tuman diniy she‘rlar o‘qilardi. Buvam buning teskarisi edi. Ichkilikka suyagi yo‘q, nikohsiz to‘ylarga bosh-qosh edi.

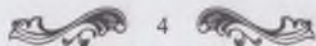
Tarki odat – amrimahol, qishloqdan ketgach ham, ko‘p mahal-gacha o‘sha hayot tarzidan voz kecholmay yurdim.

Oktabr to‘ntarishi yillari butunlay inqilob tomonda bo‘ldim, lekin voqealarga o‘zimcha – dehqon nuqtayi nazaridan yondashdim.

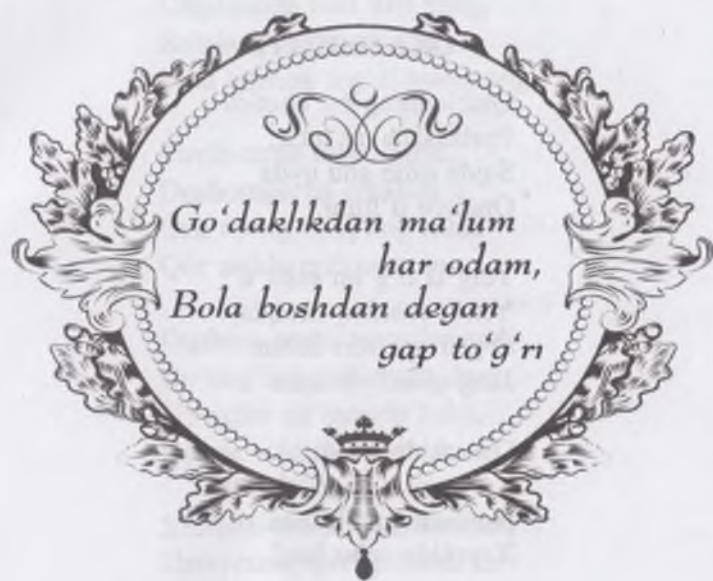
Endi meni ko‘proq Pushkin shakliy o‘yinlari bilan o‘ziga ohan-rabodek tortmoqda.

Tarjimayi holimga oid boshqa ma‘lumotlarni she‘rlarimdan topasiz.

Sergey Yesenin. 1925-yil, oktabr

(Erkin VOHIDOV tarjimalari)

ONA IBODATI

Qishloqning bir chetida
Pastakkina uy turar,
Sajda qilib shu uyda
Onaizor o'ltirar.

Yolg'iz o'g'lin eslar u
Yonib achchiq firoqda,
O'g'li esa yurt uchun
Jang qiladi yiroqda.

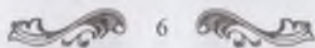
Ona sajda qiladi,
Ko'z yoshlari shashqator.
Bir nuqtaga tikilgan,
Xayolida nelar bor?

Ko'z oldiga keladi:
Keng dala – jang maydoni.
Jonsiz yotar maydonda
Mard o'g'li – pahlavoni.

Ko'kragida jarohat,
Qop-qora qon har yog'i.
Qolmish jonsiz qo'lida
Dushmanining bayrog'i.

Ona yuzin qoplar g'am,
Chimirgancha qoshini.
Asta suyar qo'liga
Oppoq sochli boshini.

Yurak dardi yosh bo'lib,
To'lib kelar ko'ziga.
Marjon-marjon tomchilar
Oqib tushar yuziga.

IT HAQIDA DOSTON

Quyosh o'ynar javdar xirmonda,
Chiptalarda nuri tilla rang.
Bolaladi ona it tongda,
Yetti kuchuk tug'di mallarang.

Yuvib-tarab tillari bilan,
Oqshomgacha erkaladi u.
Ona itning issiq bag'ridan
Qor ustida erib oqdi suv.

Oqshom payti, tovuqlar endi
Qo'nog'iga tizilishgan dam
Uy egasi xo'mrayib keldi,
Qopga soldi yettovini ham.

Sho'rlik ona chopdi ketidan,
Uzoq-uzoq quvlab bordi u.
Muzdek terlar oqib etidan,
Achchiq-achchiq uvlab bordi u.

Botqoqlardan kechib o'tdi loy,
Oyoqlari toldi, urindi.
Qaytar ekan, tom ustida oy
Bolasiga o'xshab ko'rindi.

Sho'rlik yana bolasin so'rab,
Ko'kka boqib uvladi xasta.
Yangi oy ham asta g'ildirab
Tushib ketdi ufqdan pastga.

Bechoraga ermaklab, kulib,
Non o'rniga otilgandek tosh,
It ko'zidan yulduzlar bo'lib
Qorga oqdi tomchi-tomchi yosh.

Tongda meni uyg'ot ertaroq,
Mehribonim, mushfiq onajon!
Men yo'llarga ko'z tutay mushtoq,
Bizning uyga kelmoqda mehmon.

O'rmon ichra bugun, onajon,
G'ildirakning izlarin ko'rdim.
Yillar uni aylab zar kamon,
Tortqilagan kezlarin ko'rdim.

Erta tongda mehmon keladi,
Oy shapkasin boshga qo'yib dol.
Uchqur oti ravon yeladi,
Kokillari tovlanadi ol.

Meni sahar uyg'ot, onajon,
Chiroqlarni yoqib qo'y hozir.
Deydilarki, bo'lmog'im ayon
Rossiyada shuhratli shoir.

She'r aytaman mehmonga ul dam,
Senga, onam, o'sgan yerimga.
Sahar turib soqqan suting ham
Quyiladi mening she'rimga.

Go'daklikdan ma'lum har odam,
Bola boshdan degan gap to'g'ri.
Mabodo men shoir bo'lmasam,
Bo'lar edim bezori, o'g'ri.

Jikkakkina shum bola edim,
Tengdoshlarim ichra "qahramon".
Qaytar edim ko'chadan doim
Burnim pachoq, usti boshim qon.

Qo'rqib ketgan onam qoshida
Derdim tutib o'zimni mahkam:
"Hechqisi yo'q. Qoqildim toshga,
Ertagacha qolmas o'rni ham".

Yillar o'tdi, ketdi bolalik,
Nihoya yo'q armonlarimga.
Yoshlikdagi sho'xlik, olovlik
Ko'chdi she'r-u dostonlarimga.

Bolaligim ketdi borini
Satrlarda qoldirib butun.
She'rlarimda shum, bezorining
Xislatlari aks etar bu kun.

Mag'rurligim hamon qolmagan,
Hamon baland o'tli ko'kragim.
Bolalikda burnim qonagan,
Bugun esa qondir yuragim.

Mendan kulgan to'da qoshida
Deyman tutib o'zimni mahkam:
"Hechqisi yo'q! Qoqildim toshga,
Ertagacha qolmas o'rni ham".

Meni so'kmang! Bo'lar ish bo'ldi,
So'z sotuvchi sa'dogarmasman.
Oltin boshim quyi egildi,
Bu dunyodan sovidim, bas, man.

Shaharda ham qolmog'im mahol,
Na qishloqqa mayl sezarman,
Bir yo'l qoldi: o'stirib soqol,
Rossiyani daydib kezarman.

Xayr, deyman doston, she'rlarga,
Yo'lga to'rva olurman, xolos.
Ko'chadagi bir darbadarga
Shamollar ham qo'shiq aytar soz.

Piyoz, turup hidin taratib
Bilganimni qilib yurarman.
Burnim oqsa, yengimga artib,
Peshonamda borin ko'rarman.

Qor quyunin tinglarman behis,
Baxt kerakmas bundan ziyoda.
Bunday ajib turfa hislarsiz
Yashamasman yorug' dunyoda.

Aldamasman o'zimni bu kun,
Yuragimda uqubatli g'ash.
Bezori deb nom oldim nechun?
Nega nomim bo'ldi janjalkash?

O'g'ri bo'lib o'rmon kesmadim,
Bo'yamadim qo'limni qonga.
Aybim faqat ko'cha kezganim,
Jilmayganim o'tgan-ketganga.

Men maskovlik bir dalli yigit,
O'zimga xon, tanti, chapani.
Ko'chadagi har bir daydi it
Yurishimdan taniydi mani.

Tverskoyda ko'rib yiroqdan,
Bosh irg'ashar menga otlar ham.
Jonvorlarga yaxshi o'rtoqman,
She'rim ular dardiga malham.

Boshimdagi bul silindrim
Jononlarga yoqish uchunmas.
Unda berib baytallarga yem,
Chaynashiga qilurman havas.

Odamlardan yuvdim ilgimni,
O'z do'stlarim sari intildim.
Eng chiroyli galstugimni
Kuchuklarning bo'yniga ildim.

Endi darddan xoliman bu kun,
Dilimda yo'q uqubatli g'ash.
Aldoqchi deb nom oldim shu-chun,
Shu-chun nomim bo'ldi janjalkash.

Bas! Bo'lar ish bo'ldi, kerakmas,
Qaytmas bo'ldim endi yurtimga.
Yaproqlari qanot' teraklar
Soya solmas endi ustimga.

Pastak kulbam bukchayar mensiz,
O'lib bo'lgan qari itim ham.
Maskovning bir burchida, essiz,
Zavol topmoq chog'i nasibam.

Bu shaharga bo'ldim men shaydo,
Garchi ko'hna, ko'rimsiz makon.
Mudrab yotgan oltin Osiyo
Gumbazlarda bo'lur namoyon.

Tunda esa oy nur sochgan dam
Go'yo... bilmam, nima singari...
Bosh eggancha tashlayman qadam
O'sha tanish mayxona sari.

Meni kutar bu dahshat maskan,
Bunda tunni ulab saharga,
May ichaman o'g'rilar bilan,
She'r o'qiyman fohishalarga.

Kayf tumani chulg'aganda men
Faryod bilan ochaman ko'nglim:
"Men ham sizdek gumroh bandamen,
Mening ham yo'q qaytarga yo'lim".

Pastak kulbam bukchayar mensiz,
O'lib bo'lgan qari itim ham.
Maskovning bir burchida, essiz,
Zavol topmoq chog'i nasibam.

Bir manzilga borurmiz kam-kam,
Bir manzilki, halovat hokim.
Yig'ishtirmoq chog'i menga ham
Boqiy yo'lga do'kon-dastgohim.

Ey, siz, suluv, oppoq qayinlar,
Ey, sen, zamin, bog'lar, barxanlar.
Ketayotgan saflarga qarab
Yuragimga cho'kar armonlar.

Men o'zimcha ko'p o'ylar surdim,
O'z haqimda she'r aytdim talay.
Baxtlimanki, yashadim, ko'rdim,
Bu dunyoga keldim harqalay.

Baxtlimanki, sevdim, intildim,
Quloch yozdim chechaklar aro.
Jonvorlarni ukam deb bildim,
Boshlariga urmadim aslo.

Bilmayman, ul manzilda balqib
Yotmas oqqushbo'yin boshhoqlar.
Ketayotgan saflarga boqib
Shundan menda alam, qiynoqlar.

Bilamanki, o'shal ma'voda
Bu kengliklar bo'lmas, shubhasiz.
Shuning uchun menga dunyoda
Yashayotgan odamlar aziz.

SOVET RUSI

Bo‘ron tindi. Bizlar,
Kam qoldik omon.
Do‘stlar davrasida ko‘plar yo‘q endi,
Qaytdim g‘arib qolgan maskanim tomon,
Sakkiz yil ko‘rmagan bu go‘sha meni.

Kimni chorlay?
Kimga tirik qolganim –
Ayanch shodligini aylayin bayon?
Bir qanoti singan ulkan qush kabi
Noxush boqar bunda hatto tegirmon.

Bu yerda hech kimsa tanimas meni,
Yodida borlar ham endi unutgan.
Men uchun qadrdon uyning o‘rnini
Qoplagan qora kul,
Yo‘l ko‘targan chang.

Hayot esa qaynar,
Atrofim – odam.
Yosh-u keksalardan ko‘zni olmayman.
Lekin tanish bir yuz uchratolmayman,
Maskan topolmayman nigohlardan ham.

Boshimni o‘y chulg‘ar,
O‘ngmi bu, ro‘yo?
Vatanim shu qadar o‘zgarmish hozir.
Men o‘z qishlog‘imda turibman, go‘yo
Uzoq bir o‘lkadan kelgan musofir.

Men, axir,
Shu qishloq fuqarosiman,
Ha, u mashhur bo‘lsa ajabmas bir kun,
Allaqanday ayol bunda bir zamon
Janjalkash shoirni tuqqani uchun.

Lekin aql so‘rar qalbdan hamisha:
“Ne uchun bo‘lursan
Bunga norizo?”
Yangi avlodning ham kulbasi o‘sha,
Lekin bu kulbada yangi bir ziyo.
Balki sen yuz tutding xazon fasliga,
Tingla, bo‘lak yoshlar bo‘lak kuy aytar.
Bir qishloq Vatanmas zamon nasliga,
Ular Vatan deya yer yuzin atar.

O, yurtim!
Kulgulik holdaman bugun,
Or o‘ti lovillar ol yonog‘imda.
Go‘yo ona tilim menga yot butun,
Go‘yo kelgindiman o‘z qishlog‘imda.

Mana, yakshanba kun,
Butun bir qishloq.
Bo‘lisga to‘plangan – johil, qiziqqon.
So‘kinib, tupurib alamli, qashshoq
Turmush to‘g‘risida bahs qilar dehqon.

Cho‘loq bir askarga tikilgan ko‘zlar!
U mag‘rur gap boshlar ko‘rgan ishidan!
Kerilib Budyonniy haqida so‘zlar,
So‘zlar Perekopning olinishidan.

“Mana shunday, bizlar qildik lolarang
Burjo‘y qoni bilan Qrim yoqasin...”
Quloq – bargin tutib tinglaydi zarang,
E voh, deb xotinlar tutar yoqasin.

Mana, ko‘ring qishloq yigitchalarin,
Bular komsomollar – marsh bilan kelar.
Garmonni yangratib baralla ular
Kuylar Bedniy Demyan “agitka”larin.

Mana, diyor
Menga shunday ko'rindi,
Kuylardim, men deya xalq birla hamdam.
Bunda mening she'rim kerakmas endi,
Kerakmasman balki endi o'zim ham.
Netay, mayli,
Kechir meni, jon o'lkam,
Senga xizmat qildim – shundan mamnunman.
Mayli bugun meni kuylashmasa ham,
Men kuylagan chog'da majruh eding sen.

Barin qabul qildim,
Neki bor bugun.
Yurgayman ne desa bu yangi dunyo.
Qalbim, jonim beray Oktabr uchun
Va lekin sozimni bermayman aslo!

O'zganing qo'liga bermayman uni,
Na onam, na do'stim, na sevganimga!
U menga ishongan o'z ovozini,
Men esa ishonmam uni hech kimga.

Yashang, o'sing, yoshlar!
Sog' bo'ling, durkun.
Men o'zga olamman, siz o'zga olam.
Uzoq ellar tomon yo'l olgum bugun,
Manguga ko'milgay qalbimda alam.

Lekin yillar o'tib
Olamda bir kun
Yo'qolganda yolg'on,
Kulfat va urush,
Kuylayman dunyoning
Oltidan birin
Muxtasar nom bilan
Atab uni "Rus!"

KAVKAZ

Tinch qo'ymagan rus she'rin Parnas
Yiroqlarga chorlab doimo.
Baridan ko'p o'zing, ey, Kavkaz,
Jarang solding tumanlar aro.

Otash yonib qaynoq qonida
Pushkin bitgan quvg'inda ash'or:
"Qo'y, kuylama mening yonimda
G'amgin gurji qo'shig'in, dildor!"

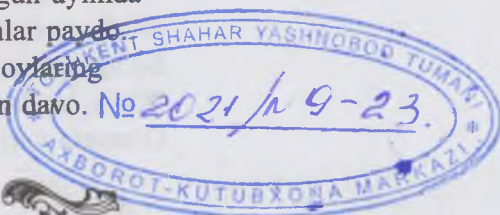
Lermontov ham qo'yingda bir vaqt
Sog'inch dardi bilmay nihoya,
Go'zal Bella, Kazbich, Azamat
To'g'risida qilgan hikoya.

To'lib oqqan daryoga qiyos
To'ldirganda hasrat yuragin,
U shoir-u ofitserga xos
Do'st o'qiga tutdi ko'kragin.

Bunda shoir Griboyedov –
Eroniyalar shahid qilgan jon –
Mungli surnay, torni eshitib
Tog' bag'rida uxlaydi hamon.

Men ham keldim bag'ringga, ammo
Kelmog'imning boisin bilmam.
Qabrlarga yosh to'karman yo
Shundamikan qabrim mening ham?

Mayli, netay?! Bugun uyimda
O'sha buyuk insonlar paydo.
Ular sening asov soylaring
Suronidan topolgan davo. № 2021/p 9-23.

Yurmoq uchun yovlardan nari,
Bo'lmoq uchun do'stlardan yiroq,
Ona yurtin tark etib bari,
Tog'lar bilan bo'ldilar o'rtoq.

Qochib keldim men ham ulardan,
Ul hayotga qaytmam umrbod.
Endi yangi, vazmin va ulkan
Mavzularda boshlagum ijod.

Kuychilar ko'p Rusda otashin,
Mayakovskiy ham zo'r shoir.
Mosselprom probkalarin
She'rga solib turgandir hozir.

Ladogalik so'fi Klyuyev,
She'ri xuddi paxtalik chopon.
Yozganini bulbul eshitib
Qafasida o'lar begumon.

Boshqalarni hatto gapirmam,
Qish oftobin emgan g'o'raklar.
Ular – qog'oz bo'yamoqning ham.
Uddasidan chiqmas so'taklar.

Kavkaz, sendan so'rayman izn,
Qo'y, ulardan so'zlamaylik, qo'y.
Kel, she'rimga shafaqday qizil
Mevalaring sharbatidan quy.

Toki qaytib ona shahrimga
Go'zal doston aylayin ijod.
G'am-hasratlar chiqsin bag'rimdan,
Ul hayotga qaytmay umrbod.

Bu dunyodan ketar onimda
So'ngi marta qilayin takror:
"Qo'y, kuylama mening yonimda
G'amgin gurji qo'shig'in, dildor!"

YIGIRMA OLTILAR BALLADASI

Kuyla, shoir, kuylagil,
Kuylagil takror,
Bugun osmon gumbazi
Naqadar zangor.
Kuyla, moviy dengiz ham
Kuy to'qir bugun
Yigirma olti nafar
Mard o'g'lon uchun.
Yigirma olti o'g'lon –
Mangu o'lmas jon.
Ular qabrin ko'molmas
Qumlar hech qachon.
Odamzodning yodidan
Chiqmagay oson –
Ikki yuz yettinchi
Chaqirimdagi qon.
Uzoq dengizlar uzra
Hilpirar tuman,
Bosh ko'tarar qumloqdan,
Qara, Shaumyan.
So'ngaklar sadosidan
Uyg'onadi cho'l.
Qumlardan ko'tarilar
Yana ellik qo'l.
Chiqib kelishar tirik,
Salomat, omon –
Yigirma olti nafar
Bahodir o'g'lon:
“Qani, yurdik, deydilar,
Bokuga tomon,
Hali tuman pardasi
Suzar har yonda.
Boqaylik-chi, nima gap
Ozarboyjonda”.

Ko'kda oyni qovundek
Yumalatar tun.
Qirg'oqlarga urilib,
Pishqirar to'lqin.
Ularni mana shunday
Zim-ziyo tunda
Inglizlar beshafqat
Otdilar bunda.
Kommunizm – adolat
Va erk bayrog'i.
Erk deb qo'zg'aldi buyuk
Yurtning har yog'i,
Imperiyaga qarshi
Kurashda mahkam
Safga turdi dehqon ham,
Proletar ham.
Dvoryanning boshida
O'ynagan qilich –
Bor edi bizning jiddiy
Otamiz Ilich.
Sharqning Ilichi edi
Bular begumon –
Yigirma olti nafar
Bahodir o'g'lon.

Odamlarning yodidan
Chiqmagay hech vaqt
O'n sakkizinchi yilda
Yurt chekkan zahmat.
Jahonning burjo'ylari
Bo'lib bir tomon –
Ozarboyjon ko'ksini
Qildilar nishon.

U zamonda Kommuna
Hali edi yosh.
Berolmadi bu o'lka
Yovlarga bardosh.

Lekin barchasidan ham
Dahshat naqadar –
Yigirma olti o‘g‘lon
Haqdagi xabar:
Qumlar xuddi erigan
Mumlar singari,
Krasnovodskdan
O‘tdilar nari.
Birov qilichga uchdi,
O‘q yedi birov,
Qonga beladi barin
Tunda vahshiy yov.
Yigirma olti nafar
Bahodir o‘g‘lon.
Qabrlarin ko‘molmas
Qumlar hech qachon.
Odamzodning yodidan
Chiqmagay oson
Ikki yuz yettinchi
Chaqirimdagi qon.

Uzoq dengizlar uzra
Hilpirar tuman.
Bosh ko‘tarar tuproqdan,
Qara, Shaumyan.
So‘ngaklar sadosidan
Uyg‘onadi cho‘l.
Qumlardan ko‘tarilar
Yana ellik qo‘l.
Chiqib kelishar tirik,
Salomat, omon
Yigirma olti nafar
Bahodir o‘g‘lon.

Tim qora libos kiygan
Tun ham qayg‘uda,
Yigirma olti sharpa
Kezar Bokuda.

Yigirma olti soya
Kezadi har yon.
Ular tufayli bu g'am,
Bu mungli doston.

Esgan na shabbodadir,
Suzgan na tuman.
Sukut saqlab quloq sol –
So'ylar Shaumyan:
“Japaridze, ko'r, do'stim,
Bu qanday zamon,
Ishchilarning qo'lida
Ko'rmoqdaman non.
Yerning qora qoniday
Neftlar oqmoqda.
Parovozlar, kemalar,
Qara, har yoqda –
Ular yurt bo'ylab kezar
Kecha-yu kunduz,
Manglayida bizlarning
Qip-qizil yulduz”.

Japaridze do'stiga
Deydi: “Ha, ishon,
Bular bari bizlarning
Zafardan nishon.
Demak, ishchilar sinfi
Yurtda mustahkam.
Kavkazni qo'lda tutib –
Turibdi mahkam.

Qara, oyni qovundek
Yumalatar tun.
Qirg'oqlarga urilib,
Pishqirar to'lqin.
Bizlarni mana shunday
Zim-ziyo tunda

Inglizlar beshafqat
Otdilar bunda”.

Kommunizm – adolat
Va erk bayrog‘i.
Erk deb qo‘zg‘aldi buyuk
Elning har yog‘i.
Imperiyaga qarshi
Kurashda mahkam
Safga turdi dehqon ham,
Proletar ham.
Dvoryanning boshida
O‘ynagan qilich –
Bor edi bizning jiddiy
Otamiz Ilich.
Sharqda-chi, bular edi,
Bular, begumon,
Yigirma olti nafar
Bahodir o‘g‘lon.

Moviylashib dilxasta,
Yorishar sahar,
Tinchib qolar ohista
Aziz soyalar.
Yigirma olti nafar
Bahodir o‘g‘lon
Yo‘l olishar orqaga –
Aych-Kuyma tomon.
Kuyla, shoir, kuylagil,
Kuyla yana bor.
Bugun osmon gumbazi
Naqadar zangor.
Kuyla, moviy dengiz ham
Kuy to‘qir bugun
Yigirma olti nafar
Mard o‘g‘lon uchun.

STANSLAR

P. Chaginga bag'ishlanadi

O'zimga ravshandir
O'z iqtidorim.
She'r yozish unchalik qiyin ish emas.
Lekin yuragimni
Ona diyorum
Sevgisi yondirar, o'rtar har nafas.

She'r nima degan gap,
Oppa-oston-ku,
Oy, yulduz, jononni har kim ham yozar.
Lek dilni kemirar
O'zgacha tuyg'u,
O'zgacha xayollar
Boshimni ezar.

Shoir bo'lsam deyman,
Ham grajdanin,
Faxr, o'rnak bo'lgudek
Elning bariga.
O'gay o'g'il emas,
Farzand bo'lsam chin
Men buyuk SSSR shtatlariga.

Moskvadan ketdim
Endi anchaga,
Kelisha olmadim
Militsiya bilan.
Oldi meni bular
Zo'r iskanjaga,
Pivo icholmaysan
Bular dastidan.

Rahmatlar aytaman
O'sha do'stlarga.

Lekin juda og'ir
Taxtada uxlash,
Yurak to'lib ketar mungli hislarga,
Tutqun qush haqda she'r
O'qiysan dil g'ash.

O'rgatilgan qushmas,
Shoirman, axir.
Qandaydir Demyanlar tengi emasman.
Mayli-da, garchi men gohi sarmastman,
Lekin mo'jiziy nur ko'zimda zohir.

Men bilib turibman,
Ko'rib ham sezib:
Davr ko'kdan yog'dirmas
Patir nonini.
Elda Lenin nomi
Shamoldek kezib,
Yurgizmoqda onglar
Tegirmonini.
Davringiz kelibdi,
O'rgating menga.
Siz menga tog'asiz,
Jiyanman bu choq.
"Sergey, o'qish qoldi
Marksni senga –
Zerikarli so'zlar
Mag'zini chaqmoq".

Kunlar tog' soyidek
Tez oqar juda,
Shaharlar harflardan
Lipillar betin.
Kecha Moskvadaydim,
Bugun Bokuda,
Serg'ulu konlarga
Yetaklar Chagin.

“Qara, – deydi menga, –
Neft – fontanlar
Cherkov qubbasidan’
Go‘zal-ku, qara!
Bizdan yiroq bo‘lsin
Mistik tumanlar,
Kuyla, shoir, bugun
Ne bo‘lsa sara”.

Suvda neft go‘yo
Eroniy gilam.
Yulduzlar ko‘k yuzin
Qilmoqda pardoz.
Men qalbdan tayyorman
Ichmoqqa qasam.
Boku chiroqlari
Yulduzlardan soz.

Inson qudratiga
Qoyilman, elning
Sanoiy kuchiga
Deyman tasanno.
Osmon yulduzlarin
Qo‘yaylik endi,
Yerni porlatgumiz
Osmondan a‘lo.

Boshni qashlamoqqa
Gal keldi menga,
Xayolda o‘zimga
So‘zlayman bu chog‘:
“Sergey, o‘qish qoldi
Marksni senga –
Zerikarli so‘zlar
Mag‘zini chaqmoq”.

KETAYOTGAN RUS

Anglab yetmaganmiz ko'p narsani biz –
Lenin zafaridan yetishgan avlod.
Eskicha aytilar
Yangi kuyimiz
Ota-bobolardan qolganicha yod.

Do'stlarim! Do'stlarim!
Na tarqoq o'lkam,
Qaynoq bu hayotda nechun g'am deyman,
Pochamni qaytarib,
Shaylanib men ham
Komsomol ketidan yugursam deyman.

Ne tong g'amgin bo'lsa o'tayotganlar,
Yoshlarga yetmoqdan
Keksalar mahrum,
Ular o'rilmagan javdarga o'xshar,
Chirib yo'qolmoqqa etilgan mahkum.

Men-chi, men yoshmasman,
Qari ham emas –
Chirib yo'qolgudek bu zamonada.
Shuning-chun ham balki sharobxonada
Gitara ohangi qilar meni mast.

Kel, jonim gitaram.
Yangragin bugun!
Lo'li qiz, sho'x bo'lsin chalgan kuylaring.
Toki unutayin
Og'uga to'la
Ardoqsiz, oromsiz o'tgan kunlarim.

Nega sovetlarni ayblagayman,
Nega undan rizo bo'la olmadim.
Chunki o'zgalarning kurashida men
Porloq yoshligimni ko'ra olmadim.

Men nimalar ko'rdim?
Jang ko'rdim faqat.
Qo'shiqlar o'rniga
Tingladim suron.
Qayga bosh uray deb besabr-u toqat
Butun kurra bo'ylab yugurdim giryon.

Lekin men baxtliman,
Bo'ronlar aro
Umrbod o'chmagay hislar topoldim.
Men o'z taqdirimni mangu beorom
Quyunlar libosi birla yopoldim.

Yangicha emasman,
Yashirmoq nega?
Bir oyog'im mening
O'tmishda hamon.
Intilib davrning po'lat safiga
Bul oyoq toydirar meni beomon.
Lekin baxtsizlar bor,
Unut bo'lgan jon.
Yurmoqni bilmaslar dadil qay sari,
Goh u yon urarlar,
Goh o'zni bu yon –
G'alvir ustidagi kepak singari.
Ularni bilaman,
Ko'rganman ko'p bor,
Sigirning ko'ziday ko'zlari suzuk.
Balki qonlarin ham
Qoplagan mog'or,
Po'panak bosgandek botqoqlik yuzin.

Ayting-chi, kim otar
Bu botqoqqa tosh?
Zinhor ota ko'rmang
Qo'zg'ab bo'yi bad.
Vaqt o'tar,

Ularni quritar quyosh,
Kuzda xazon qoplab yo'qolar abad.

Yana odamlar bor –
Chetdan ko'z tashlab
Davr odimini ko'rurlar olddan,
Bundaylar orqasi,
Oldini qashlab
So'z ochib qoladi yangi hayotdan.

Xayolga cho'mganча
Quloq solib ul –
Yupun dehqonlardan eshitaman so'z:
“Sovet hukumati bizlarga ma'qul,
Ko'proq bo'lsa qani endi mix va bo'z”.

Shumi istak,
Shumi hayotdan talab?
Bo'lsa bas bularga kartoshka va non.
Nechun men kechalar baxtini qarg'ab,
Nechun taqdirimdan
Bo'ldim pushaymon?

Men havas qilurman
Buyuk g'oya deb
Qutlug' jangga kirgan bahodirlarga.
Men esam
Yoshlikni yellarga berib
Bugun egadirman na xotirlarga.
Naqadar og'ir bu!
Naqadar og'ir!
Qanday kirib qoldim bu tor yo'lakka?
Nima bera oldim
Xalqimga, axir?!
Imkonim yo'qmidi bundan bo'lakka?!

Kel, jonim gitaram,
Yangragin bugun,
Lo'li qiz, sho'x bo'lsin chalgan kuylaring.
Toki unutayin
Og'uga to'la
Ardoqsiz, oromsiz o'tgan kunlarim.

Bilaman,
May ichra cho'kmas sira g'am.
Dilga orom bermas
Safar ham deyman.
Pochamni qayirib
Shaylanib men ham
Komsomol ketidan yugursam deyman.

AYOLGA MAKTUB

O'sha kun, albatta,
Yodingizdadir,
Burchaka qisilib
Ojiz turganim.
G'azabnok edingiz
Va g'oyat og'ir –
So'z bilan urdingiz
Betimga manim.

Dedingiz:
Bas, yetar,
Ajramoq kerak.
Betartib umrimdan
Toqatingiz toq.
Izlamoq bo'ldingiz
Oqilroq erkak.
Mening qismatim-chi,
Tubanlab ketmoq.

Men sizni sevardim,
Siz esa aslo
Parvo qilmasdingiz.
Men edim behol –
Shaddod bir suvoriy
Xaloyiq aro
Qamchilab choptirgan
Sho'rlik ot misol.

Siz bilmas edingiz,
To'fonda, axir,
Meni o'z bag'riga tortganin girdob.
Qayon eltmoqdadir
Bizlarni taqdir,
Bilolmay chekardim
Achchiq iztirob.

Yuzni ko'rmoq qiyin
Boqib yaqindan,
Har narsa yiroqdan ko'rinar ayon.
Dengiz harakatga
Kelsa to'liqindan,
Bilingki, kemanding ahvoli yomon.

Yer katta kemadir,
Kimdir nogahon
Yangi hayot uchun,
Yangi shon uchun.
Bu ulkan kemani
Dahshatli bo'ron
To'liqlar qo'yniga
Yo'lladi bugun.

Kema chayqalarkan
Notinch dengizda
Boshi aylanmagan,
Yiqilmagan kim?
Juda kam,
Juda kam
Bundaylar bizda,
Ularning idroki
Qalbiga hokim.

Shunda men
Xaloyiq shovqini aro
O'qchigan yuzlarga
Boqishdan toldim.
Shunda men toqatsiz,
Kemanding qaro
Ostki xonasiga kirib yo'qoldim.

Qahvaxona edi
Bu ostki xona.
Shu kundan qadahga

Egildi boshim.
Dunyoni unutdim
Tamom mastona,
May bo'ldi hayotda
Yolg'iz yo'ldoshim.

Sevgilim!
Men uchun –
Qiyningiz ko'p,
G'amgin ko'zingizdan sezardim buni.
Axir, men sharobga
Bosh bilan cho'kib,
G'avg'osiz o'tmasdi
Biror bir kunim.

Siz bilmas edingiz
To'fonda, axir,
Meni o'z bag'riga
Tortganin girdob.
Qayon eltmoqdadir
Bizlarni taqdir,
Bilolmay chekardim
Achchiq iztirob.

Mana, yillar o'tdi,
Ulg'aydi yoshim.
Fikr-u hislarim ham
O'zgacha butun.
Bayram sharobidan
Ko'tarmay boshim
Darg'aga sharaf-shon
O'qiyman bugun.

Dilni erkalarkan
Nozik tuyg'ular,
Sizning tashvishingiz
Yodimga oldim.
Shoshaman siz tomon bermoqqa xabar:

Bir zamon kim edim,
Kim bo'lib qoldim.

Sevgilim!
Quvonch-la qilurman bayon,
Men bir tik qoyadan
Yiqilmay qoldim.
Sovetlar yurtida
Endi bu zamon
Men ashaddiy hamroh
Nomini oldim.

Men tamom boshqaman,
Yor bo'lsam bugun
Sizni qiynamasdim
Balki u qadar.
Shonli mehnat uchun,
Erk va baxt uchun
Borishga tayyorman
La-Manshga qadar.

Siz meni kechiring,
Siz endi boshqa.
Bugun sizga oqil,
Jiddiy er hamdam.
Bizning tashvishlarni
Urmaysiz boshga,
Zarra kerakmasman
Sizga o'zim ham.

Mayli, yashang yangi
Yorning oldida,
Baxtli bo'ling, shudir
Tilagim mening.
Sizga salom bilan,
Sizni yodida
Doim saqlaguvchi

Sergey Yesenin.

ONAMDAN MAKTUB

Endi ne ham o'ylab
Topadir xayol,
Javobni o'ylayman
Chakkamni tutib.
Stolim ustida
Yotar xafahol
Onaginam menga
Yo'llagan maktub.
"Ko'zginam to'rt bo'ldi,
Bolam, kelaqol.
Yaxshiydi hayitga
Kelsang, harqalay.
Otangga ishtonlik,
Menga jun ro'mol,
Olakel, bizlarda
Kamchilik talay,
Menga sira yoqmas
Shoirlicing ham,
Janjalkashlik bilan
Topgan shuhrating.
Undan ko'ra omoch
Haydasang, bolam,
Obro' keltirardi halol mehnating.
Men ham qarib qoldim,
Hech yo'q darmonim.

Oh, sen bo'lsang edi
Mening yonimda,
Kelinli bo'lardim.
So'nggi armonim –
Nabira suyardim
Asrab jonimda.
Sen bola-chaqali
Bo'lmading, daydi,
Yuragingni berding

O'zgaga oson.
Oilang bo'lsaydi,
Do'sting bo'lsaydi,
Senga mayxonalar
Bo'lmasdi makon.
Jonim bolaginam,
Ne bo'ldi senga?
Mo'min-qobil eding
Bir vaqt naqadar.
El-yurt havas bilan
Aytardi menga:
Aleksandr Yesenin –
Baxtiyor padar.
Afsus, niyatimiz
Bo'lmadi hosil.
Barbod bo'ldi so'nggi
Umidimiz ham.

Otang o'ylar edi –
She'r yozib qoyil,
Bir dunyo pul topib
Keladi bolam.
Ammo sendan bir so'm
Kelmas, bolajon,
O'kinchlarimizning
Bosh sababi shul.
Xomtama bo'libmiz
Holingdan ayon:
To'lamas ekanlar
She'r yozganga pul.
Menga sira yoqmas
Shoirlicing ham,
Janjalkashlik bilan
Topgan shuhrating.
Undan ko'ra omoch
Haydasang, bolam,
Obro' keltirardi

Halol mehnating.
Endi bo'lsa bizni
Ezdi g'am, alam.
Ot yo'q,
Pul yo'q, borib
Olsak naqd so'mga.
Uyda bo'lsang edi,
U zehning bilan
Rais bo'lar eding
Volijroqo'mga.
Boshqacha bo'lardi bizning tiriklik,
Sarson yurmas eding
Sen ham yiroqda.
Xotining yonimda urchuq yigirib,
Sen bizga qararding qarigan choqda..."

Xatni g'ijimlayman,
So'z aytmq qiyin,
Oh, bormi girdobdan chiqmoqqa imkon?!
Yurak so'zlarimni
Aytaman keyin.
Javob maktubimda
Qilaman bayon.

JAVOB

Aziz onaginam,
Bo'lg'in salomat.
Mehr-u shafqatingni
Sezib turibman.
Sen zarra tasavvur
Qilmassan faqat,
Nima deb dunyoda
Yashab yuribman.
Hozir siz yoqda qish,
Ayoz kechalar.
Deraza oldida surarsan xayol,
Osmonni to'ldirib
Yog'ilar ukpar,
Kimdir oq sirenni
Silkitgan misol.
Onam!
Shunday tunda
Bo'lurmi uxlab,
Tarnov o'zra shamol
Chiyillar betin.
Yotmoqchi bo'lursan,
Ko'zingga xona
Tobutdek ko'rinib
Seskanar eting.
Izg'irin yig'ichi
Xotinga o'xshar,
Mingta d'yak bo'lib
Cho'zar badkirdor.
Qor yerga sochadir
Oppoq tangalar...
Tobut ortida bor
Na do'st-u, na yor...
Menga hammasidan
Ma'qul navbahor,
Ko'nglimga munosib

Toshqin shiddati.
Bunday payt har bir cho'p
Bir kemacha bor.
Dala – cheksiz ummon,
Yo'q nihoyati.
Barcha ko'klamlardan
Men sevgan ko'klam –
Bashar dilidagi
Buyuk inqilob.
O'shanga intilib
Chekarman alam,
O'shani sevaman,
Chorlayman shitob.
Lekin bor muzlagan
Yer sayyorasi.
Lenin dahosi ham
Eritmas darhol.
Shundan men nolali
She'r ovarasi.
Shundan men serjanjal
Va oshuftahol.
Onajonim,
Kelar bizga ham fursat,
Keladir intizor kutganimiz dam.
Biz, axir, turibmiz
Jangga bo'lib taxt,
Kim zambarak tutib,
Kim tutib qalam.
Qo'y, puldan gapirma.
Mol-mulk na kerak?
Bu so'zlarni yozgan
Senmisan, yo Rab:
Nima, men molmidim
Va yoki eshak.
Qoziqdan yechmasa
Yotguvchi qarab.
Men o'zim boraman,

Vaqt kelar bir kun,
Muzlagan kurraga
To'p otilar chog' –
Boraman jun ro'mol
Olib sen uchun,
Cholga paytavalik...
Bo'lgin faqat sog'...
Hozircha izg'irin
So'fidek cho'zar,
Yig'ichiga o'xshab
Uvlar badkirdor.
Qor yerga sochadir
Oppoq tangalar,
Tobut ortida bor
Na do'st-u, na yor.

FORS TARONALARI

* * *

Dog'lar ketmish majruh ko'ngildan,
Mast vasvasa qo'zg'amas tug'yon.
Men dardimga Tehron gulidan
Choyxonada topoldim darmon.

Choyxonachi – barvasta, o'ktam.
Qoyil qolsin rus, deb, choyimga,
O'tkir aroq, may o'rniga ham
Achchiq-achchiq choy tutar menga.

Siyla, mezbon, ammo had bilan,
Bog'ing aro turfa gullar bor.
Oqshom menga niqob ostidan
Dilbar ko'zin suzmadi bekor.

Rossiyada gulday qizlarni
Tutqunlikda saqlamas erlar,
Sarmast etar bo'sa bizlarni,
Bexanjar-u bemakr-u bezar.

Bu tong yuzli dildor qoshimda
Bir bor xirrom etsa noz bilan,
Shohi ro'mol solgum boshiga,
Yo'llariga – sheroziy gilam.

Mezbon, choy quy menga lolagun,
Shoir senga so'ylamas yolg'on.
Ehtiyot bo'l o'zingga bugun,
So'ngra mendan qilmagin gumon.

Eshikka ko'p qarayverma san,
Gulbog'ingga, baribir, yo'l bor...
Oqshom menga niqob ostidan
Bir pari ko'z suzmadi bekor.

Bugun dedim sarrofga atay,
Alisharkan so'mni tumanga:
"O'rgat, go'zal La'limga aytay,
O'rgat sevdim, demoqni manga".

Ul sarrofga dedim bugun men
Yeldan sokin, jilg'alardan tinch:
"O'rgat menga, go'zal La'limdan
Fors tilida so'rayin o'pich".

Yana dedim sarrofga atay
Hayajonim dilda berkitib:
"O'rgat, go'zal La'limga aytay,
O'rgat, aytay "Menikisan", deb".

Shunda menga dedi u, evoh –
Ishq vasfiga topilmas so'zlar.
Sevaman der dildan chiqqan oh,
Yoqut kabi yonguvchi ko'zlar.

So'rma mendan bo'saning ismin,
Nomi yo'qdir senga aytmogga,
U keltirib atirgul isin,
Gulbarg bo'lib qo'nar dudoqqa.

Sevgi dilga bermas kafolat,
Sevgi baxtga yo dardga yo'llar.
Menikisan deyolur faqat
Yuzdan niqob ko'targan qo'llar.

Shahinam, o, mening Shahinam,
Bilsang, shimol vatandir menga.
Dalalardan so'ylayman senga,
Oy nur sepgan boshhoqlardan ham,
Shahinam, o mening Shahinam.

Bilsang, shimol vatandir menga,
Unda oy ham yuz bora ulkan.
Sheroz qancha bo'lmasin ko'rkam,
Aziz o'lka Ryazandir menga,
Bilsang, shimol vatandir menga.

Dalalardan so'ylaymi senga?
Sochim olmish bug'doyidan rang.
Barmog'ingga o'ra, xohlasang,
Zarra og'riq sezilmas menga.
Dalalardan so'ylaymi senga?

Oy nur sepgan boshhoqlardan ham
Oltin sochim so'ylasin, dildor,
Kul, o'yna-yu, dalamni zinhor
Eslatmagin menga, jonginam,
Oy nur sepgan boshhoqlarni ham.

Shahinam, o mening Shahinam,
Shimol yoqda bir nozanin bor.
Senga o'xshar, g'oyatda dildor,
Balki meni o'ylar ul sanam...
Shahinam, o mening Shahinam.

Deding: Sa'diy doimo yorning
Siynasidan olarkan bo'sa.
Xudo haqqi, shoshma, dildorim,
Qochmas axir o'rganish bo'lsa.

Deding: – Qur'on so'zi azaldan
“Alqasos-u minal haq!” Tamom!”
Men tug'ilgan bo'lsam Ryazanda,
Qaydan tanish bo'lsin bu kalom?

Sen kuylading: “Front ortida,
Gullar borki, qizlardan go'zal!”
Boy bo'lsaydim qo'shiq bobida
To'qir edim boshqa bir g'azal.

Gar qizlardan bo'lsa ziyoda
Men gullarni kesardim butkul.
To ko'rmayin yorug' dunyoda
Shahinamdan suluvroq bir gul.

O'git bilan qiynama endi,
O'gitlaring menga ne darkor?!
Shoir bo'lib dunyoga keldim,
Shoir kabi o'paman, dildor.

Men Bosforda bo'lmaganman hech,
Uni so'ylab berolmam senga.
Lekin moviy ko'zlaring har kech
Dengiz bo'lib ko'rinar menga.

Qilmaganman Bag'dodga safar,
Karvon bilan eltmadim xino,
Ammo bir zum tin olsam netar
Tizzangga bosh qo'yib, dilrabo!

Shafqat ayla, jonginam, derman,
Ham qilurman qancha iltijo,
Rossiyada mashhur shoirman,
Nechun zarra qilmaysan parvo?!

Kuy taratar qalbimda garmon,
Qaydadir it hurar oydin kech,
Eron qizi, moviy, bepoyon
Yurtni ko'rging kelmaydimi hech?

Bunda ko'ngil yozgani emas,
Izlab keldim xayolan seni.
Oqqushqanot qo'llar har nafas
Og'ushiga chorladi meni.

Nolishim yo'q o'tgan umrimdan,
Ammo horg'in dil izlar orom.
Dilbar, menga quvnoq yurtingdan
Biror narsa so'yla bu oqshom.

Afsun bilan tarqat o'ylarim,
Toki chiqsin ko'nglimdan garmon,
Toki o'sha shimol dilbarin
O'ylamayin, qilmayin armon.

Men Bosforda bo'lmaganman hech,
Ammo so'ylab berurman senga.
Chunki moviy ko'zlaring har kech
Dengiz bo'lib ko'rinar menga.

Za'far yurtga nur to'kar oqshom,
Bog'da gullar javlon urgan payt.
Kel, jonginam, qo'shiq ayt, Xayyom –
Kuylab o'tgan qo'shiqlardan ayt,
Bog'da gullar javlon urgan payt.

Oy nuriga g'arq bo'lgan Sheroz,
Parvonadek uchar yulduzlar.
Menga yoqmas, o'rtanaman, rost,
Niqob tutsa, dilrabo yuzlar.
Oy nuriga ko'milgan Sheroz.

Qizlar yuzin saqlar niqobda,
Issiqdanmi bo'lib asramoq
Yo kuymasin derlar oftobda.
Sevsin uchun yigitlar ko'proq –
Qizlar yuzin saqlar niqobda.

Niqob bilan do'st bo'lma, gulro',
Yoz so'zimni yoding lavhiga.
Umr o'zi g'oyat qisqa-ku,
To'ymoq qiyin tole shavqiga,
Yoz so'zingni yoding lavhiga.

Qismatlarda ne qarolik bor,
Qolmas bir zum baxsh etsang rohat.
Gunoh bo'lur shu sabab, dildor.
Bu dunyoda yashirsang talant,
Bergach uni ona tabiat.

Bog'da gullar tebranar oqshom,
Yuragimda o'zga bir diyor.
O'zim senga qo'shiq aytay, yor!
Bu qo'shiqni bilmagan Xayyom.
Bog'da gullar tebranar oqshom...

Havo toza, musaffo, zangor,
 Gulzor bo'ldi menga sayilgoh.
 Ufqlarga yo'l olgan sayyoh,
 Yetolmaysan sahroga zinhor.
 Havo toza, musaffo, zangor.

Dalalardan o'tasan tanho,
 Bog'lar senga ochadi quchoq.
 Chinni gulga bo'lib mahliyo,
 Qarshisida cho'karsan nogoh
 Dalalardan o'tganda tanho.

Shitirlar, yo'q, shivirlar barglar,
 Nafis, go'yo Sa'diy g'azali.
 Ko'zlaringga ko'kning go'zali –
 Oltin oydan yog'iladi zar,
 Nafis, go'yo Sa'diy g'azali.

Dil qo'shig'ing bastalar pari,
 Nay sasidek mayin, dilrabo.
 Og'ushiga olsa ul barno
 Ketar dildan g'am, hijron nari,
 Nay kuylaydi mayin, dilrabo.

Mana, uzoq kezib piyoda
 Charchaganning ezgu matlabi:
 Esar salqin, xushbo'y shabboda.
 Shimiradi qaqragan labim.
 Esar salqin, xushbo'y shabboda.

Oy yuzida tillarang jilo,
Sambitguldan qaralar xush bo'y,
Kezmoq na soz quvnoq va xushro'y
Moviy o'lka sukuti aro.

Yiroqlarda Bag'dod. Bir zamon
Shahrizoda yashagan diyor.
Ul sanamga endi ne darkor,
Xazon bo'lmish jannat guliston.

Ul sharpalar singibdi yerga,
Dev, parilar bo'lmishdir tuproq.
Bosh egma, ey sayyoh, qabrga,
Arvohlarga solmagin quloq.

Atrofga boq, qanchalar barqut!
Dudog'ingni tortar chechaklar.
Dushmanga ham do'stlik qo'lin tut,
Yorug' bo'lsin ko'nglim, desang gar.

O'yna, sendan ne qolur o'lsang,
Visol aylab ishq boliga to'y,
O'liklarga sig'inmoq bo'lsang,
Tiriklarni o'z holiga qo'y.

Shunday degan Shahrizoda ham,
Barglar aytar yana bir bora.
Bu dunyoda armonsiz odam
Bechoralar ichra bechora.

Xurosonda bir darvoza bor,
Ostonasi gulga ko'milgan.
Unda yashar bir pariruxsor,
Xurosonda bir darvoza bor,
Hayhot, uni ocholmadim man.

Qo'llarimda kuch ham yetarli,
Sochlarimdan oltin rang olgan,
Asir etdi meni ul pari,
Qo'lda garchi kuchim yetarli.
Ul eshikni ocholmadim man.

Mardligim ne ishq maydonida,
Ayting, kimga qilay sharhi g'am?!
Sevmas bo'lsa Shahi jonidan,
Ul eshikni ocholmas bo'lsam,
Mardligim ne ishq maydonida?!

Yana tushdi Rus sari yo'lim,
Eron, sendan ketgummi hali?
Nahot, seni boz ko'rmas bo'ldim?
Ona yurtga mehrim tufayli
Yana tushdi Rus sari yo'lim.

Xayr endi, xayr, parizod!
Darvozungni ocholmasam-da,
Shirin g'aming birla umrbod
Kuylab o'tay seni o'lkamda.
Xayr endi, xayr, parizod!

Firdavsiyning moviy diyori,
 Ko'pni ko'rgan, ey, ko'hna diyori!
 O'ychan nigoh, ko'zi zangori
 O'rusingni unutma zinhor!
 Firdavsiyning moviy diyori.

Ajoyibsan, go'zalsan, Eron,
 Lolalaring bamisli chiroq,
 Ular menga olis bepoyon
 Bir o'lkani eslatar harchoq.
 Ajoyibsan, go'zalsan, Eron.

Sipqorurman eng so'nggi bora
 Sharob yanglig' mushkin bo'yingni,
 Jonim Shahi, dilbar kuyingni
 Ayrilarkan sendan, nachora,
 Tinglagayman eng so'nggi bora!

Kuying mangu qalbimda qolar,
 Seni aslo unutmam, jonon!
 Tog'lar oshib, kezib sahrolar
 Sen haqingda kuylayman doston,
 Kuying mangu qalbimda qolar.

G'amlaringdan qo'rqmasman sira,
 Faqat meni saqla yodingda,
 Rus haqida bir kuy qoldiray!
 Meni esla kuylar oningda,
 Qo'shiq bo'lib yashay yoningda.

Shoir bo'lmoq – bu-ku tayin gap –
O'z joningni o'rtamoq faqat.
Xanjar urib nozik taningga,
O'zgalarga baxsh etmoq lazzat.

Shoir bo'lish – kenglikni kuylash,
Senga ko'proq bo'lsin deb oshkor.
Bulbul ko'ngli bo'larmi hech g'ash –
U qiladi bir kuyni takror?!

O'zgalarning ovozi bilan
To'tiqush ham biyrondir, ammo.
Kuyla faqat o'z sozing bilan,
Qurbaqadek bo'lsa ham hatto.

Qur'onda man etmish Muhammad
Lab urma deb hatto sharobga.
Shoir ichar shuning-chun ham may
Tashlar ekan o'zin azobga.

Shoir kelib yori oldiga
Yot qo'ynida ko'rsa uni gar,
Obi hayot taskin qalbiga,
Qiz ko'ksiga urmaydi xanjar.

Rashkda yonib, ko'ngilda tug'yon
Asta kuylab tashlayman qadam:
“Mayli, o'lay xor-u sargardon,
Taqdirimda bor ekan bu ham”.

Bir juft oqqush – jonon qo'llari
Sho'ng'ir oltin sochlarim aro.
Bu dunyoda odamlar bari
Ishqni kuylar takror va takror.

Kuylaganman men ham bir mahal,
Bugun yana takrorlar ko'ngil,
Otash so'zim boisi o'shal,
Nafis she'rim sababi ham ul.

Jon-joningga singsa muhabbat,
Qalb ko'ksingda oltin tosh bo'lur.
Baxsh etolmay kuyga harorat
Tehron oyi ko'kda fosh bo'lur.

Qanday yashay endi, bilmayman,
Yo Shahi-la kechsin tunlarim.
Qariganda yo qilay armon
Ishqni kuylab o'tgan kunlarim.

Har kimda bir o'zgacha e'zoz,
Har kimda bir o'zgacha havas...
Gar eroniy kuyolmasa soz,
Bilingki, u sherozlik emas.

Men haqimda ayting, kimki bu
Kuyim tinglab meni so'rsa gar.
U bundan ham soz kuylardi-yu,
Xarob qildi o'shal oqqushlar.

Nechun ma'yus taratar ziyo
Oy Xuroson chamanlariga?
Rus bag'rida kezaman go'yo
Cho'mib oqshom tumanlariga.

Shunday deya, ey, go'zal La'lim,
Shamshodlardan ayladim savol.
Bu sir bizga emasdir ma'lum,
Degan kabi boqdi ular lol.

“Ne uchun oy ma'yus sochar nur?”
Chechaklarni tutdim so'roqqa.
Ular dedi: guldani so'rab ko'r
Sahar payti kirganda boqqa.

Gul tebratdi asta shoxini,
Tilga kirib so'yladi gulbarg:
“O'zga bilan bo'ldi Shahina,
O'pdi bu kech o'zgani dilbar”.

Dedi yoring: “Qaydan bilar rus,
Qo'shiq unga ham tan-u, ham jon”.
Shuning uchun oy boqar ma'yus,
Shuning uchun yuzida yo'q qon.”

Ne jafolar ko'rmadi olam,
Xiyonat-u ko'z yoshdan xunlar.
Lekin, mayli, har na bo'lsa ham
Mo'tabardir nafarmon tunlar.

Talpinma ko'p, devona ko'ngil,
Barchamizdan yuz o'girmish baxt.
Shafqat tilar gadolar faqat...
Talpinma ko'p, devona ko'ngil.

Fusunkor oy kiyib zar libos,
Shu'la to'kar kashtanlar uzra:
Qo'yib La'lim siynasiga bosh,
Pardasini tortaman yuzga.
Talpinma ko'p, devona ko'ngil.

Biz barchamiz go'dakmiz biroz,
Goh ko'zda yosh, goh labda kulgu.
Bo'lmish ushbu dunyoda meros
Barchamizga shodlik va qayg'u.
Talpinma ko'p, devona ko'ngil.

Ko'rganman ko'p elatlarni men,
Tole izlab kezganman jahon.
Yuragimning ezgu istagin
Endi ortiq qidirmam sarson.
Talpinma ko'p, devona ko'ngil.

Umidim bor hayotdan hali,
Tugamagan ko'nglimda bardosh,
Kel, bir nafas orom ol, qalbim,
Uxla qo'yib yor ko'ksiga bosh,
Umidim bor hayotdan hali.

Zora taqdir boshimiz silab,
Saodatga yor etsa bizni,
Tole bulbul ovozi bilan
Allalasa pok sevgimizni.
Talpinma ko'p, devona ko'ngil.

Moviy o'lkam, quvnoq diyorim,
Qo'shiq uchun baxshida borim.
Tingla, mayin esgan shabboda,
Bulbul gulni chorlaydi bog'da.

Kuyga asta bosh egadi gul,
Sado berar bu ko'ygga ko'ngil.
Tingla, mayin esgan shabboda,
Bulbul gulni chorlaydi bog'da.

Sen go'daksan hali, jonginam,
Shoirman-ku, go'dakman men ham.
Tingla, mayin esgan shabboda,
Bulbul gulni chorlaydi bog'da.

Kechir meni, aziz G'oliyam,
Yo'llaringda gullar ko'p, sanam.
Senga egar barchasi qomat,
Faqat biri aylar sadoqat.

Shod bo'laylik, kel, biz ham bu kun
Shunday moviy o'lka bor uchun.
Tingla, mayin esgan shabboda,
Bulbul gulni chorlaydi bog'da.

Moviy o'lkam quvnoq diyorim,
Mayli, kuyga baxshida borim.
G'oliyam tinch uxlagan chog'da
Bulbul gulga she'r o'qir bog'da.

ZAMIN DARG'ASI

Yerni boshqarmadi
Hech kim to shu dam,
Men ham hech kimsaga
Atamadim she'r.
Faqat u
Qo'lini ko'tarib baland,
Dedi:
Bir oila erur
Butun yer.

Bu qo'shig'im emas –
Vasfi sarkarda,
Yetmish ikki tomir
To'lg'og'i emas.
Baxtim shuki,
Bo'ldim qora kunlarda
Unga fikrdosh-u
Hamkor, hamnafas.

U biz –
Hamma narsa
Kun kabi ayon.
Fil ko'rsak o'ynaydi
Ko'zning soqqasi....

Simbirskdan chiqqan
Bir sodda o'g'lon
Bo'ldi o'z yurtining
Buyuk darg'asi.
Bo'ronlarda turdi
Darg'agohda u
Jindak qattiqqo'l-u
Munis va mumtoz.
Bamisli Marksdek
Fikr qildi-yu

Va lekin yaratdi
U Leninga xos.

Yo'q!
Bu Stenkaning
G'avg'osi emas
Va yo Pugachyovning
Sodda isyoni.
U hech kimga hech vaqt
Ko'tarmadi dast,
Mushkullarni yechdi
Odil, insoniy.

U yurdi iroda,
Aql so'ziga,
Rulni mahkam tutdi
Ko'rsatib sabot –
Toki yer kemasin
Metin ko'ksiga –
Bosh urgan to'lqinlar
Bo'lsin deb barbod.

U – kema darg'asi,
Ya'ni kapitan,
U borki, to'lqin-u
Bo'ron ne pisand?
Axir turli yurt-u
Turli ellardan
Yig'ilgan partiya –
G'avvoslar monand.

Olchoqmas dengizga
O'rganolmagan.
Bundaylar eng ezgu
Qasamlar uchun –
Quruqlikka chiqqach,
Topilgach maskan,

Yo'lchi mash'allarni
O'chirar bir kun.

Shunda shoiringiz –
Yo'q, u men emas,
U siz bilan, uning
Taqdiri o'zga –
Kurash ilhomi-yu
Shavqi bilan mast,
Yangi so'zlar topib
She'r aytur sizga.

U aytar:
Haqiqiy bahrgir ulkim,
Kurash otashida
Toblanar har choq
Va olam ko'ziga
Ko'rsatar bir kun
Odamzod qadami
Yetmagan qirg'oq.

XOTIRA

Bu – boshqa oktabr,
U Oktabrmas...
Izg'irin bo'ronlar esdi besabr,
Quturgan arslonday
Na'ra tortdi mast
O'n yettinchi yilda kelgan Oktabr.
Yodimda,
Men boqdim toliqqan ko'z-la,
Qor quyuni o'ynar edi sarbasar.
Zulumot qoplagan Petrograd uzra
Charx urardi vazmin soyalar.
O'shanda sezgandi olomon, g'ulu,
Va his qilgan edi – yaqindir bo'ron.
Bekordan-bekorga izg'ib qolmas-ku
Po'lat “toshbaqa”lar u yondan bu yon.
Tarqaldilar...
Qator cho'kdilar birdan...
Ko'plarning vujudi titray boshladi.
Qo'rqoq “uchredilka” darvozasidan
Shiorni kimdir shart yulib tashladi.
Boshlandi...
Nigohlar hushyor va teran,
Jang dedi basharning uyg'ongan ongi.
Otash “Avrora”ning tutquni bilan
Boshlandi olamning munavvar tongi.
Taqdirlar hal bo'ldi mana shu damda.
Chapani so'kishlar ostida bir kun
Tug'ildi va o'sdi yangi vatanda
Yangi alvon shior –
Ishtirokiyun!

HAYOT YO'LIM

Kemadek sohilga
Kelmoqda umrim,
Yana xotiralar
Chulg'ar o'yimni.
Kel endi,
Ohista so'zlab ber,
She'rim,
Bosib o'tgan hayot yo'limni.

Tor kulba.
Achimsiq qoramoy isi,
Ko'hna sajdagoh-u
Lipillagan sham...
Qanday soz,
O'sha ilk bolalik hissi
Yuragimda yashar to shu dam.

Deraza ostida
Alanga – quyun.
To'qqizdaman.
Kursi, kampir, oq baroq...
Kampir g'amgin kuylar
Dalalar kuyin
Va esnar, evoh, deb
Cho'qinar uzoq.

Raqs etardi quyun
Qanotin kerib,
Misli jinlar bazmi –
Qizir gijdabang.
Shunda imperiya
Qurbonlar berib
Yapon bilan qilar edi jang.

Shunda Rossiyaning
Qora ishlarin –
Bilmasdim.
Bilmasdim – nedir jang, g‘anim...
Ryazan dehqonlari
Don ekkam zamin,
Qo‘ng‘ir tuproq edi
Mening Vatanim.

Men faqat dehqonlar
So‘zin eslayman.
So‘kildirdi shoh-u
Shayton barobar.
Ammo, ajab yo‘qki,
Bunga javoban
Jimgina kulardi
Limurang sahar.

O‘shanda men ilk bor
Tuzdim qofiya,
Hislar quyunida
Aylandi boshim.
Bir kirib qoldimmi
She‘r girdobiga –
Bor, dedim-u, unga
Bor ko‘nglim ochdim.

Olis u yillarni
Eslayman arang.
Bobom, achitmagin,
Derdi, miyani.
Bekorchi ishni qo‘y,
Bordi-yu yozsang,
Mana, sulini yoz
Yoki biyani.
Meni asir etgan
Sohir she‘riyat.

Xayol osmonidan
Tushmay zaminga,
O'yladim, bo'furman –
Mashhur, badavlat,
Ryazanda zo'r haykal
Qo'yishar menga.

O'n besh yoshda bir qiz
Jigardan urdi,
Xayol daryosida
Suzardim maftun.
Der edim, u go'zal,
Hurlarning huri
Menga xotin bo'lar
Vaqt kelib bir kun.

Yillar o'tdi.
Yillar yuzga iz solar,
O'zgacha ko'rk berar,
O'zgacha ziyo.
O'sha xayolparast
Qishloqi bola
Bugun poytaxtda –
Shoiri yakto!

Shoirlik dardiga
Duchor bo'ldim-u
Yurt kezib ko'ngilga
Izladim taskin.
Na visol shavq berdi,
Na hijron, qayg'u,
Hayot aldoqlari
Quritdi ashkim.

Rus asli nimadir,
Angladim shunda,
Angladim, nimadir
Sha'n ila shavkat.

Horg'in yuragimga
Kunda va kunda
Og'u bo'lib tomdi
Bitta uqubat.

Mening shoirligim
Bir pul o'zimga.
Mensiz ham she'rbozning
Urug'i serob.
O'lsam haykal qo'ymang
Ryazanda menga,
Xasta bu ruhimga
Solmang iztirob.

Rossiya... Podsholik...
Qanday bemaza!
Pastkash kiborlarning
"Kamtar" viqori!
Qabul et, Moskva,
Mana, bo'lmasa,
Senga yana bitta dardkash bezori!

Ko'ramiz!
Kim bo'lar bu jangda g'olib,
Yangradi qishloqning
Sha'n madhiyasi.
Nozik salonlarni
Larzaga solib
She'rim bilan kirdi
Ryazan biyasi.

Yoqmaydimi?
Mayli.
Siz-ku Lorigan,
Va gullarga mehr
Qo'ygansiz faqat,
Bilasizmi, axir,
O'sha siz yegan –

Oq non axir go'ngdan
Bitgan ziroat...

Yana yillar o'tdi
O'zga iz solib.
Ta'rifiga ojiz
Shoirning gapi.
Yurtda podsholikning
O'rnini oldi
Ishchilar sinfining
Ulug'vor safi.

O'zga yurtlar aro
Kezmoqdan horib,
Yana qishlog'imga
Qaytdim, netayin.
Yashil sochlarini
Oftobga yoyib
Menga peshvoz chiqdi
Bir tup oq qayin.

Naqadar ajoyib,
Naqadar suluv.
Bundoq siyna bo'lmas
Jononlarda ham.
Ana, aravaga
Ortishib suli
Menga tomon kelar
Bir necha odam.

Ular meni bilmas,
Men bir yo'lovchi,
Ana, kampir o'tdi
Boqmay yuzimga.
Butun vujudimga
Otash qalovchi
Allaqanday bir kuch
Urdi ko'ksimga.

Nahotki u o'sha!
Tanimas nahot!
Mayli, o'taversin,
Bilmasin, mayli.
Boshdan oshib yotar
Mensiz ham kulfat,
Ko'zlar chuqur botmish
Hasrat tufayli.

Oqshomlar kepkamni
Bostirib qoshga,
(Sovuq nigohimni
Ko'rmasin deb el)
Ohista boraman
Buloq boshiga,
Bo'm-bo'sh dalalarda
Sokin esar yel.

Yoshlik o'tdi. Endi –
Mehnatga, demak,
Ammo demasmanki,
U yillar qaytsin.
Istagim, bu dalli –
Devona yurak
Endi soz-u yetuk
Qo'shiqlar aytsin.

Quvvat bag'ishlasin
Yana ko'nglimga
Yangicha qishloqning
Mehrigiyosi.
Shuhrat keltirganday
Bir zamon menga
Hov o'sha qadrdon
Rusning biyasi.

KACHALOVNING ITIGA

Kel, Jim, uzat panjangni menga,
Momiq panjang bunchalar mayin.
Men ham bu kech qo'shib senga
Oyga boqib nola qilayin,
Kel, Jim, uzat panjangni menga.

Faqat, do'stim, ko'p erkananma,
Holatimni tushungin, axir.
Sen bilmaysan, yashamoq nima,
Bu hayotning ma'nosi nadir.

Xo'jayining mashhur va hotam,
Ko'p yo'qlashar do'st-u yoronlar.
Ulug' mezbon ko'ngli uchun ham
Siylashadi seni mehmonlar.

It holingga g'oyat suluvsan,
Odamdan hech ketmaysan nari.
So'rmay-netmay o'pmoq bo'lursan
Kayfi oshgan do'stlar singari.

Mehmonlaring ko'p juda, sonsiz,
Bir-biriga o'xshamas albat.
Mabodo bir o'ychan, ma'yus qiz
Shu tomonga o'tmadimi, ayt?

U albatta keladi bir kun,
Ostonangdan o'tganda dildor,
Mening bor-yo'q gunohim uchun
Qo'llarin o'p, yig'la-yu yolvor.

* * *

Kel, meni o'p, o'pa qol
Qonaguncha to labim,
Faqat shodlik va visol
Bu hayotdan talabim.

To'nkarilgan qadahlar
Bizga emas bazm aro.
Bu dunyoda yasharlar
Faqat bir bor, dilrabo!

Shom pardasi ko'k, harir,
Falakka bir qil nigoh.
Sariq quzg'un misoli
Charx uradi ko'kda moh.

O'pgin meni, o'p tezroq,
So'nayotir hayotim.
O'sha ko'kda uchgan zog'
Sezdi mening mamotim.

O'lim asli haq ekan,
Mayli, endi o'layin,
Lek ko'z yumish oldidan
Lablaringga to'yayin.

To mangulik uyquda
Yangrab tursin har nafas
Mayin, tiniq, osuda –
“Senikiman” degan sas.

Doim to'la qadahlar
Sochib tursinlar ziyo...
Bu dunyoda yasharlar
Faqat bir bor, dilrabo!

* * *

Endi qaytmam uyimga,
Men elkezàr devona.
Ko'z tikibdir yo'limga
Ko'm-ko'k o'tloq yagona.

Unda meni sog'ingan
Faqatgina qichitqon,
Boshi quyi solingan
Chuchmo'mayi nafarmon.

Oy tepamda yuksakdir,
Shapka otsam yetmaydi.
Qo'shiq asli yurakdir,
Tug'iladi – yitmaydi.

Uyga umr so'ngida
Biz qaytamiz turfahol.
Vujud titroq qo'ynida,
Yarim murda, yarim shol.

Sening uchun, ey odam,
Ko'hna maqol aytadi:
“O'lar chog'i itlar ham
O'z uyiga qaytadi”.

Men qaytaman uyimga,
O'tkinchi bir devona...
Kechalar ko'l bo'yida
Yig'lar o'tloq yagona.

SINGLIMGA XAT

Bizning Aleksandr
Delvig haqida
She'r yozgan, madh etib kalla suyagin.
Qanday shirin,
Qanday olis aqida,
Xuddi gulbog' yanglig' ko'ngilga yaqin.

Salom senga, singlim,
Salom, assalom.
Qadrdon dalalar salomat bormi?
Ayt, qalay parvarish qilmoqda bobom
Ryazandagi bizning oluchazorni?

O'sha oluchazor,
Bormi yodingda?
Otam sho'rlik tinmay qilardi mehnat.
Bir parcha yeridan
Hosil olguncha
Omoch surib qancha chekardi zahmat.

Unga maqsad edi
Kartoshka olish,
Biz bog' bo'lsa derdik,
Bog'ni kesishdi.
Dilim o'rtanganin
Aytin ho'l bolish.
Bog'ni kesishdi-yu,
Bag'rim ezishdi.
Yodimdadir bayram,
O'sha so'lim may,
Sabzalar bezangan,
Gullagan siren,
Oppoq qayinzorni
Quchoqlab tinmay,
Sho'x-xandon maydan ham
Mastroq edim men.

Oh, u oq qayinlar,
Oppoq qayinlar...
Qizlardek sarvinoz, suluv, xushqomat.
Sevmasligi mumkin ularni faqat –
Quvnoq navniholda ko‘rmagan samar.

Singlim!

Naqadar kam hayotda chin do‘st,
Ko‘plardek mening ham yuragimda dog‘.
Agar nozik qalbing
Toliqqan bo‘lsa,
Buning soz davosi –
Tinmoq, unutmog‘.

Senga achinaman,
Yolg‘iz qolarsan.
Men esam tayyorman
Duelga hatto.
“Baxtlidir jomini ichib bo‘lmagan”¹
Va tinglab bo‘lmagan naydan ham navo.

Va lekin bog‘imiz...
O‘sha bog‘ aro
Erka bolalaring o‘ynar ko‘klamda.
Ular o‘ylab qo‘ysa qani bir bor, o,
Dalli-devonalar
O‘tgan olamda.

---

¹ Pushkin satri.

Tong otadi beozor va jim,
 Tuman ichra bo'zarar osmon.
 Bugun yana seni esladim,
 Mehribonim, munis onajon!

Avvalgidek yana, hoynahoy,
 Tepalikka chiqarsan har tun.
 Suv ustida qalqib turgan oy
 Tasviriga boqarsan mahzun.

Qaraysan-u o'yga cho'marsan,
 O'rgatuvchi dard ko'ksing aro.
 Xayolingda o'g'ling bemaskan,
 Vatanini o'ylamas aslo.

Qabristonga borasan asta,
 Toshga boqib ko'rasan kimni?
 Xo'rsinasan mayin va xasta,
 O'ylab aka-singillarimni.

Garchi o'sdik bezori, chapan,
 Qizlar esa may gulisimon.
 Lekin xira ko'zlaring bilan
 Buncha g'amgin boqma, onajon!

Yetar kulfat, yetar g'am, alam,
 Tushun hayot aldoqlarini.
 Ma'yus qolur hatto daraxt ham
 Yo'qotganda yaproqlarini.

Noyoblik bor quvonchda, baxtda,
 Visoldan ko'p hayotda firoq.
 Chirigandan ko'ra daraxtda
 Shamollarda yongan yaxshiroq.

Seldek toshar chumchuq suroni,
 Kecha oydin, keoha musaffo.
 O, qanday soz, qanday dilrabo!
 Kecha oydin, kecha musaffo,
 Kuyga ko'mib borliq dunyoni,
 Seldek toshar chumchuq suroni.

Oy shu'lası misli bir daryo,
 Urgim kelar unga ko'kragim.
 Shunday tiniq, moviyki havo,
 Sira tinchlik bilmas yuragim.
 Oy shulasi misli bir daryo,
 Urgim kelar unga ko'kragim.

Yor, senmi bu? Adashdimmi yo?
 Shirin labing dardimga davo.
 Shirin labing bo'lsa bir chashma,
 Dilbar, ko'nglim bo'sangga tashna.
 Yor, senmi bu? Adashdimmi yo?
 Gul bo'ldimi qarshimda paydo?

Taqdirimda bilmayman, ne bor.
 Dilni o'rtab, bir lahza tinmay,
 Qaylardadir yig'lar xasta nay.
 Men-chi, boqib nilufarga, yor
 Siynasini qilurman xayol...
 Qaylardadir yig'lar xasta nay,
 Taqdirimda, bilmayman, ne bor...

Bu dunyoda men bir yo'lovchi,
Shodon menga qo'l silki, erkam.
Xuddi shunday tinch, erkalovchi
Ziyo to'kar kuz fasli oy ham.

Isinurman oying taftida,
Ilk bor undan orom olar jon.
Allaqachon so'ngan sevgiga
Umid bog'lab yashayman hamon.

Bunga bois – shu makonimiz,
Shu yer – oppoq, sho'r manglay turbat,
Qaylardadir toptalgan nomus,
Kimlardadir qadrdon g'urbat.

Yashirmayman, har kim ham bilar:
Boshqa-boshqa emas, jon singlim,
Ikkimiz ham bir sevgi bilan
Shu Vatanga qo'yganmiz ko'ngil.

Lablaringni burma, qilma nozli tamanno,
O'zgadadir mening ko'nglim, sendamas aslo.

Atay sening derazangga egilganim yo'q,
Seni izlab kelganim yo'q, tikilganim yo'q.

Zor emasman senga, faqat bu oqshom bexos
O'ta turib boqqim keldi darchangdan, xolos.

Dalalar oq kiygan, oqargan oy ham,
Kafanga o'ralib yotibdi o'lkam.
O'rmonlarda yig'lar oq qayinlar jim,
Bu yerda kim o'lgan? Balki men o'zim?...

Shoir, tun qo'ynidan nima izlading,
Chiqdingmi oyga she'r bitmoq o'yida?
Ko'pdan xira tortmiş mening ko'zlarim
Muhabbat, qarta-yu sharob ko'yida.

Ko'k uzra suzadi sokin oymomo,
Shunchalar oydinki, tinadi nigoh,
Men toppon xotinga tikkandim, ammo
Sho'rimga tuz qarg'a chiqibdi, evoh!

* * *

Boqma menga buncha g'azabkor,
Seni yomon ko'rmasman aslo.
Bil'aks, sening nozli, beozor
Nigohingga bo'lganman shaydo.

Ko'rsatmoqchi bo'larsan o'zing –
Bir ma'suma, hech yo'q gunohi.
Yumib yotib tulki ham ko'zin
Quzg'unlarni ovlaydi gohi.

Kel, ovlayver, baribir menga,
Erta sovib qolma harqalay.
Balki muzlab bo'lgan ko'nglimga
Qo'l cho'zganlar umrimda talay.

Ha, sevaman, senimas ammo,
Sen – aks sado, soyasan faqat.
Doim sening chehrangda paydo
Moviy ko'zli men sevgan tal'at.

U ko'rinmas ma'suma bo'lib,
U hattoki biroz sovuqroq.
Lek ulug'vor xiromi ila
Solib qo'yar qalbimga titroq.

Qani, uni unutsam bir dam,
Intilmasam bir lahza, qani...
Sen-chi, hatto g'azab chog'i ham
Tashlamassan yolg'on ishvani.

Seni sevmam, lek netay, evoh,
Ochadirman bag'rim umrbod.
Bo'lmasaydi jannat va do'zax,
O'ylab topar edi odamzod.

Xayr endi, xayr do'stinam,
Bag'rimdasan, ko'ngil malhami.
Muqarrar bu ayriliqning ham
Visoli bor oldinda hali.

Xayr, do'stim, so'zga ochma lab,
Qo'y, men uchun o'rtama bag'ir.
Bu hayotda o'lmoq-ku bor gap,
Yashamoq ham yangimas, axir!

DOSTONLAR

ERKINLIK

Dostondan parcha

Hali qonun simobday erik,
Yurt bo'ronda qalqib turgan choq,
Nogoh bizni zaharlagan erk
Qirg'og'idan toshdi-ku mutloq.

Rossiya! Oh, munisa o'lka!
Ko'ksim ezdi bir dard zarbasi.
Dalalardan qochdi itlar ham,
Chiqmay qoldi xo'rozlar sasi.

Necha yilki, hayotimizdan
Ketdi tinchlik, ketdi halovat,
Yaylovlarda tuyoq izidan
Qorachechak yanglig' jarohat.

G'ildiraklar suroni aro
Eshitilar ayanchli ohlar.
Nahotki bu tush bo'lsa, go'yo
Nayza otib, tortib kamon yo
Qurshamoqda bizni qipchoqlar.

Bu na ro'yo, yo'q, bu na bir xob,
Ko'zlarimda ayon bu lashkar.
Bedovlarni o'ynatib shitob,
Saf ketidan o'tmoqda saflar.

Qayon borur?
Qaydadir janggoh?
Sahro yotar bemajol so'zsiz...

Bilmadim, bu ko'kda suzgan moh
Yo arg'umoq taqasidan iz?

Rossiya!

Ey, dolg'ali suron,

Ey, siynasi oppoq qayinzor!

Qaydan chiqdi senga nogohon

Larza solgan o'sha isyonkor?

Jasur daho!

Va lekin meni

Zo'r kelbati qilmadi asir,

U hech qachon arg'umoq minib

O'ynatmagan maydonda shamshir.

Na qirg'inda yovni qiyratgan,

Na bir jangda zabt etgan diyor.

Faqat... ovda bedana otgan,

O'zga jonga bermagan ozor.

Odatda el qahramon bilar

Kimki bo'lsa sovut-qalqonda.

U bo'lsa-chi, bolalar bilan

Chana uchib o'ynagan qorda.

Jingalak soch yo'q edi unda

Jononlarga solguvchi titroq.

Sochsiz boshi yaltirab kunda

Ko'rsatardi yana kamtarroq.

Oddiy odam, ko'zida kulgi,

Farishtaday ko'rinar menga.

Hayronmanki, qanday qilib u

Larza soldi butun zaminga.

Larza soldi!

Na'ra tort, bo'ron,

Suron qo'zg'a va ko'tar g'ulu.

Baxtsiz elning majruh ko'ksidan

Cherkovlarning g'uborini yuv.

Monarxiya! Badbo'y bir botqoq!

Boylar ishrat bazmiga botdi.

Hukumatni to‘ralar mutloq
Zavodchiga, sudxo‘rga sotdi.
Ingrar edi bechorahol xalq
Najotkorga ko‘z tikib ilhaq.
Ha, u keldi.
Uning haq so‘zi
Yangi yo‘lga boshladi bizni.
Dedi: “Bitsin azob-u kulfat,
Ishchilarga – butun hukumat.
Qilmoq uchun zulmni barbod
Sovetlardan yo‘q o‘zga najot!”

Qo‘rqmay hech bir bo‘ron, dovuldan
Biz yurdik u boshlagan yo‘ldan.
Yurdik, Yerning barcha xalqlari
Erk topguvchi bir manzil sari.

U yo‘q endi.
Bo‘g‘izda ingroq.
Shoirlarning torida alam.
Mis tomoqli ulkan qo‘ng‘iroq
Vido aytdi so‘nggi bor bu choq,
Najotkorni quchdi-ku adam.
U yo‘q!
Ammo tiriklar bugun
Mehnat qilar jadal va betin.
Qirg‘og‘idan toshgan o‘lkaga
Ular jilov solgaylar metin.
“Lenin o‘lgan” demaslar biroq,
Barhayotdir ularga Lenin.
O‘zidan ham balki qat‘iyroq
Ular davom ettirar yo‘lin.

ULUG' JANG QISSASI

Ey, odamlar, odamlar,
Ey siz, xaloyiq.
Sizni ne deb atayin,
Sizga ne loyiq?
Kanalar desammi yo
Chigirtka durust...

Nopok Rus, yuvilmagan,
Taralmagan Rus!
So'zlay bugun bir ertak,
Yangi aqida
Bizning turmush haqida,
Hayot haqida.
Birinchisi, eshiting,
Burungi hayot.
Ikkinchisi haqiqiy,
Bugungi hayot.
Rus, senga bu ertakni
So'ylayotirman!
Chunki men azal-abad
Haqgo'y, botirman.
Bu ertakni to'qidim
Kim bo'lsa o'qir.
O'zgalardan hayiqish
Odatim yo'qdir.

Katta shahar – Ipatyev
Tomoni ekan.
Imperator Pyotrning
Zamoni ekan.
Shunday so'zlar aytibdi
Bir kun bir mirza:
“Yoronlar, ahmoq poshsho
Bosh bo'ldi bizga.
Uzoq-uzoq yurtlardan

Usta chaqirib,
Piter shahrin qurmoqda
Nemischa qilib.
Boshqa ishi yo'qmikan
Podshohimizning,
Nemislashtirmoq bo'lar
Ne uchun bizni?
Qirqadi knyazlarning
Mo'ylov, soqolin.
Ko'rib yig'laging kelar
Rusning ahvolin.
Peshonamiz sho'r ekan,
Zo'ravon ahmoq –
Kim so'ziga kirmasa
Ko'tarar tayoq”.

Bir yosh askar bu so'zni
Eshitib shu dam
Mirzaning kokilidan
Ushladi mahkam.
“Qani, yur-chi bu yoqqa,
Imillama, bo'l!
Seni Pitergradga
Yetkazay bir yo'l.
Xalqqa aytgan gapingni
Bilsa podsho gar,
Tumshug'ingdan osadi
Seni, ig'vogar!”
Tverskoy – Yamskoy
Yo'lidan g'izza
Podsho yoniga uchar
Bechora mirza.
Rosa to'rt kun deganda,
Peshin chog'ida
Yetib keldi podshoning
Saroy – bog'iga.
Podsho baland zinaga

Qo‘yganча oyoq,
Askariga, kel, deya
Silkidi tayoq,
“Huzurimga ne uchun
Kelding, askar, sen?
Ayt, yoki Moskvadan
Maxfiy choparsen?”
“Men na choparman va na
Moskvalik xos.
Men senga sadoqatli
Xizmatkor, xolos.
Keltirdim g‘alayonchi
Bitta mirzoni.
Og‘rimgan ko‘rinar
Uning hech joni.
Sening yuksak nomingni
Yerga qorib bu
Qo‘zg‘ab yuribdi, shohim,
El ichra g‘ulu”.
Pyotr dedi:
“Beri kel,
Beri kel, och bit”.
Mirzaning kokillari
Bo‘ldi tippa-tik.
Quloch tortdi Pyotr,
Podshoning mushti
To‘g‘ri sho‘rlik mirzaning
Boshiga tushdi.
Choriq kiygan oyog‘i
Bo‘ldi osmondan,
Bechora til tortmayin
Ayrildi jondan.
Pyotrning saroyi bor,
Saroyda qozig‘i bor,
Qoziqda chipta osiq,
Bu gapning ibtidosi.
Alekseich Pyotr

Misoli dev-a.
Dam olmasdan ichadi
Bir chelak pivo.
Cheksa agar uch tosh yer
Bo'ladi tutun.
Kiyimi boshdan oyoq
Nemischa butun.
So'z qotadi ulug'vor
Alekseich Pyotr.
"Qani, kel-chi yonimga,
Azizim Lafort.
Amsterdamda bo'lding,
Ustasan juda.
Qaroldek xizmat qildim
Bir vaqt qo'lingda.
O'sha yerda o'rgandim
Bolta tutishni.
Senga bugun topshiray
Katta bir ishni.
O'sha yerga bor, do'stim,
Mendan salom ayt.
Degin, bu dam podshoning
Holi og'ir payt.
Holim og'ir, o'ylayman
Yurtim haqida,
O'lim yaqin, o'limdan
Qo'rqaman juda.
O'limdan qo'rqaman-u,
Yashash ham og'ir.
Kim bosh bo'lar Pitergrad
Shahriga, axir?
Uxlar bo'lsam tushimga
Kirar, gapim haq.
Botqoqlik tumanida
O'lib bitgan xalq.
Tunda ular ovozi
Uyg'otar mani:

“Suyaklarimiz uzra
Yotar granit...”
Xayolimda o‘liklar
O‘rnidan turib,
Saf tortganча men sari
Keladi yurib.
Qichqiradi o‘liklar
Bitgunча quloq.
Bu vahshatdan bo‘ldi-ku
Toqatlarim toq.
Ular deydi: “Borliqqa
Biz eng ulug‘ shoh,
Qo‘limizga tusharsan
O‘lgach, ey, podshoh!
Oramizga kelasan
Bir kuni axir.
Shunda sening sochingni
Yulamiz bir-bir.
Boylar edi senga yor
Va ministrlar.
Bizning qonimiz to‘kib
Tiklading shahar.
Lekin bilsin har bir uy
Va har bir qavat:
Bizlar bir kun qaytamiz,
Qaytamiz, albat.
Biznikidir bu shahar,
Biznikidir haq.
Bu shaharda yashagay
Faqat ishchi xalq!”

Shunday deya jim qoldi
Alekseich Pyotr.
Manglayidan shoshqator
Oqdi muzdek ter.

Tinglang meni, tinglangiz,
Yig'ilgan do'st, yor.
Boshinggizga yopayin
Quyun bilan qor,
Hammangiz ham yaxshisiz
Va olijanob.
Bermaysizmi, do'stlarim,
Bir kosa sharob?
Odam tili – qush tili
Emas-ku, albat,
Odamlar, siz topgansiz
Juda soz odat.
Qo'ng'iroqlar zang urdi,
Otildi to'plar.
Bu ne gap – aytmasam ham
Tushunar ko'plar.
Qancha-qancha gul bilan,
Lolalar bilan
Pyotrni ko'mishdi
Nolalar bilan.
Ko'p yig'ildi odamlar
Turli tomondan.
Birov chindan yig'ladi,
Birov yolg'ondan.
Ikki yuz yil vaqt o'tdi
Shundan bu yog'i –
Bema'ni podsholarning
Yo'qdir sanog'i.

Ikki yuz yil yangradi
Yer ostidan un:
“Biz qaytamiz, shaharni
Olamiz bir kun.
Tutib barcha boylarning
Ko'zin o'yamiz.
Shamyog'ochga barini
Osib qo'yamiz”.

Ikki yuz yil vaqt o'tdi,
Keldi Oktabr.
To'lqin urdi qirg'oqqa
Neva besabr.
Tong bilan xalq qo'zg'aldi,
Boshlandi bo'ron.
Shamyog'ochga osildi
Oqsuyak a'yon.
Yasha, ey, azamat xalq,
Piter, bo'l omon!
Va lekin nega to'plar
Gumburlar hamon?
Dengizlarning ortidan,
Shahar chetidan –
Sado kelar gumburlab
Sado ketidan.
Bo'lgan edi ko'p ishlar
Bunda u zamon.
Xotiramda qolgan cha
Qilayin bayon.

Sevgin, shod bo'l, ey, yurak,
Ey, ko'ngil, quvon!
Sovetlar zamonidir
Bizlarning zamon.
Oqsuyak ofitserni
Keltirib kecha,
Gubchekada adabin
Berdilar picha.

“Yablochka” qo'shig'ini
Kuylar yosh matros:
“Shoshmay turing, sizlarga
Hali bu ham oz!”

Ukraina yaqinida,
Yavorda esa

Shum xabar eshitdilar
Dehqonlar kecha.
Sovetlar hukumati
Dehqonga yaxshi.
Lekin yov qo'shin tortmish
Sovetga qarshi.
Bu qo'shinlar dehqondan
Olmoq bo'lar o'ch.
Qasosga Vrangel ham,
Denikin ham o'ch.
Madad berar ularga
Yana bir olchoq,
Qo'shin yo'llar Sibirdan
Admiral Kolchak.

Tutib oldim baliqcha,
Qiltanog'i oz.
Zoti dehqon bolalar
Bir-biridan soz.
Tegirmondan but chiqar
Tashlasang tikka.
Ketdi ular yalangto'sh
Partizanlikka.

Qizil askar miltig'in
Yaraqlar tig'i.
Bu maydonda duch kelar
Ota va o'g'il.
Bir maqsadda kurashar
Har ikki tomon.
Olsam, deydi, ko'proq yer,
Eksam, deydi, don.
Deydi, javdar, suliga
Omborim to'lsin.
Deydi, doim pichog'im
Moy uzra bo'lsin.

Nafrat, g'azab yurakka
Kelmasmi to'lib?!

Donda qo'shiq aytishar
Bizlardan kulib:
"Paroxodlar chiqadi
Pristanidan,
Baliqlarni boqamiz
Kommunist bilan".

Biz aytamiz:
"Kim zo'rroq –
Bilinar bir kun,
VChKga tumshug'ing
Ilinar bir kun".

Bir kulfatdan tug'ilar
Qo'sh-qo'sha kulfat.
Bir kun Piter ustida
Yana bir dahshat.
Hech kim bilmas bu ne hol,
Bu qanday suron?
"Mudray ko'rma, hushyor bo'l,
Mehnatkash inson!
Piter ostonasiga
Yudenich keldi!"
Ayting, do'stlar, holimiz
Ne kechar endi?
Zambaraklar gumburlar,
Har yon o't, tutun.
Ne bo'ldi, ey, sho'rlik xalq,
Piter, bu ne kun?!

O'sha yili yomg'ir ham
Chelaklab quydi.
Barcha kuzgi ekinlar
Ildizin yuvdi.
Dehqonning naq ko'ksiga
Sanchganday xanjar,

O'sha yili dalada
Bitmadi javdar.
Yomg'ir yog'ar savalab,
Sira tinmaydi.
Charm kurtkali komissar
Uyqu bilmaydi.

Don ortida – kazaklar
Qarorgohida
Och bo'ri qumri bo'lib
Yig'lar gohida.
Kornilov kazaklarga
Bir so'z aytadir:
"Partizanlar adabin
Bermoq paytidir.
Qizil Armiyani-chi,
Denikin boplar.
Boq, Dunaydan Dongacha
Bizning bayroqlar..."
Esar kuchli shamollar,
Guvillar olam.
Voroshilov biz bilan,
Mard Budyonniy ham,
"Toptalmasa, bas, javdar,
Omon qolsa don", –
Faqat shuni o'ylaydi
Bechora dehqon.
Ammo Denikin qadam
Qo'ygani zamon
Yuz tosh yerni biryo'la
Ayladi payhon.
Dehqonning bu holidan
Dushman suyundi.
Kayf-u safo avjida,
Mollar so'yildi.
Ayollarning ko'z yoshi
To'kildi qancha,

Yosh qizlar nomusiga
Tegildi qancha.
Dedilar:
“Yalangoyoq
Qora xaloyiq,
Senlarning qilmishingga
Mana shu loyiq,
Ey, sen iflos, yaramas.
Firibgar, shayton,
Yer-suvlarning haqqini
To‘lab qo‘y, dehqon!
Osganing-chun boylarni
Javob ber, qani,
Qamchi kuchin ko‘rib qo‘y,
Momongni sani!..”

Ey, zangori sirenlar,
Ey, chetan devor,
Odamzodga bo‘lmasin
Ona yurti tor,
Mana, chorbog‘, kulbalar
Huvillab qoldi.
Yerni tashlab dehqonlar
Qayga yo‘qoldi?
O‘rilmagan ekinlar,
Dalalar payhon.
Endi qaydan boshpana
Izlaysan, dehqon?

Mehnatkashga naqadar
Og‘ir bu kunlar,
Charm kurtka kiyganlar
Uxlamas tunlar.
Ular qilur jon fido
El uchun: faqat
Qo‘ldan ketmasin, derlar,
Ozod Pitergrad.

Ligovoda dahshatli
Jang borar bu choq.
Motamsaro Pitergrad
Chiroqsiz, uyg' oq.
Bir zum qo'ysang yov yengar
Hamda umrbod
Shahar, qishloq orzusi
Bo'lardi barbod.
Manglaylardan ter oqar
Va yuzlardan – qon.
Charm kurtka kiyganlar
Kaltak yer yomon.
O'rilgan o't bog'iday
Murdalar yotar.
Kishnab, hurkib osmonga
Sapchiydi otlar.
Lekin bizning zarba ham
Kuchayar kun-tun.
Jang boradi sakkiz kun,
Mana, to'qqiz kun.
O'ninchi kun yov qochdi
Dosh bermay jangga.
Sichqonning ini bo'ldi
Unga ming tanga.
Biznikilar dushmanni
Qildilar yakson.
Yasha, ey, azamat xalq,
Piter, bo'l omon!
Lekin Belgrad yoqda,
Xarkovda hamon
Azob chekar mehnatkash,
Qon yutar dehqon.
Yalang oyoq Moskvaga
Chopar yupun el.
Ularning nolasidan
Titrar butun yer.
Bir parcha non deb to'kar

Ko'zlaridan yosh.
Bu kulfatga, ayting, kim
Berolur bardosh?!

Qishloqning o't yurakli
Yigitlari ko'p.
Bamaslahat bir yerga
Yig'ildilar to'p.
Yondirdilar har yonni,
O't ketdi lov-lov,
Naq Denikin ko'zidan
Chaqnadi olov.

Ey, qo'shig'im, qo'shig'im,
Bormi sendan soz.
Goh munglidir ovozing,
Gohida sarnoz.
Qo'shig'imning davomin
Eshitib oling.
Qo'shiqchiga bir kosa
May bera qoling.

Eh, yovlarning boshida
O'ynadi tayoq.
Sho'rlik Denikinni ko'r,
Kornilovga boq!
Qo'shiq aytsam, ovozim
Olamni tutar.
Kolchak degan admiral,
Qo'lingni ko'tar!
Cho'l bag'ridan sas kelar,
Keladi suron.
O'z uyim deb kurashar
Bugun har dehqon.
Charm kurtka kiyganlar
Donda ham haddan
Ular ko'proq, albatta,
Petrogradada.

Oqlarning maskanida
Dod-u oh-fig'on.
Qurshab borar bizlarning
Qo'shin beomon.
Oqlarning maskanida
Faryod-u nolish...

Tonggi shafaq ufqqa
Alanga yoqmish.
Mayxonalar darchasi
Tonggacha yorug',
Ular bilmas ertaga
Kim bor-u, kim yo'q:
Podsho uchun ichishar,
Qutlug' Rus uchun
Fohishalar bag'rida
Uxlashar bugun.

Qizillar maskanida
Xurrak va tutun.
Paytavalar hididan
Yorilar burun.
Erta tongdan boshlanar
Yana qonli jang,
Birodarlar, dam oling,
Soldatlar, uxlang.
Boshingizdan zar sochsin
Tong nuri porloq.
Charm kurtka kiyganlar
Bu kecha uyg'oq.

Hali tushmay dalaga
Tongning ilk nuri,
Bizni sahar uyg'otdi
To'plar gumburi.
Alam to'la ko'z bilan
Tikkancha nazar,

Charm kurtka egnida,
Dedi komissar:
“Dushmanga biz shu yerda
Taslim bo‘lsak gar,
Oktabrning quyoshi
Bir umr so‘nar.
Hayotimiz qullikda
O‘tadi tamom,
Yov qamchisi boshlarda
O‘ynaydi mudom”.
Rota komandirimiz
Shu gapdan keyin
Asta artib ko‘z yoshin
Yechdi etigin.
Menga qarab dedi u:
“Uyda etik yo‘q.
Xotininga berib qo‘y
Ko‘nglim bo‘lsin to‘q”.
Hali tushmay dalaga
Tongning ilk nuri,
Bizni sahar uyg‘otdi
To‘plar gumburi.
Kuyla, kuyla, ey sozim,
Kuyini baland ol.
Burjo‘y otli kimki bor –
Tumshug‘iga sol.
O‘q arining nishidek
Ko‘ksiga botar,
Bizning otryad jadallab
Oldinda borar.
Yuguramiz to‘xtamay,
Cho‘mgancha terga,
Mukkasidan yiqilar
Kommunar yerga.
Yov chekinar, chekinar,
Biz olg‘a, olg‘a.
Mayli, halok bo‘lganlar

18 Yomg'irda qolsa.
Bahodirlar, tinch uxlang,
Qaytib kelurmiz.
E'zoz bilan sizlarni
Dafn qilurmiz.

Jang tamom, peshtoqlarda
Bizning ol bayroq.
Qo'lg'a olib oyog'in
Qochar yov olchoq.
O'lmasdan qolganiga
Hayron, entikib
Rota komandirimiz
Kiydi etikni.
"Bu etigim xoinga
Qayda mos bo'lur?!"
Uni o'zim tepkilab
Kiysam soz bo'lur".

Jang tugadi, shod bugun
Tirik qolgan jon.
Yasha, ey, azamat xalq,
Piter, bo'l omon!
Tunlar yarim kechadan
Saharga qadar
Neva uzra Pyotrning
Sharpasi kezar.
Pyotrning sharpasi
Uyib qovog'in,
Tun bo'yi kezib chiqar
Shahar har yog'in.
Oyoqlari ostida
Granit qirg'oq.
Qudratli kemalarga
Boqadi uzoq.....

O'TTIZ OLTILAR DOSTONI

Rossiyada juda ko'pdir
Yo'l,
Yo'llardan ham qabristonlar
Mo'l.
Bir chaqirim yurmasdan
Salib,
To Yenisey turar
Yuksalib –
Olti ming bir qabr,
Ogoh bo'l.

Bamisoli ulkan qopda
Tosh,
Ural qo'yib yotar yerga
Bosh.
Yotar uning ortida
Tayga,
Botar tushsa oyog'ing
Qayga,
Piyoda bir yurib ko'r,
Yo'ldosh.

Kim o'rgangan bo'lsa agar –
Soz!
Hazil emas Sibirda
Ayoz!
O'rganmagan bo'lsang sen,
Magar –
Yo'lda qolsang,
Chiyabo'rilar –
Murdang uzra o'qishar
Namoz.

Bo'kiradi dahshatli
Bo'ron,

Og'ir qadam tashlaydi
Posbon.
Yelkalarda miltiq
Qo'shaloq.
Agar bo'lsang o'rmonga
Kirmoq –
Ko'zingga hech ko'rinmasin
Jon.

Mahbusga-ku sallot
Yetti yot,
Sallot qilar o'zin
Ehtiyot.
To'g'ri nishon olmasa
Ko'zi,
Nishon bo'lar miltiqqa
O'zi.
Ammo ortga qaytma,
Bor azot.

Kim og'asin taygaga
Tomon
Eltar bo'lsa, topmasin
Omon.
Sen kishanda dadil
Bor, o'zing
Bamisoli qari
Barguzin.
Yugur olg'a, tirik ekan
Jon.

Uy bor Ural ortida
Tanho,
Chor atrofi bepoyon
Sahro,
Derazadan jilmayib
Xiyol,

Soz chertib kuy aytadi
Hilol,
Ayt, yomonmi bu kuy,
Bu navo?

Eshit, qo'shiq ohangi
Ko'p soz.
Bu qo'shiqqa ko'plar
Ishqiboz.
O'sar Ural ortida
Archa,
Yashamoqni istaydi
Barcha,
Oy berganda uylarga
Pardoz.

Qayda bo'lsa agar bir
Dildor,
Misli siren gullagan
Bahor.
Qaddi navras, ohudek
Ko'zi.
Bamisli shu o'lkaning
O'zi.
O'sha yerda kuy ham
Sehrkor.

Bo'kiradi dahshatli
Bo'ron,
Og'ir qadam tashlaydi
Posbon,
Yelkalarda miltiq
Qo'shaloq,
Agar bo'lsang o'rmonga
Kirmoq –
Ko'zingga hech ko'rinmasin
Jon.

Quyun to'zg'ir bamisoli
Par,
Yonoqlarga sanchadi
Nishtar,
Sen hattoki og'ir
Kishanda
Bo'lsang quyosh husniga
Banda,
Shlisselburg bo'lgaymi
Behtar.

Baland g'ishtin to'rt devor
Aro
Qafasdagi arslonday
Go'yo
Yurasan-u o'ylaysan
Faqat –
Balki ona yurtindan
Bu vaqt
Biror xabar keltirar sabo.

Balki bo'lib tuproq bilan
Teng
O'lib ketgan eng so'nggi
Do'sting.
Balki onang berar bu vaqt
Jon....
Qani endi, bo'lsa-yu
Imkon,
Tashqariga otsang sen
O'zing.

Lekin olis vaqt
Benihoya,
Sallot sezar o'tsa bir
Soya.
Bilmoq bo'lsang nimadir

Qochmoq,
Bir dam menga sol endi
Quloq,
So'zlab beray bitta
Hikoya.

Ular edi o'ttiz olti
Yor,
Kamerada o'ltirmoq
Dushvor.
Quyun o'ynar darchada
Har dam,
Shlisselburg turar
Mustahkam.
Dengiz unga aytadi
Alyor.

Ular nechun bu yerda
Yotur?
Chunki ular o'ktam va
Jasur.
Chunki otash qalblarda
Faqat –
Ona yurtga so'nmas
Muhabbat.
Ular shundan bu yerda
Yotur.

Xotiradan chiqmas sira
Zil –
O'n yettinchi alangali
Yil.
Ko'chalarda barrikada –
G'ov,
Aka-uka bir-biriga
Yov.
Bir-biriga xunxor va
Qotil.

Biri taxtga oshiq bo'lgan
Qul,
Podshosini qo'riqlaydi
Ul.

Biri taxtga larza
Solg'uvchi.
Akasida bor uning
O'chi.

Ayt, nohaqmi uka tutgan
Yo'1?

Yodimdadir, xayol emas,
Chin,
Kazak qo'lda o'ynatgan
Qamchin.

O'qqa uchib uzilgan
Jonlar,
Ko'kraklardan silqigan
Qonlar
Sahrodagi loladek
Rangin.

Qor ustiga to'kilgan
Lola
Ne ekanin bilar har
Bola.
Kim yoshlikda bo'lmagan
Tentak,
Mushtlashmagan, yemagan
Kaltak,
Qoni bilan ekmagan
Lola?

U kunlarni men ko'rganim
Yo'q.
Bola edim misli otash,
Cho'g'.

Hali kitob koʻrmagan
Edim,
Koʻrsam edim turarmidim
Jim,
Soʻzim bilan otmasmidim
Oʻq?

Ular edi oʻttiz olti
Yor,
Barchasining taxtda oʻchi
Bor.
Tashlab kelgan barchasi
Uyin,
Majnuntolin va hovuz –
Boʻyin,
Lekin dilda qoʻshiqdir
Diyor.

Shunday deya komendant
Bir kun:
“Torlik qildi zal sizlar
Uchun.
Beshta mahbus bu yerda
Qolur,
Kameradan yolgʻiz joy
Olur,
Qolganlar-chi – vokzalga
Shu tun!”

Keng dalada qordan oq
Toʻzon,
Uchib borar qafasdek
Vagon.
Taqirlyaydi betin poʻlat
Iz,
Kim aytolur, bu zamon
Poyezd

Tutqunlarni eltmoqda
Qayon?

Rossiyada juda ko'pdir
Yo'l,
Yo'llardan ham qabristonlar
Mo'l.
Bir chaqirim yurmasdan
Salib,
To Yenisey turar
Yuksalib –
Olti ming bir qabr,
Ogoh bo'l.

Poyezd uchar boricha
Imkon,
Yuraklarda sirli
Hayajon.
“Bilaguzuk” qisgan
Qo'llardan,
Eltmoqdalar temir
Yo'llardan.
Oltin tog'da qazish uchun
Kon.

Unda ishlar har biri.
Toki –
Oltin tog'da qolguncha
Xoki.
Qoni bo'lib qumga
Oluda
Vaqt kelib o'z qizi
Qo'lida
Tilla uzuk bo'lar
Hattoki.

Keng dalada qordan oq
To'zon,
Yeldek uchar mahkam berk
Vagon.
Birdan turdi O'ttiz
Birinchi,
Dedi dilning yo'qoldi
Tinchi,
Uyqum qochdi bu tun
Nogahon.

Bu kech menga yo'q endi
Orom.
Men qochishga ahd qildim,
Tamom.
Ko'kda oy yo'q, qop-qora
Zulmat,
Yordam bering turishga
Faqat,
To'lib ketdi sabr atalgan
Jom.

Panjarani qirqadi
Arra,
Yordam berdi quyun
Bir karra.
Do'stlar, meni qurshab
Har yoqdan,
Pana qiling faqat
Chiroqdan.
Payqashmasa, meniki –
Marra.

O'ttiztasi turishdi
Qator,
Go'yoki bir o'z gaplari
Bor.

Go'yo qorga boqarlar
Faqat,
Nahot qochmoq shuncha,
Mashaqqat –
Yoniq ekan darchada
Fanor.

Unda qoldi beshovlon
O'rtoq,
Har birida bor o'zga
Yotoq.
Quyun o'ynar darchada
Har dam,
Shlisselburg turar
Mustahkam,
Faqat unda mashaqqat
Yotmoq.

Uyqu kelmas, ko'z yumsang,
Dalang –
Xayolingda jonlansa
Yalang,
Ko'z oldingdan ketmasa
Uying,
Chamanlarga boshlasa
O'ying –
Chopib yurgan choqlar
Bosh yalang...

Har yon jimjit, sokin kechki
Choq,
Yetti bor zang urdi
Qo'ng'iroq.
Oy barkashi ulkan hamda
Ol,
Bamisoli surganday

Xayol,
Jim g'ildirab borar, ko'ksi
Dog'.

Quyun o'ynar, yer-u osmon
Teng,
Quyun – yolg'iz g'amzada
Do'sting.
Xoh yorug' kun, xohi
Zimiston –
Qani endi, bo'lsa-yu
Imkon,
Tashqariga otolsang
O'zing.

Beshinchisi hasratdan
Toldi.
Qayerdandir bir egov
Topdi.
Qitirlatdi tun bo'yi
Betin,
Ter qopladi manglay-u
Betin,
Lablaridan chakillab
Tomdi.

Aravaga ortarkan
O'tin,
Ko'rib qoldi mahbuslar
Bir kun –
Qichqirgancha qiya
Jarlikka
U o'zini tashladi
Tikka,
O'z qa'riga oldi uni
Tun.

Kun ketidan o'tadi
Kunlar,
Kunlar xuddi charxdek
Urinar,
Mana, ayoz izillatgan
Chog' –
Qirq ikkinchi kamerada,
Boq,
Yana qayta uchrashdi
Ular.

Beshinchiga tikkanicha
Ko'z,
Boshlar O'ttiz birinchisi
So'z:
"Hov olisda oqar betinch
Ob,
Sohilida qishloq bor
Xarob,
Shu qishloqdan o'tar temir
Iz.

Kelur odam hayotga
Bir bor,
O'tganlarni eslamoq
Dushvor.
Ko'rgin endi, sibirlik
Nodon –
Uning uchun bir tiyin
Inson,
Har qadamda sotmoqqa
Tayyor.

Oppoq qorga burkangan
Har yon,
Hech narsa yo'q yodimda,
Ishon.
Bir narsani eslayman

Faqat,
Pichanda xo'p uxlamoq
Lazzat,
Bo'lsa hamki achchiq
Qahraton".

Beshinchisi ko'tardi
Boshin:
"Mana, qirqqa yetibdi
Yoshim,
Ichimdagi tinchimas
Shayton
Chorlar, lekin o'rmonlar
Tomon,
Quvgim kelar oqshom
Quyoshin.

Yodimda yo'q hozir
Hammasi,
Qorda yotdim – soat
Chamasi.
Bo'ron sasin tingladim
Tanho,
Bu lazzatdan ayirdi
Ammo
Yetib kelgan soqchi
Nafasi.

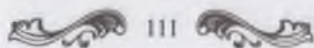
Namlik, ayoz, bo'ron –
Hushtagi.
Yerga tekkan bulut
Etagi.
Yodingdadir, albat,
Tutqunlar
Vidolashgan tabarruk
Kunlar,
O'n yettinchi yil

Gulduragi.
Har kim jo'nab ketdi
Uyiga,
Majnuntoli, hovuz
Bo'yiga.
Osmonda oy, pastda
Oq qayin...
Faqat sevgan dilni
Topmayin,
Kirdi ko'ngil firoq
Ko'yiga.

Ular edi o'ttiz olti
Yor,
Har birining taxtda o'chi
Bor.
Oktabrning tongida
Bari
Yurdi podsho saroyi
Sari.
Qilmoq uchun uni
Tor-u mor.

Kunni quvib o'tadi
Kunlar,
Bugun yana uchrashdi
Ular.
Har birida yangi shinam
Uy.
Jimjitgina surib yotar
O'y,
Ko'zlardagi o't asta
So'nar.

Har yon jimjit, sokin oqshom
Choq,
Yetti bor zang urdi

Egni yupun, yarim och edi.
Butun boshli qishloqqa faqat
Bir juft ho'kiz, bir omoch edi.
Qo'li egri odam bo'lsa gar,
Biri ikki bo'larmidi hech?!

Bizning yerdan ablah o'g'rilar
O'tin kesib ketardi har kech.

Bir kun tappa ushladik tunda,
Ular bolta ko'tardi darrov.
Biz ham qarab turmadik shunda,
Boltalardan sachradi olov.
Ajal bo'lar janjal oxiri,
To'polonda o'tmayin xayol –
Bolta soldi ulardan biri;
O'sha joyda o'ldi oqsoqol.

Biz yoq gapni qo'ydik bir yerga,
Sud qildilar.
Va ertasi kun
Kishan urib, uzoq Sibirga
O'n kishini qildilar surgun.
Shu-shu turmush bizni ham siqar,
Tole ketib, qoldi g'am, kulfat,
Uch yildirki, goh yong'in chiqar,
Goh mollarni quritar o'lat.
Bu qayg'uli gaplarni yo'lda
Aravakash so'yladi u kun.
Radovoga kelardim shunda
Birozgina dam olish uchun.

Urush ezib tashladi meni,
O'ylab ko'rsam tanamga bundoq,
Ado etib yotlar izmini,
O'z og'amga uribman pichoq.
Zodagonlar, boylar ortda-yu,
Jang o'tida biz ekan, bilsam.

Men to‘plarga xayr deb mangu
Tutmoq bo‘ldim jangovar qalam.
“Lipa” olib uyga yo‘l soldim,
Uloqtirdim miltiq sabilni.
Shu zaylda qarshilab oldim
O‘n yettinchi olovli yilni.

Titroq solib butun zaminga
Qo‘zg‘aldi “erk” degan kalima.
U payt yurtida oq otga mingan
Kerenskiy edi xalifa.
Urishamiz to yengguncha, deb
Juldur chakmon kiygan elimga –
Muttahamlar miltiq tutqazib
Yo‘llar edi aniq o‘limga.
Borar ekan zo‘r safarbarlik,
Vahshiy to‘plar qah-qah urgan choq –
Men ko‘rsatdim o‘zgacha mardlik,
Bo‘ldim yurtida birinchi qochoq.

Qishloq yo‘li naqadar ko‘rkam,
Salqin sado berar yaproqlar.
Ko‘tarilar oltin oy ko‘kka,
Zarrin nurga cho‘mar yiroqlar.
“Mana keldik Radovoga ham”.
Aravakash so‘zlar serviqor –
Qo‘shib qo‘yar:
“Manov muttaham
Otga qamchi urmadim bekor.
Qani, sherik, choy puli tashla,
Tegirmonchi kerakmidi?
Hov...

Ko‘p haq talab qilmayman, oshna,
Lekin ancha yo‘l bosdi ulov”.
Qirq so‘m berdim. Olmadi:
“E, kam!”

Oltmish berdim –
Chimrildi qoshi.
Ko‘p noinsof yigitcha ekan,
Yigitchaki, o‘ttizda yoshi.
Deyman: – Bormi insofdan ozroq,
Nega meni qoqlaysan muncha?
Javob berar menga baqaloq:
“Bu yil hosil bo‘lmadi uncha,
Ozroq qo‘shing,
Aniq-ku dardim,
Yana o‘n so‘m nima degan gap?!
Jindakkina otib olardim
Sog‘lig‘ingiz uchun ertalab”.

Tegirmonga keldim.
Oyda zab
Tovlanadi qarag‘ay nihol.
Sevinchidan tegirmonchi chol
Ikki gapni aytolmas ulab:
“Sergey, bo‘tam!
Keldingmi, chiroq!
Sovqotibsan, ichkariga kir!
Qanisan, hoy, bo‘laqol tezroq,
Samovarni olib kel, kampir!”
Sovuq bo‘lmas aprelda aslo,
Ayniqsa, may kelarkan, aniq.
Kecha edi sokin, musaffo,
Yorug‘ edi tabassum yanglig‘!..
Tegirmonchi siqsa quchoqlab,
Hatto ayiq berolmas chidash.
Ammo yurak siqilgan choqda
Har qalay bir do‘st kerak dardkash.
“Xo‘sh, qanchaga kelding?!”
“Bir yilga!”
“Bu juda soz, o‘ynayver, ukam,
Boy bo‘ladi bu yoz hosilga.
Ko‘p bo‘ladi qo‘ziqorin ham.

Qishlog‘imiz qushlar iniday,
Juda serob tustovuq, quyon...
Keldim, degin,
Obbo, inim-ey!
Ko‘rishmabmiz to‘rt yildan buyon”.

Suhbat tamom.
Jimgina, begap
Samovarni bo‘shatdik. Keyin
Po‘stinimni yelkamga tashlab
Boloxonaga yo‘l oldim sekin.
O‘tarkanman keng bog‘ ichidan,
Yuzlarimga urilar siren.
Hatto anov eskirgan chetan
Qalbmida his uyg‘otar shirin.
Xuddi shunda
Eslayman ilk bor,
O‘n oltiga kirganda yoshim
Oq kiyingan bir go‘zal dildor
“Yo‘q” deb aytdi, chimirib qoshin.
Hilpiradi oq ro‘mol boshda,
Hamon yodim saqlar u qizni.
Biz barchamiz sevdik shu yoshda,
Lekin hech kim sevmadi bizni.

2

“Sergushajon, turaqol endi,
Qara, kampir tong otmasdanoq,
Sevinchidan, sho‘rlik, entikib
Pishiribdi sen uchun quymoq.
Men shu yerlik
Pomeshchik xotin
Huzuriga borishim kerak.
Snegina uchun atayin
Otgan edim kecha loyxo‘rak”.

Salom senga,
Alvon subhidam!
Tashqariga chiqdim kiyinib.
Tong nurida yaltirar shabnam
Olmalarning bargiga inib.
Qanday go'zal,
O, qanday go'zal
Yer
Va unda yashagan inson!
Ammo urush,
Bu mash'um ajal
Qanchalarni qildi notavon!
Qurbon bo'ldi qancha o'g'illar,
Hali yana ketar qancha bosh...
Yuragimni ezadi o'ylar,
Ko'zlarimga to'lib kelar yosh.
Yo'q, bormayman!
Bormayman aslo!
Menga ming bor afzaldir o'lim –
Ko'cha-ko'yda bo'lib xor, gado,
Xayr so'rab cho'zguncha qo'lim.
“Salom, kampir,
Ahvollar qalay?”
Ancha qarib qolibsiz, xola!
Kampir quv-quv yo'talar tinmay:

“Yumush meni qaritdi, bolam!
El-yurt notinch,
Ha, zamon yomon.
Urush-janjal, to'polon har yoq.
Dehqon bilan mushtlashar dehqon,
Qishloq bilan jang qilar qishloq.
Bir-birining go'yo dushmani,
Bir-birini so'kar begunoh:
Goh Radovo Kriushani,
Kriusha Radovoni goh.
El boshvoqsiz.

Biror hokim yo‘q.
Oqposhshoni haydashdi –
Mana,
Omi xalqqa kim berar buyruq,
Balo yog‘di boshlarga yana.
Kim biladi,
Nega qamoqdan
O‘g‘rilarni ozod qildilar?
Ular, mana, ko‘r,
Hamma yoqda
Odamlarni talar, o‘ldirar.
Misol:
Ahli Kriusha,
Bo‘shatmaslik kerak ularni.

Eng muttaham, o‘g‘ri o‘shalar;
Qaytib keldi uyiga bari.
Ulardan bir Pron Ogloblin
Degani bor –
Ablah, yaramas,
Hammaga bir sochar g‘azabin,
Tong sahardan to kechgacha mast,
Yodimizda:

Urush boshlangan
Uchinchi yil shu qotil o‘zi
Oqsoqolni chopib tashlagan
El oldida kuppa-kunduzi.
Nelar qilmas el orasida
Minglab shunday bo‘shalmas mahbus.
Xarob bo‘ldi sho‘rlik Raseya,
Tamom bo‘ldi panohimiz Rus”.
Esga tushar ul aravakash,
Shlapamni olaman qo‘lga.
Yor-do‘stlarni ziyorat aylash
Maqsadida tushaman yo‘lga.
Borar edim yashil so‘qmoqdan,
Bir vaqt ko‘rsam,

Tegirmonchi chol –
Men tomon kelar tuproqdan
Aravasin haydab bemalol.

“Sergey, bo‘tam,
Nur ustiga nur!
To‘xta, bir gap aytaman senga!
Tizginni ol...

Hozir... shoshmay tur,
Qiziq bo‘ldi, quloq sol menga.
Aytmabsan-a, menga ertalab?
O‘ltirishib Snegin bilan
Sen haqingda ochib qoldim gap
(Ular juda qalin men bilan).

Mana,
Biznikida bir yigit mehmon...
Erga chiqqan qizlari Anna –
Deydi: mehmon shoirdir, ayon.
– Ha, ha, shoir bo‘lganda qandoq!
– Jingalak soch, sarg‘ishmi yuzi?
– Xuddi shunday – sarg‘ish yuz, quvnoq,
Juda ochiq, hazilkash o‘zi.
– Qachon keldi?
– Uch-to‘rt kun burun.
– U o‘sha-ku, qarang, onajon,
Bilasizmi, o‘sha o‘spirin
Xushtor edi menga bir zamon.

Tortinchoq bir yosh bola edi,
Bugun esa,
Qarang...
Ajabo...
Katta shoir bo‘libdi endi,
Chaqirmasak kelmas, hoynahoy...”
Shunday deya g‘olib, ma‘nodor
Tegirmonchi ko‘z qisdi menga:
“Xo‘p bo‘lmasa. Yana gaplar bor,

Hali barin aytaman senga”.
Yo‘l olaman Kriusha tomon,
Uzib borar o‘tlarni hassam.
Yuragimda na qatra gumon,
Na bir tashvish, na bir zarra g‘am.
Sezib tongning shirin totini,
Boshga shirin xayol keladi.
Ko‘z oldimga soldat xotini –
Do‘ndiqqina ayol keladi.

Kriusha...

Uch yildan buyon
Boqmaganman tanish uylarga.
Sukunatni binafsha osmon
Burkamishdir binafsha bo‘ylarga.
Jimlik,
Itlar hurimas hatto,
Ish yo‘q, chog‘i, bunda itga ham.
Besh-o‘n kulba qo‘qqaygan tanho,
Ichi esa quruq – shipshiydam.
Xayolga band
Tashlayman qadam
Asta Pron kulbasi tomon,
Mana qonun, narx-u navodan
Bahs qilmoqda bir to‘da dehqon:
“Salom, do‘stlar!”
“E, ovchi, salom!”
Qani, qani,
Kel, o‘tir, eshit –
Eshit sen ham bir-ikki kalom
Bizning qismat haqida, yigit.
Xo‘sh, Piterda nima gaplar bor?
Ministrlar tanishdir bari,
Obbo, sen-ey!
Ketmabdi bekor
Senga mushtning “tarbiya”lari.
Dehqon o‘g‘li, rozimiz sendan,

Sen bizniki, sira yotmassan.
Taltaymassan shuhurat-u shondan,
Vijdoningni pulga sotmassan.

Senga ayon mehnatning teri,
Dehqon bilar dehqonni, rasmi.
Ayt-chi, o'g'lon,
Boylarning yeri
Dehqonlarga o'tishi rostmi?
Baqirishar bizga,
Vaqt erta,
Yer haqida o'ylama, dehqon! –
Shunday bo'lsa bizlar frontda,
Xo'sh, kim uchun to'kmoqdamiz qon?"
Alam to'la nigohlar bilan
Javob kutib turishadi jim.
Men-chi, og'ir yo'llar bilan band
Bir og'iz so'z ayta olmadim,
Lekin hamon saqlaydi yodim:
Ostonada cho'kkanicha tiz,
Kimdir dedi:
– Ayt-chi, Lenin kim?
Javob berdim ohista:
U – siz.

3

Kezib yurar qishloqda mish-mish,
Hamma yoqda gap, shivir-shivir.
“Undoq emish, bundoq bo'larmish”,
Menga barin yetkazar kampir.

Charchab qaytdim daladan bir kun.
Yonboshladim asta divanga.
Badanlarim qaqshardi butun,
Ko'p yuribman, chog'i, tumanda.
Titroq turib a'zoyi tanga

Goh yonaman,
Goh bo'laman muz.
Borlig'imni chulg'ab alanga,
Yotib qoldim to'rt kecha-kunduz.

Qo'rqib sho'rlik tegirmonchi chol
Bergan, chog'i, kimgadir darak.
Ko'zlarimga chalindi xiyol
Qirg'iy burun,
Oq harir ko'ylak...
Qattiqqina tekkan ekan dard,
Bazo'r otdim yelkamdan yukin
Va nihoyat besh kun deganda
Bosh ko'tardim yostiqdan sekin.
Bosh ko'tardim va qadni biroz
Rostlab, endi qo'ygandim qadam,
Qulog'imga mayin bir ovoz
Eshitildi:
"Salom, do'stginam!
Eslaysizmi,
Bizlar bir zamon
Bola edik, qarang-a, hozir
Men bo'libman uy-joyli juvon,
Siz – el-yurtga taniqli shoir.

O'ltiraylik.
Xo'sh, qalay sog'liq?
Siz o'zgarib ketibsiz butun,
Qo'lingizni ushlagan chog'im
Ich-ichimdan xo'rsindim u kun.
Ha...
Befoyda, yoshlik qaytmas hech,
O'tib borar yillar beshafqat.
Suv labida siz bilan har kech
O'ltirishni sevardim bir vaqt.
Shon-shuhratni qilardik orzu.
Siz yetdingiz,

Niyat xolis, der.
U gaplarni qalbidan mangu
Uloqtirdi yosh bir ofitser...”

Tinglardim men va beixtiyor
Boqar edim nozik qaddiga
Unga aytgim kelardi:
“Dildor,

Boshqa gapni boshlaylik”, deya,
Qovushmasdi lekin so‘zlarim,
Tilim kelmas bir gap aytgani.

Derdim:

“Ha... ha...

Yodimda bari...

O‘ltiring....

Shod qildingiz mani...

Keling,

Sizga she‘r o‘qib beray,

Kuylaganman mayxona Rusin.

She‘rlarimning ruhiga atay

Singdirganman lo‘li qayg‘usin”.

“Sergey!

Qiziq ko‘p ishlaringiz,

Sizga juda bo‘laman hayron.

Mastona bu qilmishlaringiz

El-u yurtga

Bo‘libdi doston.

Ayting, axir,

Nima gap o‘zi?”

“Men bilmasman...”

“Qiziq gap bu ham”.

“Mayxo‘rligim boisi, uzum

Pishig‘ida tuqqandir onam”.

“Ajoyibsiz”.

“O‘zingiz, Anna,

Sevganingiz bormi?”
“Yo‘q”.
“Ajab,
Ne qilasiz yo‘qsa shu yoshda
O‘zingizni azobga tashlab?
Qanday porloq axir ertangiz...”
Asta quchar ufqni tuman.
Ne qilganim o‘zim etmay his,
Ro‘moliga qo‘l tekkizdim man.
Qah-qah urar oy – masxaraboz,
Garchi iz yo‘q u kunlardan hech,
O‘n olti yosh
To‘lqiniga xos
Tuyg‘ularga boy edim bu kech.
Boqishlarda sirli bir ma’no.
Xayrlashdik bizlar subhidam...
Go‘zallik bor yozda, dilrabo,
Go‘zallik bor odamlarda ham.
Tegirmonchi,
Eh, tinchimas chol –
Yig‘ishtirgan barcha ishini.

Qatnar betin pochtachi misol,
Juda bezor qildi kishini.
Keltirdi u bugun ham maktub
Har galgidek jo‘shqin va biyron:
“Keling,
Siz eng yaqinsiz. Kutib –
Hurmat bilan
Ogloblin Pron”.
Mana,
Keldim Kriushaga,
Darvozada turar Ogloblin.
Sochar xalqqa u qo‘sha-qo‘sha –
Boloxonador qilib g‘azabin:
“Ey, kanadan tarqaganlar!
Yur –

Snegina uyiga, qani!
U qo'l qo'ysin –
Hammang mahkam tur –
Barcha yerin bizga bergani...”
Meni ko'rib ovozin biroz
Pastlatdi-yu, yuragida g'ash,
Alam bilan dedi:
“G'o'rmiz, rost –
Toblash kerak dehqonni, toblash!”
“Chaqirdingmi meni, Prosha?”
“Ha, xizmat bor,
Ot topay, shoshma.
Yer so'rashga boramiz o'sha
Snegina uyiga, oshna!”
Keltirishdi to'riqni arang,
Tayyor bo'ldi “ajoyib” ulov.
Bunday otni pul qo'shib bersang,
Savob uchun olmaydi birov.
Mayda qadam tashlab borar ot,
Xizmat qildik bizlar baravar.
Balandlikka qilamiz tort-tort,
Yelkamizga chiqar arava.
Mana keldik,
Hashamatli uy,
Old tomonga engashganday sal,
Chor-atrofga taratib xo'shbo'y
Yosmin o'sgan bog'chasi go'zal,
Aravadan tushdik,
Yelkadan –
Changni qoqib, to'xtatdik biroz,
Quloqlarga shu payt yo'lkadan
Eshitildi nogahon ovoz:
“U tirilmas endi baribir,
Yig'lasang ham,
Yig'lamasang ham,
Birov keldi chog'i... Men hozir...
Sen upangni surib tur, bolam”.

Kattagina halqani surib,
Darvozani ochdi bir ayol,
Pron unga ro‘baro‘ turib
Yer haqida so‘z ochdi darhol.
“Ber! – dedi u,
Baqirdi takror; –
Oyog‘ingga yiqilmoq shartmi?”
Ayol go‘yo bermay e‘tibor
Ichga yutar edi nafratin.
So‘ng gal kelgach, u g‘amgin yuzin
Men tomonga ohista burib
Dedi:
“Hozir chiqadi qizim...
Men aytaman,
O‘ltirib turing”.
Bugun aniq tiklar xotiram
U kunlarning shiddat, girdobin,
Sira oson emasdi,
Sira –
Ko‘rmoq menga juvon azobin.
Sezdim:
Uning kulfati cheksiz,
Hech tasalli topmas so‘zimdan:
“Borya o‘ldi...
Nega keldingiz?!
Nari keting tezroq ko‘zimdan!
Siz – olchoqsiz,
Tuban, noinsof!
Sizlar bunda...
Halok bo‘ldi u...”
Hali bu ham bormidi! Inson
Chidash uchun tug‘ilmagan-ku.
Chetga burib xuddi shapaloq
Urilganday qizargan betim:
“Pron, bugun vaqtimas, o‘rtoq,
Yur, endi bir ichaylik!” – dedim.

Butun yozni ovda o'tkazdim,
 Chiqib ketdi yodimdan bari.
 G'amda mening bo'ldi hamdardim
 Nola qilgan o'rmon qushlari.

Gashtin surib gul ko'klam chog'in
 To'ya olmas bechora o'lkam.
 Daraxtlar tez to'kar yaprog'in,
 May tunidek tez o'tar yoz ham.
 Alvon o'ynar ufq yuzida,
 Quyuqlashar tuman pardasi,
 Oltin rangli o'rmonlar uzra
 Jaranglaydi sho'x qushlar sasi.
 Tegirmonchi cholning kayfi chog',
 Kulgu ketmas labidan bir on.

“Mana endi,
 Ov qilamiz, oh!
 Quyonglarga solamiz qiron!”
 Ov ham yaxshi...
 Dildagi tugun
 Sal yozilar, derdim o'zimga.
 Kelib qoldi Pron kechqurun,
 Shodon kulib boqdi yuzimga.
 “Qutlug' bo'lsin, do'stim, ulug' baxt!

Mana,
 Kutgan onimiz keldi.
 Boshimizda yangi hukumat,
 Ko'rsatamiz hammaga endi.
 Xo'jayinlik qilolmas hech kim,
 Yer bizniki!
 Zo'r bo'ldi ishlar,
 Rossiyada sovetlar hokim,
 Lenin o'zi boshliq komissar!
 Mana, do'stim,
 Ish degani bu,
 “Pochin” derlar buni chinakam.

Suyunganda men suyundim-u,
Ishtonini ho'l qildi akam".
U gapirar sevinchga to'lib:
"Endi gashtni surganim bo'lsin,
Kommunani birinchi bo'lib
Qishlog'imda qurganim bo'lsin!"
Pronning bir Labutya degan
Akasi bor – sersavlat, biroq.
Maqtanishdan hech tinmaydigan,
O'zi esa o'lguday qo'rqqoq.
Ko'rgansiz,
Ko'p bundaylar juda.
Gap desangiz – bag'ishlar u jon.
Ko'kragida
Yapon jangida
Oq poshshodan olgan qo'sh nishon.
Mayxonaga kirgan oni u
Bo'zrayganicha qo'l cho'zib so'zlar.
"Lyaoyan qahramonini
Choraktaga qarz qiling, do'stlar!"
Otib olgach, aljirab tag'in
Beriladi o'z "kulfati"ga.
Port-Arturning taslim bo'lganin
Yig'lab so'zlar hamsuhbatiga:
"Azizim, – der,
Meni mast dema,
Menga juda alam qiladi.
Mardligimni,
Do'stim,
Birgina
Lyaoyanning o'zi biladi".

Taniqlidir
Bundaylar elga –
Ishga bo'yin egmog'i mahol,
U davlatga sovetlar kelgach,
Medallarin yashirdi darhol.

Lekin hamon
Gapin bermas u.
Hamon so'ylar elga 'aqida,
Botirlarcha jang qilgani-yu,
Turuxan va Nerchinsk haqida.
"Mana shunday mardligimiz bor,
Jasurlikni o'rganing bizdan!"
"Medal" so'zin qaytarar yuz bor,
"Medal" so'zin qo'ymas og'zidan,
Pron uni so'kardi itday,
So'kar edi medalin qo'sha.
Snegina mulkin harqalay
Xatga oldi birinchi o'sha.
Shiddat bo'lar
Doim hujumda:

Qilib xutor bor-u yo'g'in jam,
Keltirdilar bo'lisga zumda
Mollarni ham,
Bekalarni ham.
Tinchimagan
Tegirmonchi chol
Ayollarni boshlab keldi-yu,
Men sho'rlikni tun-kun arz-u hol
Tinglamoqqa majbur qildi u.
Bir kech yana
G'amdand qimtingan
Go'zal labga bo'lib mahliyo,
Allanechuk o'y keldi dilga
Ko'ksimda bir his bo'ldi paydo...
Yodimdadir uning so'zlari:
"Nohaq edim.
Kechiring meni,
Sevar edim, netay erimni,
Siqilaman eslagan sarim.
Hijron meni ezardi,
Lekin

Sizni bilmay ranjitganim rost.
Bilsaydingiz,
Menga o'sha kun
Hokim edi kuchli ehtiros...

Mayli,
Axir bizning sevgimiz
Davom etmas edi hamisha.
Bir kun meni tashlar edingiz
Misoli bir
Bo'shagan shisha.
Kerakmasdi shuning uchun ham
Uchrashuvlar....
Umuman, bari.
Qiyналardim, rosti gap, onam
Ko'zlarimga boqqani sari..."
Tinglab turib men ham suhbatni
Boshqa yoqqa burdim atayin.
Shunda uning nozik qomati
Allanechuk silkindi mayin.
"Aying, Anna,
Siz xutorning bu
Ahvoliga kuyarsiz ancha?"
U ohista boshin egdi-yu,
Turib qoldi yerga boqqancha.

"Qarang!
Ajab tong otar, shafaq
Qor ustida yoqmish alanga.
Bu manzara,
Bu ajoyib vaqt
Nimanidir eslatdi manga.
Ha, esladim!
Kuz edi. Alvon
Tong shafag'i o'ynardi boshda.
O'ltirardik bizlar yonma-yon,
Ikkimiz ham o'n olti yoshda".
So'ng nozli bir qarash qildi-yu,

Qqushqanot qo'llarin egdi.
Va ohista dedi menga u:
"Xo'p bo'lmasa...
Dam oling endi..."

Kechga tomon jo'nadi ular,
Qayon?
Bila olmadim qayon.
Dala tekis,
Ko'pdir belgilar,
Belgi bo'lgach, yo'l topish oson.
Bilmam, nelar bo'ldi menga so'ng,
Bilmam, yana ne qildi Pron.
Yozmoq uchun siqilgan ko'nglim,
Jo'nab ketdim Piterga tomon.
O'tli yillar,
Bo'ronli yillar,
Tasvir etmoq naqadar og'ir.

Yo'q, saroylar tinglamadilar
"Ona" degan soldatning ohin.
Qoyil!
Ayni bahor kulgan vaqt!
Hovlilarda yig'ilib to'p-to'p –
Royallarda juldurvoqi xalq
Sigirlarga chalar fokstrot.
Bug'doy, sulii, kartoshka berib,
Grammofon olibdi dehqon.
Echki o'ylar oyog'in kerib
Endi tango chalingan zamon.
Dehqon soliq borasidagi
Gapda chiqar har qanday izdan,
Ikki oyoq orasidagi
Sabilni hech qo'yimas og'izdan.

Yillar o'tar,
Ketib boradi

G'allakorning qo'lidan davlat,
Shishalarda damin oladi
"Kereneks"lar, "xodey"lar albat.
Mayli, yetar,
Oh-u zor nechun?
Foyda bormi gapdan, pichingdan?

Mana,
Pron haqida bugun
Maktub oldim tegirmonchidan.
"Salom senga, azizim, salom!
Sergey! Bo'tam, bormisan omon?!"
Mana, olti yil o'tdi, bolam,
Biz tomonga kelmaysan hamon.
Kel!

Yo'lingga ko'zlarimiz to'rt.
Bahorda bir kelgin, albatta,
Biz tomonda yangiliklar ko'p,
Yozib bo'lmas barini xatda.
Endi tinchlik o'rnadi elda,
Tinib qoldi quturgan bo'ron.
Yigirmanchi suronli yilda
Eshitib qo'y,
Otildi Pron.

Raseya...
Eh, toleyi nigun,
Baxt zoti yo'q bizning go'shada.
Denikinining otryadi bir kun
Paydo bo'ldi Kriushada.
Bo'ldi qirg'in,
Bo'ldi to'polon.
Qochgan qancha, o'lgan qanchasi.
Bosh ustida aylandi chunon
Xushtak chalib kazak qamchisi.

O'qqa uchdi Pron o'sha kun,
Labutya-chi,

Saqlab qoldi jon.
G'oyib bo'lgach kazaklar butun
Chiqib keldi —
Ust-boshi somon...
Tongda ichib, yana har kimga
Maqtanadi va deydi takror:
“Men ko'rsatgan botirligimga
Qizil orden taqishim darkor!”
Boshimizdan ketdi bulutlar,
Turmushimiz soz bo'lmasa ham.
Harqalay, kel,
Bir tashla nazar,
Qarib qoldim, ko'nglim ol, bo'tam!”
Yana yo'lga chiqdim.
Ajab tun,
Xush bo'y ila mast qilar iyul.
G'ildiraklar ostida betin
Chopar tinmay bidirlab tosh yo'l.
Qishloq yo'li naqadar ko'rkam,
Shitirlashar yelda yaproqlar.
Ro'paramdan o'tadi, mana,
Tanish uylar, butxona, quduq.
Termulaman, yuragim yana
Yoshlikdagi hislarga to'lug'.

Tegirmonga keldim,
Oyda zab
Tovlanadi qarag'ay nihol,
Sevinchidan tegirmonchi chol
Ikki gapni aytolmas ulab:
“Sergey, bo'tam!
Keldingmi, chiroq?
Sovqotibsan, ichkariga kir.
Qanisan, hoy, bo'laqol tezroq,
Samovarni olib kel, kampir!
Sergey! Oltin!
Qara-chi menga.

Ulg'ayibdi ancha yoshing ham,
Obbo, sen-ey,
Aytgancha, senga
Bor mening bir ajoyib sovg'am".
"Qanday sovg'a?"
"Sovg'a emas, xat,
Shoshirmay tur bir nafas, Sergun.
O'tdi chog'i ikki oycha vaqt.
Keltirgandim pochtadan bir kun".
Xatni ochdim... o'qidim... Albat –
Kutganimdek. – Bu o'sha nigor,
Mayda qilib,
Tez yozilgan xat.

Chekkasida London muhri bor:
"Sog' bormisiz, salomat, omon?"
Men ham sog'man, tinchman, salomat.
Tushlarimga kirar har zamon
O'sha bog'cha,
Siz bilan suhbat...
Men yiroqda –
Sizlar yiroqda...
Rossiyada hozir navbahor.
Daraxtlar ham gulga kirmoqda,
Moviy libos kiygan archazor.
Oq qog'ozga dil ishonchi-la
Bitarkanman yurak ovozim,
Balki shu payt tegirmonchi-la
Siz tinglarsiz qushlar navosin.
Menga bunda har kuni bir bor
Odat bo'ldi sohilga bormoq.
Qizil bayroq tikkan ulug'vor
Kemalarga boqaman uzoq.
Qudratlidir ular, shubhasiz,
Mening esa taqdirim ayon.
Va lekin siz yuragimdasiz

Diyorimdek,
Ko'klamdek hamon..."

Durust maktub,
Bo'lmasa sabab,
Men bunday xat yozmasdim lekin.
Po'stinimni yelkaga tashlab
Bolxonaga yo'l oldim sekin.
O'tarkanman keng bog' ichidan
Yuzlarimga urilar siren.
Hatto anov eskirgan chetan
Qalbidam his uyg'otar shirin.
Xuddi shunda
Eslayman, ilk bor
O'n oltiga to'lganda yoshim:
Ko'nglim olgan bir go'zal dildor,
Unutmayman chimrilgan qoshin.
Hilpirardi oq ro'mol boshda.
Hamon saqlar uni xotiram.
Biz hammamiz sevdik shu yoshda,
Demak, kimdir
Sevgan bizni ham.

QORA ODAM

Do'stinam, do'stinam,
Ichim to'la dard,
Ajab, qaydan menda
Bu xil iztirob?
Bog'larni ko'mganday,
Xazon beadam
Miyamni tobora g'arq qilar sharob.
Quloqlar qanotdan turar boshimda,
Uni ko'tarolmas
Bemador bo'yim.
Qora odam,
Kelib cho'kar qoshimga,
Qora odam
Uyqu bermas tun bo'yi.

Qora odam
Jirkanch sahfa lar bo'ylab
Barmog'in yurgizib,
Po'ng'illab uzoq,
O'lik boshidagi
Monaxga o'xshab
Yuragimga solar
Qo'rqinch bir charchoq.
Qora odam,
Qora, qop-qora odam
Deydi: "Bu kitobni
Varaqlab ko'rgin.
Unda bor soz fikr,
Pok rejalar ham".

Va lekin bu odam
Yashagan yurtning
Odamlari edi
O'g'ri, muttaham.
Bu yurtda dekabr

Ko'z olgudek oq,
Qorbo'ron oq shohi
To'qir qatma-qat.
U odam dunyoda
Yashadi shundoq,
Avantyrust bo'lib
Eng oliysifat.

U kelishgan edi,
Ustiga – shoir.
O'ziga yarasha
Iqtidori ham.
Qirq yoshli xotinga
Bo'ldi-yu asir.
“Yomon qiz”, – deb suydi,
Dedi: “Jonginam”.
Yana der edi: “Baxt –
Epchil qo'l, aql.
Sodda, bo'sh yuraklar
Besaodatdir.

Yolg'on karashmalar,
Aldoq ishvalar,
Jonga azob esa
Bu ham qismatdir.
Bo'ronli kunda ham,
Tinch onlarda ham,
Ezgan chog'ida ham
Hijron-u hasrat
Oddiy bo'lib qolmoq,
Kulmoqlik, beg'am –
Dunyoda eng oliy, eng buyuk san'at”.

“Qora odam!
Haqqing yo'q, ey, nobakor!
Qalb aro g'avvoslik
Da'vosidan qayt.

U shoirda mening
Nima ishim bor,
Janjalkash hayotin
Boshqalarga ayt”.

Qora odam
Menga tikilar yomon,
Shafaq bosgan ko‘zi
Jirkanch va dahshat.

U meni o‘g‘ri deb
Qilmoqda gumon,
Kimnidir qaqshatib,
Ketgan beshafqat.
Do‘stginam, do‘stginam,
Ichim to‘la dard,
Ajab, qaydan menda
Bu xil iztirob.
Bog‘larni ko‘mganday
Xazon beadam
Miyamni tobora g‘arq qilar sharob.
Ayoqli tun
Sokin uxlar hamma yoq,
Deraza oldida
Turibman tanho.
Ohak sepilgandek
Chorraha oppoq,
Daraxtlar saf tortgan
Otliqlar go‘yo.
Boyo‘g‘li qaydadir
Yig‘lar dam-badam
Otlarning tuyog‘i
Taratar sado.
Yana cho‘kar kelib
Ul qora odam,
Silindr, syurtugin
Yechib beparvo.
“Quloq sol, quloq sol, –

Deydi tikilib,
O'zi boshim uzra
Kelar yaqinroq, –
Hali ko'rmaganman
Dunyoga kelib
Ablahlarning bedor
Bo'lishin bundoq.
Balki men yanglishdim.
Axir, oy to'lin,
Mudragan giyohga
Asli ne darkor?
Balki kirib kelar
Lorsillab "kelin",
Sen unga o'qirsan
Bekorchi ash'or.
She'r ahli ajoyib...
Bilmadim, nega?
Ko'z oldimga kelar
O'qisam she'rin
Sizlog'ichdan yuzi
Cho'tir qizchaga
Tinchimay javragan
Novcha o'spirin.

Qaysidir qishloqda,
Yodimda ham yo'q,
Ryazanmi, Kaluga,
Xullas, bir zamon
Sochlari sap-sariq,
Ko'zlari ko'm-ko'k
Bir bola bo'lardi,
Otasi – dehqon.
O'sdi, yigit bo'ldi.
Ustiga – shoir.
O'ziga yarasha
Iqtidori ham.
Qirq yoshli juvonga

Bo'ldi-yu asir.
"Yomon qiz", – deb suydi,
Dedi: "Jonginam".

"Qora odam!
Ey, sen badkor, shumqadam.
Bu ta'rifing sening
Olamga ayon".
Jon halqumga kelib
Otaman hassam
Uning qoq manglayin
Mo'ljallab chunon...
Oy ko'kda mahv o'ldi,
Tong sochar ziyo.
Ey, sen, qorong'u tun,
Ne qilganing bu?
Boshimda silindr,
Turibman tanho,
Bir o'zim...
Qarshimda chilparchin ko'zgu.

BEZORIMAN QO'SHIG'IMDA HAM

Bizlar asta ketayotirmiz
Halovatli sokin yurtlarga.
Fursat balki menda ham tig'iz,
Otlanishim kerak safarga.

Ona zamin, qum bosgan dashtlik,
Oq qayinzor o'rmon, chamanlar!
Yuragimda uyg'otar g'ashlik
Gala-gala ketayotganlar.

Men bu yerni juda sevardim,
Suydim bunda nimaki bo'lsa.
Sevar edim qarag'aylarim
Shafaq tushgan suvga termulsa...

Ko'p xayollar surdim osuda,
Ko'p qo'shiqlar qilgandim ijod.
Shu zamin, shu yurt og'ushida
Bor bo'lganim uchun edim shod.

Baxtli bo'ldim qizlarni o'pib,
Chechaklarni ezg'ilab yurdim.
Haydamadim itlarni tepib,
Ularni o'z ukamdek ko'rdim.

U yurtlarda yo'q bu chamanlar,
Oqqushbo'ynin cho'zmas javdarim.
Shu sabab ham ketayotganlar
Dilga titroq solguvchi dardim.

Topolmasmiz hech u tomonda
Bu poyonsiz o'tloqlardan iz.
Shu sababdan foniy jahonda
Yashaganlar men uchun aziz.

VATAN

Ey, Vatan, yangi uysan,
Tomlari tillo.
Qulun otsan, kishnaysan,
Eshitar dunyo.

Kengliklaring sayr etsam,
G'ururim baland.
Sho'x, beboshman, jon o'lkam,
O'zingga monand.

Tan-u ruhim chiniqqan
Ko'cha jangida.
Kuy aytar menga eman
Yurt ohangida.

Sevaman bor yomonning,
Gunohlaring ham.
To'ldirib sharq osmoning
Yulduzday yonsam.

BEZORINING KO'NGIL IZHORI

Yotib oyoq ostida zabun
Kuylash ekan taqdirida bori.

Bu nadomat, bu hasratli un
Bezorining ko'ngil izhori.

Sochim paxmoq,
Yo'q taroqdan iz,
Boshim go'yo ko'cha fonusi.
Kuzgi bog'dek xomush dilingiz
Yoritmoqdir shoir orzusi.
Falak chaqib ustimda chaqmoq,
Yog'dirganda malomat toshin,
Ne qilardim?
Faqat qattiqroq
Changallayman mallasoch boshim.

O't bosgan ko'l,
Qandag'och butam,
Dil g'ash bo'lsa xayolimda shul.
Qishloqdagi onam va otam,
She'r, dostonim ularga bir pul.
Meni ular sevar begumon,
Sevgan kabi o'tloq, polizni.
Ey, menga tosh otgan olomon,
Yanchardilar ko'rsalar sizni.

Dala ahli,
Siz ham daladay
Ajindorsiz, ko'rksiz va kir-chir.
Bilmassizki, sizning bolakay
Rossiyada eng mashhur shoir.
Bir vaqt balki achingan kimdir
Loy kechganda u yalang oyoq.
Endi yurar boshda silindr,
Oyog'ida loklangan boshmoq.

Lekin sodiq o'z makoniga,
Sho'x hazilni tashlamas mudom.
Kirib qolsa go'sht do'koniga,
Sigirlarga yuborar salom.
Tosh ko'chada izvoshda yurib
Botqoq yo'lni unutgan emas.
Yayrar yo'rg'a otlarni ko'rib,
Yollarini hidlab bo'lar mast.

Unga aziz yurtning g'am, dog'i,
Azobi ham, yayrashlari ham.
G'ozlarning loy bosgan oyog'i,
Qurbaqaning sayrashlari ham.
Unga xayol belanchagidan
Ko'rinadi, siz ham bir qarang,
Tonggi shafaq alangasida
Qo'llarini isitgan zarang.
Shu zarangga tirmashib bir vaqt
Qush tuxumin olganman ko'p bor.
Bormikin u qadrdon daraxt,
Turganmikin baquvvat, bo'ydor?

Tirikmikin sodiq kuchugim,
Yurganmikin chopib, dingillab,
Yoki qarib, chetda bukilib
Yotganmikin bazo'r ingillab?
Oh, kuchukcham, qishloq yo'lida
Quvlashardik yayrab bir zamon.
Talash qilib onam qo'lidan
Biz galma-gal tishlar edik non.

Men o'shaman,
O'tloqda qolgan
Bo'tako'zmas, mening ko'zlarim.
Azizlarim, sizga atalgan
Mehr to'la bordir so'zlarim.
Xayrli kech,

Ona qishlog'im,
Bolang bo'lib qolgim keladi.
Ko'kda suzgan oyning o'rog'in
Qo'l uzatib olgim keladi.

Olam moviy,
Armon yo'q o'lsam,
Ketsam kimning nima g'ami bor?
Bir bezori, bir behayo kam,
Belga osib yurguvchi fanor.
Menga nedir she'r arg'umog'i,
Pegas nomli u mayda qadam?
Yerto'lada, zax kuzak chog'i
Kalamushlar tinglar qasidam.
Hamon sochga taroq tegmagan,
May xumori boshimda hamon.

Manzil sari suzgan kemaga
Yelkan bo'lgim kelar za'faron.

Devor tagin panalab kelib,
O'tloq ichra singir shabboda.
Men kissavur, bezori bo'lib
O'tajakman yorug' dunyodan.

Kun ufqlar ortiga botgan,
Kelar undan chorlaguvchi sas.
Bu olamda yo'lin yo'qotgan,
Daydib yurgan bitta men emas.

Dalalarga dalalar tutash,
Boshdan oyoq oppoq qor bosmish.
Xoh litvoniy bo'lay, xoh chuvash,
Hamma kabi menda ham yozmish.

Umrim mening sirlarga oshno,
Ishonaman, mo'jizalar bor.
Adashgan bir yo'lchidek go'yo
Qaytib kelar Iso xaloskor.

Ishonaman, u kelar qaytib,
Diydoriga balki yetarman.
Yo ko'rsam-da, sarxush tirjayib,
Tanimasdan o'tib ketarman.

Ko'zlarimda yosh qurigandek,
Umid ko'kdan ovunchlar to'kmish.
Lekin shodlik moviy tumandek
Qorong'ulik qa'riga cho'kmish.

Yurak to'la g'ashlik va malol,
Bittagina orzum bor endi:
Tor kulbamga kirsada shamol,
Yer tepib bir raqs tushsa edi!

Shafqatsizga hamma narsa bor,
Rahmdilning nasibi – alam.
Endi menga nima ham darkor,
Achinayin endi kimga ham?

Rahmim kelar daydi it ko'rsam,
Rahmim kelar o'zimga biroz.
Ko'ngil menga qadam-baqadam
Mayxonaga keltirgani rost.

Ey, shaytonlar, kulmang birovga,
Shu Vatanga begonami biz?
Yo siz shimni qo'yib garovga
Bir shisha may olmaganmisiz?

Derazadan qarayman bir dam,
Ro'paramda yolg'izoyoq yo'l.
U ham mendek kimsasiz, purg'am,
Ko'z yoshiga g'arq bo'lgandek ho'l.

Ana, o'ynab yurar bolakay,
Tosh irg'itsa, o'shanga xursand.
Unda ham bor tashvish, harqalay,
Tinmay burun kavlash bilan band.

Bu ishingni tashlama, bola,
Chuqurroq sol burningga barmoq.
O'ynab zinhor shu kir qo'l bilan
O'z qalbingni kavlama biroq.

O'ylab ko'rsam, men ham bolaman,
Ko'chalarda tentirab bu kun –
Tiqin – po'kak terib olaman
Qalb og'zini berkitmoq uchun.

* * *

Ey, sen, ko'hna, sehrli qishloq,
Ey, siz, uning so'qmoq yo'llari.
Sizni bo'g'ib turibdi bu choq
Shohko'chaning metin qo'llari.

Hurkak dalam, qor ko'zgisiga
Termulasan, ko'ksimda tugun.
O'z ajalim ro'baro'siga
Salom berib chiqaman bugun.

Yaralangan ohudek qishloq,
O'laksaxo'r qush kabi shahar.
O'tloqlarning siynasi yumshoq,
Simyog'ochlar nayzasi zahar.

Tabiatning nozik oq bo'yin
Tutar qora cho'yan barmoqlar,
Nima bo'pti! Ajal o'yinin
Ko'p ko'rgan bu ko'hna o'tloqlar.

Ko'p yov bosgan, bu navbat shahar
Quritmoqqa keldi sho'rini.
Xuddi shunday qurshab ovchilar
To'rt tarafdin otar bo'rini.

Ana, sayyod mo'ljallab ovni
Tepki bosmoq bo'lgani zamon –
Sapchib, ikki oyoqli yovni
G'ajib tashlar bo'ri beomon.

Vahshiy do'stim, bil, sen tomonman,
Qalb yovvoyi ruhingga oshno.
Men ham sendek quvg'indi jonman,
Temir yurak raqiblar aro.

Bugun ular g'olib va mamnun,
Qurshab meni qo'ydilar nochor,
Lek yov qonin ichmoqqa bir kun
So'nggi karra sapchimgo'im bor.

Ado bo'lsam, paymonam to'lib,
Kuylab qolar yovvoyi sozim.
U sohildan alqasos bo'lib
Uvlar mening dardli ovozim.

Yig'lamasman, qilmasmam fig'on,
O'tgan o'tdi, afsus aytmasman.
Oltin sochdi boshimdan xazon,
Men yoshlikka endi qaytmasman.

Avvalgidek o't olib shaydo
Yonmas cho'g'i sovigan yurak.
Endi moviy kengliklar aro
Yalangoyoq chopmasam kerak.

Yuraginga cho'kdi hazinlik,
Yo'q u shodon, sho'x-sho'x so'zlarim.
Qani yovqur, mard o'spirinlik,
Qani zavqqa to'lgan ko'zlarim?

Endi orzu-havaslarim kam,
Tushmidi yo o'ngmidi hayot?
Keng daladan bamisli ko'klam
O'tgandekman minib uchqur ot.

Vafosizdir o'tkinchi gardun,
Dunyo bilan xayrlashgan on --
Yashaganing, ko'rganing uchun
Rozi bo'lib shukur ayt, inson!

BEZORI

Tol bargagin yuvganda yomg'ir
Yaproq yulib o'ynar shabboda.
Yurak ham sho'x, erka shamoldir,
Bezoriman yorug' dunyoda.

Poyonsiz Rus, yashil Rossiyam,
Axir, men bir kuychi bolang-da.
Bu jonivor she'rimni men ham
Yalpiz berib boqdim dalangda.

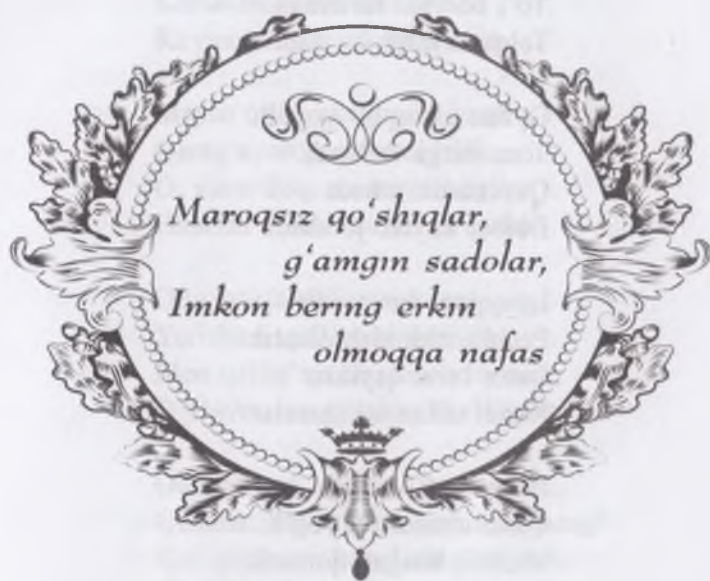
Oy xumchasi falakda go'yo
Qayin suti bilan to'ladir.
Qora cherkov sukunat aro
Tomog'imdan bo'g'moq bo'ladir.

Ammo qo'rqinch bilmas bu jonim,
Sharpalarga tik boqar ko'zim.
Tomirimda qaroqchi qoni,
Bir yo'lto'sar o'g'riman o'zim.

Chechak terib, ko'ngilni xushlab
Yurganimga kulib qarashar.
Asli menga oybolta ushlab
Yo'lda odam ovlash yarashar.

Endi netay, qochay qay yoqqa,
She'r dashtida quvg'indi boshim.
Mahkum bo'ldim aylantirmoqqa
Dostonlarning tegirmon toshin.

Bul ajabdir dunyo ishlari,
Shoir bo'lmoq ekan peshonam.
Kuyla, shamol, sendek sarsari
Bezoriman qo'shig'imda ham.

(Zikrilla NE'MAT tarjimalari)

Oqshom cho'kmish. Chayon o't
Uzra yaltirar shabnam.
Yo'l bo'yida turibman,
Tolga suyanib bu dam.

Oydan ulkan bir yog'du
Tomimizga tushadi.
Qayerdadir, olisda
Bulbul kuylab jo'shadi.

Issiqqina va sozdir –
Pechka oldi qish damlar.
Qator turar qayinlar –
Xuddi ulkan oq shamlar.

Daryo orti, uzoqda
Qalin o'rmon u yog'i...
Mudroq bosgan qorovul
Taqillatar tayog'in.

ANTAR * * *
Oq shumurtlar qor-la to'kilar,
Gul-maysada shudring sirg'alar.
Kurtaklarni cho'qib dalada
Kuymalanib yurar qarg'alar.

Mayin o'tlar shalpayib, anqir
Qarag'ayning qatronli hidi.
O, siz o'tloq, emanzor bog'lar,
Hushim olmish ko'klam umidi!

Quvontirib sirli mujdalar,
Yorishadi qalbim shunchalar.
Men qallig'im haqda o'ylayman,
O'ylayman-u qo'shiq kuylayman.

Oq shumurt, sen to'kil qor bilan,
Qushlar, kuylang o'rmon uzra keng!
Qor qoplagan kengliklar bo'ylab,
"Qo'shiq ila gul keltirgum men.

QO'SHIQQA O'XSHATMA

Sen otingni yetaklab, sug'oring hovuzchadan,
Chayqalar suvda nozli qayinlar – kumushbadan.

Derazadan qaradim, boshingda moviy ro'mol,
Qora jingalak soching ilondek avrar shamol.

Ko'pikli suv oqimin jilosin topgim kelar,
Sening ol lablaringdan bo'salar totgim kelar.

Ammo menga sen nozli kulgularingni sochib,
Suvlig'in jiringlatib, otingda ketding qochib.

Uzdi vaqt tig'i oxir yorug' kunlar ipini...
Dafn etmoq bo'ldilar darcha yoniga seni.

Motamingda yangragan oh-faryod-u yig'ilar,
Yuragimdan otilgan bir oh bo'lib tuyular.

Qorong‘u tun, uxlolmay
Chiqdim daryo bo‘yiga.
Kamar urar chaqmoqlar
Ko‘pirgan suv ro‘yiga.

Do‘nglikda qayin – bir sham,
Kumush bezar oy tig‘in.
Chiqqil, jonginam, sen ham,
Tingla guslyar¹ qo‘shig‘in!

Suyib qoldim bir ko‘rib
Suluv qiz, jamolingni.
Raqs etib, olib otgum
Boshdan to‘r ro‘molingni.

Yashil, quyuq o‘rmonda
Seni tunda, rosti gap,
Tonggacha olib qochgum,
Qiyaliklar ostiga.

¹ *Guslyar* – arfa, cholg‘u asbobi

Xo‘b qiz edi Tanyaxon, qishloqda hech tengi yo‘q,
Ol yubka, oq sarafan kiyib yurar edi sho‘x.
Oqshom Tanya jarlikda chetan devor oshardi,
Quyuyq tuman ichra oy bulut-la o‘ynashardi.

Shu payt kelib bir yigit, jingalak boshin egdi:
“Kechir, men boshqasiga uylanayapman”, – dedi.
Rangi kafandek o‘chib, shudringdek muzlab shu on,
Chaqqandek qiz qalbini naq zahri qotil ilon.

“Eh, ko‘kko‘z yigit, sendan xafa bo‘lay nega man,
Rostini aytsam, men ham boshqasiga tegyapman!”
Qo‘ng‘iroqmas, tong tinchin to‘yning sadosi buzar,
Aravada to‘y borar, otliqlar yuzin burar.

Yig‘layotgan kakkumas – Tanyaning yaqinlari,
Tanya yotar, gurzida yanchilgan gul singari.
Manglayida qon dog‘i qotib qolgan misli cho‘g‘,
Zo‘r qiz edi Tanyaxon, qishloqda hech tengi yo‘q.

BAHOR OQSHOMI

Kumush daryo sokin jimirlab oqar
Ko‘m-ko‘k ko‘klam tunin saltanatida.
Quyosh o‘rmonli tog‘ ortiga botar,
Oltin shox oy suzib chiqar osuda.

Pushtirang tasmaga chulg‘anar mag‘rib,
Qo‘shchi uyga qaytar daladan horg‘in
Va yo‘l ortidagi qayinzorlarda –
Bulbul ishq qo‘shig‘in boshlaydi jo‘shqin.

Shafaqning qizg‘imtir nurlari aro
Tinglab tong qo‘shig‘in mayin ohangin.
Olis yulduzlarga mehr-la boqib,
Osmonga tabassum aylaydi zamin.

Toliqqan kun tiz cho'kdi tunga,
Tindi shovqin mavji birpasda.
Quyosh botdi va borliq uzra
Suzib chiqdi o'ychan oy asta.

Vodiy sokin tinglab tin olar
Jilg'alarning jildirashidan.
Qalin o'rmon bosh egib mudrar,
Xushxon bulbul chuldirashidan.

Qo'shiq tinglab, o'z qirg'og'iga
Erkalanib shivirlar daryo.
Suv tubidan, sho'x qamishlardan –
Taraladir dilbar bir navo.

SHOIR

Suyukli do'stim Grishaga

Shoirdir, kim daf etib yovni,
Haqiqatni onam deb bilsa.
Qondoshidek sevib birovni,
Ular uchun g'am cheka olsa.

U o'zgalar qilolmas ishni
Bajaradi erkin, betinim.
Chun, u shoir, xalq shoiridir,
Shoirdir ona yerining.

QAYG'U OHANGLARI

Maroqsiz qo'shiqlar, g'amgin sadolar,
Imkon bering erkin olmoqqa nafas.
Siz menga keltirib og'ir azoblar,
Yurak-bag'rim buncha ezadirsiz, bas!

Birozgina quvonch, biroz tin bering,
Bir to'yib uxlashga beringiz imkon.
Ketma-ket tashvish-u alamlar bilan
Etdingiz-ku mening yo'limni vayron.

Qayg'u xabarchisi – tovushlar to'xtang!
Ko'z yoshlar oqmoqda axir ko'zlardan.
Ey achchiq tuyg'ular, tinchlaning siz ham.
Ohanglar! Men g'amga botdim sizlardan.

Qayg'u ohanglari, g'amgin oh-vohlar,
Tokay azoblanar bu sho'rlik bag'ir?
Qachon tugaydi bu og'ir qiynoqlar,
Qachon men tinchgina yashayman, axir?

KO'Z YOSHLAR

Ko'z yoshlar... yana shu achchiq ko'z yoshlar,
Yana behalovat g'am-u tashvishlar.
Yana zulmat... hamda buzilgan tushlar --
Yiroq-yiroqlarga uchib ketmishlar.

Keyin nima bo'lar? Yana azobmi?
Bas, yetar... Halovat onlari yetdi.
Unutmoq onidir g'amgin saslarni,
Shusiz ham yuragim ezilib ketdi.

Qayin soyasida kuylayotgan kim?
Tanishga o'xshaydi mayin xonishi.
Eh, yana ko'z yoshlar, ko'z yoshlar tag'in,
Tug'ilgan joyimning yoniq sog'inchi.

Axir, yuribman-ku men o'z yurtimda,
Ko'ksimni ko'z yoshlar kuydirar lekin.
Eh... bildimki, faqat sovuq qabrimda
Barin unutib, tinch yotishim mumkin.

1912-YIL 26-APREL BO'RONI

Senga nima kerak; ey bo'ron,
Derazam ostida gurlaysan?
Solib dardchil qalbinga tug'yon,
G'am-u g'ussalarni chorlaysan?

Tezroq jo'nab qol-chi bu yerdan,
Biroz unutmogga ber imkon!
Yo karmisan, men yig'layapman,
Tavba qilib Xudoga bu on..

Imkon bergil iltijom birla
Jon va kuchim jo etay birga.
Ruhan ado bo'lib bo'ldim men,
Tezda ko'milgumdir qabrga.

Qabrim uzra kularsan shunda,
Hozir esa yo'qolgil faqat!
Yo gunohkor ruhim-chun men-la
Kelib birga ayla ibodat.

Sokin tun qo'ynida sen yig'lading jim,
Achchiq ko'z yoshlaring to'kkancha sim-sim.
Evoh, bir-birimiz tushunmadik biz,
Bu hol menga og'ir botdi, azizim.

Olis o'lkalarga jo'nab ketding sen,
Orzu-umidlarim etganча xazon.
Yana hijron aro tanho qoldim men,
Lutf-u karamingsiz bag'rim bo'lib qon.

Endi men oqshomlar goh ma'yus bo'lib,
Sen-la diydorlashgan bog'larni kezgum.
Xayolimda aziz chehrangni ko'rib,
Jimlik aro yum-yum yig'lashing sezgum.

QABR BOSHIDA

Marhumlar xotirasiga

Sambittollar ostidagi sokin qabrda
Tuproqqa ko'milib yotadi bir tan.
Sof ko'ngil, muqaddas shiddatlar ila
Munavvar tonglarga zo'r ishonch bilan.

Zamin jafokashin qalbida, afsus,
Orombaxsh tuyg'ular olovi so'nmish.
Hamda manglayiga hech tushuniksiz,
Zim-ziyo, qorong'u soyalar qo'nmish.

U uxlar, tollar-chi, unga bosh egib,
Soch yoymishlar qabri uzra parishon.
Adl qadlari dol bo'lmish oh chekib,
Uni o'ylay-o'ylay dillari vayron.

Sokin shamollarda, alamdan titrab,
Oli'larga boqib yig'lashar nolon.
Asli ular bevaqt ko'z yumib ketgan
Sho'rlik yigitchaga achinar bu on.

QAYIN

Derazam ostida
Bir tup oq qayin.
Qorlarga burkanmish
Kumushdek mayin.

Novdalarni momiq
Qor qoplab asta,
Oq popukli shoxlar
Egilmish pastga.

Oppoq qayin sokin
Uyquda turar.
Qor uchquni oltin
Yog'duda yonar.

Atrofdan erinchoq
Tong sokin kezar.
Yangi kumushlar-la
Shoxlarni bezar.

Daryo qo'ltig'i uzra sho'x qamishlar shovullar,
Sohilda malika – qiz nechundir yum-yum yig'lar.

Og'ir o'ylar kechmoqda qizoyimning qalbidan,
Parchalanar gulchambar och to'lqinlar zarbidan.

Oh, bahorda turmushga chiqma edi, deb, qizjon,
Qo'rqitar o'rmon irim-sirimlari-la bu on.

Oq qayinning po'stlog'in kemirishib, yeb chunon,
Qizning hovlisidagi sichqonlar qolar omon.

Otlar urishar, silkib uzun yol – kokillarin,
O, tim qora sochlarni yoqtirmas uy jinlari.

Olis qarag'ayzordan ladanning¹ hidi kelar,
Shamol qo'ng'iroqlari motam kuyini chalar.

Qirg'oqda ma'yus yurar qayg'uli ul gulbadan,
Nozik ko'pik to'lqinlar to'qishar unga kafan.

---

¹ *Ladan* – xushbo'y o'simliklardan olinadigan, diniy marosimlarda tutatiladigan smola.

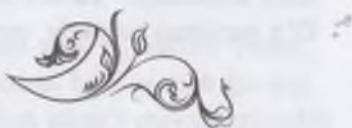
* * *

Ona yurtim! Qalbim qarog'i,
Quyosh o'ynar suvloqlaringda.
G'oyib bo'lib ketgim keladi
Yuz jarangli o'tloqlaringda.

Rezeda¹ va javdar bo'tqasin
Hidin sohib esar shamollar.
Jiringlatar qo'ng'iroqchasin
Pakana bo'y rohiba – tollar.

Botqoq chekar bulutni puflab,
Qurum bosmish osmon gardishin.
Xayollarim dilda sir aylab,
Yashirarman bilmam kim uchun...

Barin kutib, qilurman qabul,
Jon baxsh etib quvonmay nechun!
Kelgandirman bu zaminga men,
Uni tezroq tark etmoq uchun.

¹ Rezeda – javdar, suliga o'xshash donli o'simlik.

Hoy, Rus, mening ona diyorim,
Kulbalarim – rizašimondir¹.
Adog'i yo'q chek-chegarangni
Go'yo ko'zga sig'mas osmondir.

Bir yo'lovchi xudojo'y misol
Termularman dalalaringga,
Pastqamlikda teraklar xushhol,
Chapak chalgan pallalaringda.

Olma va bol hidiga to'lar,
Cherkov – munis najot qal'asi.
Jaranglaydi o'tloqlar uzra
Sho'x va quvnoq raqslar sasi.

Yalpiz so'qmoq bo'ylab chopaman,
Ko'm-ko'k kenglik – ko'nglim orzusi.
Peshvoz chiqar zar sirg'alarday
Jaranglagan qizlar kulgusi.

Gar chorlasa Muqaddas bir sas:
“Rusingni qo'y, jannat xos senga!”
Men degumdir: “Jannat kerakmas,
O'z yurtimni beringiz, menga!”

¹ Riza – ruhoniylarining ibodat paytida kiyadigan zarhal libosi.

RUS

1

Qishloq go'yo jarlikka cho'kkan,
O'rmon to'sib qo'yib kulbasin,
Faqat qiya, chuqurliklardan
Ko'rish mumkin osmon gumbazin.

Qish tunida, olis dashtlarda
Och bo'rilar mudhish uvlashar.
Hovlilarda, bo'g'ot ostida
Xirillashib otlar kishnashar.

Izg'irinda uy chiroqlari
Boyqush ko'zi yanglig' yaltirar.
Emanzor ortida to'nkalar
Yovuz ruhlar kabi qaltirar.

Sehr-u jodu bizni qo'rqitar,
Qayga boqma, har yon jodugar.
Qora, jirkanch ko'rshapalaklar.
Qayinlarga osilib uxlar...

2

Sevgum seni, o, xoksor Vatan,
Lek boisin bilmay men garang.
Ko'klam chog'i maysazoringdan
Sho'x qo'shiqlar taratgay jarang.

Chivinlar shovurin suyarman,
Pichanzorda, o'rim tunida,
Garmonga jo'r bo'lib yigitlar,
Qizlar o'ynar gulxan yonida.

Boqar qoshlar ostidan yonib
Qorag'atday qaro ko'zlaring.

O, Rus, mening aziz diyorum,
Orombaxshdir ipakday bag'ring!

3

Qag'illashdi qora qarg'alar,
Borliq g'amga cho'mdi daf'atan.
Bo'ron ichra o'rmon chayqalar,
Ko'lda ko'pik imlar naq kafan.

Chaqmoq yorib osmon kosasin,
Qora bulut qoplar o'rmonni.
Yoritadi tunning pardasin
Marjon chiroqlari osmonning.

Yuzboshilar deraza bo'ylab
Jangga chorlar ko'ngillilarni.
Slobodalik ayollar bo'zlar,
Fig'on yirtar sukunat bag'rin.

To'planishdi sho'rlik qo'shchilar,
Na qayg'u, na ko'z yosh to'kishdi.
Qand bo'lagin xaltaga solib,
Aravaga minib jo'nashdi.

Qishloq chetigacha ularni
Kuzatgancha bordi odamlar.
O, Rus, bular – asl mardlaring,
Suyanchingdir eng og'ir damlar.

4

Kelinchaklar yuzin bosdi g'am,
Olis ketgan yorlarin o'ylab.
Nechun darak yo'q, qizg'in jangda
Halok bo'lmadimikan, Yo Rab?!

Ladan hidi taralar bog'dan,
Sovuqdan ustuxon dildirar,

Kutmaganda uzoq bo'lisdan
Turli-tuman xabarlar kelar.

Xabarlarni yodlab qo'shchilar,
So'ng tarqatar yozib birma-bir.
Yaqinlarin xatin odamlar
Olib o'qir shoshib, besabr.

Suygan nutqlarin tinglash-chun
Ular Lushey tomon borishar.
Botirlarin zafar xabarin
Tinglab biroz yig'lab olishar.

5

Oh, siz mening dala-dashtlarim,
Go'zaldirsiz kulfat ichra ham.
Oq soch onalari intizor
Kulbalarni xush ko'rgum biram!

Deyman qayin butog'in quchib:
Xaskash, o'roq, omoch, yoting jim!
Jangga ketgan erlar qismatin
Fol ko'raman misli munajjim.

Men ko'nikdim zaif hislarga,
Koshki suvda bir buta bo'lsam.
Ishongum men yaxshiliklarga.
Yulduzlarni isitar deb sham.

Angladimki, tap tortmas mardlar
Na zulmat, na qaldiroqlardan.
Qo'shiq kuylab borishar ular
Qo'rqmay o'lim va qamoqlardan.

Ular og'ir mehnatlarining
Mahsuliga ishongaydirlar.
Ilk yomg'irga yetgan cho'llardek
Ko'z yosh to'kib, quvongaydirlar.

Sabzalardan uchgan shabnamdek,
Dilni ezar ayriliq sasi.
Ko'zga olis tutunlar aro
Ko'rinar sho'x o'rim pallasi.

O Rus, munis diyorim mening,
Faqat sen-chun asragum ishqim.
G'animatdir shodliging sening
Va ko'klamgi yangroq qo'shig'ing.

***

Tilanchilar kiyimin kiyib Xudo,
“Odamlarning mehrin bir sinay”, dedi.
Qotgan non bo‘lagin chaynab banogoh,
Keksa bir chol qumda o‘ltirar edi.

Chol qarasa, yo‘lda bir sho‘rlik gado
Kelar, qo‘lda temir hassasi baland.
Va o‘ylar u: “Oh, sho‘rlik bo‘lmish ado,
Ochlikdan qaltirar, balki kasalmand?!”

Xudo yaqin keldi, egnin tuzatib,
O‘ylar: “Bular qalbin uyg‘otib bo‘psan!”
Qariya-chi, qo‘lidagin uzatib,
Dedi: “Yeb ol... biroz bardam bo‘lasan!”

XAYRLI TONG!

Mudrab qoldi oltm yulduzlar,
Titroq tutdi daryo qo'ltig'in.
Suv yuzida shu'la miltirar,
Qizartirib ufq etagin.

Uyqudagi qayinlar kulib,
Asta nozik ko'zlarin ochar.
Sabza uzra shabnamlar kumush
Sirg'alardek yonib nur sochar.

Qichitqi o't yoyib palagin,
Sadaflardan berar o'zga zeb
Va tebranib, sho'xchan shivirlar,
Keng olamga: "Xayrli tong!" – deb.

* * *

Sen ketding va boshqa qaytmassan,
Unutding sen kulbamni butkul
Va endi o'zgaga kulib boqqaysan,
Oq harir ro'molga o'ranib gulgun.

Alamlar chekurman men o'kingancha,
Hatto kaminim¹ ham ma'yus bo'zlaydi.
Kitobcham qatida qotgan binafsha
O'tib ketgan baxtdan hanuz so'zlaydi.

---

¹ *Kamin* – o'choqsimon uy pechkasi.

BUVIMNING ERTAKLARI

Qish oqshomi hovlida
Avj berib qo'shiq-kuyga,
Qor tepaliklar osha
Sang'ib qaytamiz uyga.

Chana ham jonga tekkach,
Davra quramiz yayrab,
Buvimning Ivan-tentak
Haqda ertagin tinglab.

Tinglaymiz, olmay nafas,
Vaqt bo'lar yarim kecha.
Onam der: "Uxlanglar, bas!"
Biz eshitmaymiz hech ham.

Ertak tugar. Uxlash shart...
Lekin qanday uxlaymiz?
Sho'xlik qilib basma-bas,
Biz battar chug'urlaymiz.

Buvim aytar hadik-la:
"Uyqu yo'qmi bu kecha?"
Dermiz: "Xo'sh, bizga nima –
Ertak ayting tonggacha!"

Kuylab borar yog'och arava,
Sayhonlik, butalar yugurar.
Yo'lda yana ibodatxona
Va yodgorlik xochlari turar.

Sulizordan yel essa hamon,
Iliq darddan og'riydi dilim.
Qo'ng'iroqlar chalingani on,
Beixtiyor cho'qinar qo'lim.

O Rus – malinazor dalalar
Va daryoga yiqilgan osmon.
Suygum quvonch, qayg'ularim-la
Ko'llaringni sog'inib shodon.

O'lchab bo'lmas sovuq qayg'ungni,
Sen tumanli qirg'oqlardasan.
Ammo seni sevmay yashashni
Men o'rgana olmagum, bilsang.

Bu zanjirni hech kimga bermam,
Va ayrilmam bir tushdan sira,
Chorlaganda qadrdon dashtlar
Ul duogo'y kovullari-la¹.

---

¹ *Kovul* – cho'lda o'sadigan shifobaxsh giyoh (chalov).

Ryabinalar qizarib,
Suv moviylashib oqdi.
Oy – ma'yus otlıq shoshıb
Jılovını yo'qotdı.

Suzıb chıqdı bog'lardan
Ko'k oqqushlardek zulmat,
Keltırıb qanotıda
Mo'jızavıy kuch-qudrat.

O'lkam menıng, jon o'lkam,
Abad munglı, mehnatkash!
Tol ostıda Volgaday –
Boshıng egıkdir yakkash.

Tur endı, shıfo keldı,
Najot ayyomıng kezar!
Oqqushlarınıng qo'shıg'ı
Kamalak ko'zın bezar.

Kunbotar go'yo aybın –
Yuvıb qurbonlık qılar.
Muzdek salqın yellardan
Namchıl qor hıdı kelar.

Lek dıldagı tıtroqlar
Kundan-kun ılıqdır-ey...
Yomg'ırjon, senı eslab,
Bu men, Yesenın Sergey.

Don yig'ilgan, dalalar bo'm-bo'sh,
Suvdan tuman va namlik sizar,
Moviy tog'lar ortiga quyosh
Astagina g'ildirab ketar.

Ko'pchigan bu yo'l ham mudroqda,
Bir tush ko'rar yayratib tanin,
Oq soch qishni kutib olmoqqa
Juda-juda oz vaqt qolganin.

Oh, o'zim ham ko'rdim men kecha
Tuman bag'rin bir sas yorardi.
Oltinsoch oy bizning chanada
Toychoq kabi sakrab borardi.

Ilk qor bo'ylab kezinaman jim,
Dilda ishqning marvarid guli.
Moviy tunda yulduzlar sim-sim
Shu'la sochib yoritar yo'lim.

Nurmikan bu va yoki ro'yo?
Kuylayotgan shamolmi, qushlar?!
Dalalarga qish emas, go'yo
Galalashib qo'nmish oqqushlar.

Oq kengliklar, ko'nglim tilagi,
Yengil ayoz yoqar tanimni...
Va bag'ringa bosgim keladi
Oq qayinning ko'kraklarini.

O, o'rmonning mudroq etagi!
Qorli qirlar, siz buncha sho'x-shan!..
Entikkancha quchgim keladi
Noziknihol tollar belidan.

PUSHKINGA

Rus taqdiri bo'lgan bir zotdan
Tikib buyuk in'omga ko'zim,
Tver bulvarida turibman,
So'zlashganча o'zim-la o'zim.

Tuman ichra och-sariq tusing
Afonaga aylangan butun,
O Aleksandr! Sen sho'xroq eding,
Men bezori bo'lgandek bugun.

Ammo ushbu go'zal sho'xliklar
Soya solmas sha'ningga hech bir.
Va shon quchgan bronzada sen
Boshing tutib turibsan mag'zur.

Turarman naq tantana oldi
Va shu onda javobim tayyor:
Men jon deya o'lgan bo'lardim,
Shunday taqdir bo'lsa menga yor.

Gar bo'lsam-da quvg'inga mahkum,
Hali uzoq kuylashim lozim...
To dashtga xos yoniq kuylarim
Bronzadek jaranglay olsin.

* * *

Menga faqat bir ovunch qoldi,
Labim juftlab shoʻx hushtak chalmoq.
Ahmoqona shov-shuv avj oldi:
Emishman men janjalkash, olchoq.

Oh! Kulguli bunday yoʻqotish,
Bunday hollar hayotda moʻldir.
Uyat menga, Xudo bor, devdim,
Ishonmaslik alamdir endi.

O, siz olis oltin dalalar!
Yuraklarni turmush aylar xun.
Men baqirib, qildim janjallar
Yana gurlab yonmogʻim uchun.

Shoir lutfi – erkalash, suyish,
Bu qismatga bosilgan muhr.
Men oq gulga qora baqani
Unashtirmoq boʻlibman, uzr!

Ushalmasa, mayli ushalmas
Atirgulli kunlar orzusi.
Shayton dilga in qurdimi bas,
Farishtalar umri soʻlgusi.

Mana shunday oʻy-xayollar-la
Oʻzga yurtga olib ketdim bosh.
Oʻtingum men soʻnggi damlarda
Kimki boʻlsa men ila yoʻldosh.

Barcha ogʻir gunohlarim-u
Hamda shakkok feʻlim dastidan,
Oʻlganimda ruscha koʻylakda
Qoʻysinlar ikona ostiga.

So'zlab bo'ldi oltinrang o'rmon
Oq qayinli, quvnoq til bilan.
Ko'kda uchar turnalar nolon,
Hech narsaga achinmay bu dam.

Achinsinlar kimga ham, axir?
Ahli olam bari – musofir,
Kelar-ketar tinmay, hoynahoy,
Ketganlarni kutar u sohil,
Ko'k-ko'l uzra suzib to'lin oy.

Tepalikda turibman bedor,
Turna ketgan yoqqa boqib zor,
Quvnoq yoshlik chog'in eslayman,
O'tgan ishga achinmam zinhor.

Achinmasman o'tgan yillarga,
Nastarinlar rangi qalbga yot,
Gullar gulxan yoqsa-da bog'da,
Isinolmas taftida hech zot.

Yonib ketmas ryabina shoxi,
Xazonlikda o'tlar yo'qolmas.
Bargin sekin to'kkan daraxtdek
Dardchil so'zlar to'kdim bir nafas.

Vaqt supurib, bamisli shamol,
Bitta joyga to'plasa barin,
Siz aytingki, oltin qayinzor
So'zlab bo'ldi go'zal so'zlarin.

ONAMGA XAT

Omonmisan, mening kekxa validam?
Men esa tirikman, salom, assalom!
Bu qutlug', mo'tabar kulbang ustiga
Yog'ilsin ilohiy nurlar bu oqshom.

Menga yozishdiki, sen g'amdan erib,
Tashvish-la tushmishsan telba ko'yiga.
Eski-tuski, kir-chir ko'yilaging kiyib,
Ba'zan chiqarmishsan yo'lning bo'yiga.

Ko'zlaringga moviy tun quchog'ida
Faqat ko'rinarmish bir holat goh-goh:
Mayxonada kimdir janjal chog'ida
Ko'ksimga sanchmish fin pichog'in nogoh.

Hechqisi yo'q, aslo qo'rqma, azizam,
Bu faqat bir yolg'on, dil ezadigan.
Men badmast bir nodon emasman, axir,
Seni ko'rmay, jim o'lib ketadigan.

Avvalgidek hamon beozorman men,
Dilda orzuyim shul, rostini aytsam:
Qutulib isyonkor bu sog'inchlardan
Pastak uyimizga, qaniydi qaytsam.

Men qaytib kelurman, bog'imiz yashnab,
Dov-daraxtlar gulga kirganda qiyg'os.
Faqat meni tongda uyg'otma barvaqt,
Sakkiz yilcha avval bo'lgandek noxos.

Uyg'otma, nenidir nishonlash uchun,
G'am chekma, nimadir hal bo'lmay qolsa.
Juda ko'p yo'qotish va charchash hissini
Ancha erta boshdan kechirdim rosa.

Qo'ygil, ibodatni o'rgatma menga,
Eski odatlarga qaytmasman, uzr!
O'zingdirsan menga madad, tasalli,
Faqat sen – men uchun ilohiy bir nur.

Unut, ne tashvishing bo'lsa yurakda,
Achinmagin o'g'ling g'amgin ko'yiga.
Eski-tuski hamda kir-chir ko'ylakda
Zinhor chiqib yurma yo'lning bo'yiga!

VATANGA QAYTISH

Qaytib keldim aziz, tug'ilgan yurtga,
Shu qishloqda o'tgan sho'x bolaligim.
Esimda oq qayin uzra cho'p bilan
Xochsiz qo'ng'iroqni silkitgan edim.

Ko'p narsa o'zgarib ketmishdir elning
Qashshoq, g'aribona turmush tarzida.
Bunda yangiliklar shunchalik ko'pki,
To'piqqa ilashib kelar nazdimda.

Ota uyim.
Tanimay qoldim,
Deraza yonida tebranmas zarang.
Endi uy oldida o'tirmas onam,
Jo'jasin tariq-la boqqancha arang.

Keksaygan bo'lishi kerak...
Keksaygan,
G'amgin termulaman men chor-atrofga:
Naqadar begona menga bu joylar!
Faqat avvalgidek tik turar tog'lar,
Kulrang qoyalarin oftobga toblab.

Bu yerda qabriston!
Chirigan xochlar,
Go'yo murdalarning qo'l jangi bo'lgan,
So'qmoqda tirsakka suyangan holda,
Go'yo muzlab yotar cho'zilgan qo'llar.
Bir chol borar o'tlar changin silkitib.
"Yo'lovchi!

Ko'rsatib yubor-chi, do'stim,
Tatyana Yesenin qayerda yashar?!"

"Tatyana... Hm..."

Huv anovi kulba ortida.

Sen kimi bo'lasan? Qarindoshmisan?

Balki sen yo'qolgan, o'g'lidirsan-a?"

"Ha, o'g'liman.

Ammo otaxon, senga ne bo'ldi?

Ayt-chi, nechun

Buncha mungli boqasan?"

"Xush kelibsan, nabiraginam,

Qoyil, o'z bobongni tanimading-a!.."

"Oh, aziz bobojon, nahotki bu sen?"

Va shunda ma'yus bir suhbat boshlanar,

Chang bosgan gul uzra ko'z yoshlar tomar.

"Sen o'ttizga kirsang kerak yaqinda...

Men-chi, to'qsondaman...

Tobut kutmoqda.

Allaqachon fursat keldi qaytmoqqa".

U so'zlar, manglayda ajinlar bo'rtib:

"Ha!.. Vaqt bo'ldi!..

Kommunist emasmisan?"

"Yo'q!.."

"Opa-singillaring esa – komsomol.

Naqadar qabihlik! Hayron qolasan!

Kecha irg'itishdi ikonalarini,

Komissar yulqidi cherkov xochini.

Joy qolmadi Xudoga ibodatga,

Men esa o'g'rincha o'rmonga qatnab,

Tog'tolga sig'inyapman...

Bir nafi tegar...

Qani uyga ketdik –

O'zing ko'rasan barin!"

Boramiz qo'ng'iroqlararo odimlab.

Dala-yu o'rmonga jilmayaman men,

Bobom-chi, cherkovga boqadir g'amgin.

“Salom, onajonim! Sog‘-omonmisan!” –
Deb, ko‘zim yashirgum to‘molcham yopib.
Yig‘lab yuborishi mumkin sigir ham
Bu g‘arib va mungli burchakka boqib.
Devorga osig‘liq Lenin taqvimi.
Bunda opa-singillarim hayoti,
Opa-singillarniki, lek menikimas,
Ammo men senga tiz cho‘kmoqqa shayman,
O, mening qarddon o‘lkam, har nafas!

Qo‘shnilar kelishdi...
Bolali ayol.
Lek, ko‘plar: tanimay qoldik, der, seni.
Ana, kuchukchamiz bayronchasiga –
Hurib darvozada kutvoldi meni.

Oh, aziz diyorum!
Sen avvalgimas,
O‘zgarib ketibsan, axir butunlay.
Va albat, avvalgi emasman men ham.
Qancha ma’yus tortsa onam va bobom,
Opa-singillarim shuncha tirjayar,
Qochib og‘izlarin tanobi shu dam.

Albat, menga Lenin ikona emas,
Dunyoni bilurman... Oilam sevgum.
Ammo nimagadir egilib qaddim,
Yog‘och o‘rindiqla o‘ltirarman jim.

“Xo‘sh, qani gapir-chi, opajon!”

Va opam bidirlar ko‘nglini yozib,
Semiz “Kapital”in Bibliyadek ochib,
Marks haqida-yu,
Engels haqda...

Albat, men ularni, o'qimaganman,
Har qanday ob-havo, har qanday holda.

Va kulguli bir hol,
Chaqqon qiz kabi
Meni naq bo'ynimdan bo'g'ib oladi.
Kuchukchamiz meni bayronchasiga
Hurib darvozada kutib oladi.

BOBOMGA MAKTUB

O'z tug'ilgan uyimni
Tark etib ketgan nodon.
Senga yana yozyapman...
Salom, aziz bobojon!
Derazangning ostida
Guvillaydi bo'ronlar.
Uyning mo'risidan-ku
Tinmas shovqin-suronlar.

Go'yo yuzlab shaytonlar
Chiqib olgan chordoqqa.
Sen tun bo'yi uxlolmay
Zo'r berasan oyoqqa.
Pidjagingni ustingga
Yopib qo'yging keladi.
Borib o'tyoqarlarning
Dodin berging keladi.

O, sen soddadil bobom,
O, oqko'ngil bechoram!
Bejizmas katta bobom
Izlab dardingga chora,
Dyachokka eltgan seni
Kezib cho'l-biyobonni.
O'rgansin deb: "Halollik",
"Vatan" va "pok iymon"ni!

Yaxshi otni boqarlar
Eng sara yemish bilan.
Kafillangan u mudom
Erkalash, sevish bilan.
Sen o'zingni taqdirning
Sinovlariga otding.
Nabirangni ham shunga
O'rgatmoq edi ahding.

Lek nabirang bu darsni
Na anglab, na ko'nadi...
Sendan achchiqlanib, u
Olislarga jo'nadi.
Seningcha men yurarman,
Kezib g'alat yerlarni,
To'qigancha keraksiz,
Ahmoqona she'rlarni.

Dersan: mendan o'g'irlab,
Ketdi hech qilmay hazar,
Sen axmoqni u pulxo'r
Hamda qaroqchi shahar.
Ammo-lekin bobojon!
Deylik bu gap to'g'ri ham.
Lek yomon otni hatto
O'g'irlamas o'g'ri ham.

Yomon otni qamchilab
Quvib bo'lmas hovlidan.
Lek kaslar bor g'am chekar
O'zgalarning holidan.
Ular der: ko'lmak suvda
Ayt, chirib-netmoq kerak?!
Tug'ilgan makoningni
Tark etib ketmoq kerak!

Shu bois, yurtni tashlab
Men olis mamlakatda...
Bahor.
Bunda gullar ham
Hattoki mushtdan katta.
Bunda sening yolg'izlik
Qismatingni o'ylayman.
Va olislardan iliq
Salomlarim yo'llayman.

Endi Ryazanda bo‘ron –
Uvillashi to‘xtamas.
Senda-chi, ment bir bor
Ko‘rmoqlikka zo‘r havas.
Lek, bilki, hech bir chana
Orzu sari yelolmas.
Ular mening yonimga
Seni olib kelolmas.

Bilaman –
Sen kelarsan
Atirgul uchun yozda.
Biroq, bilki, bu yo‘lda
Bir zo‘r muammo bor-da:
La’nati bu poyezdning
Kuchi senga yetolmas.
Asrlar bo‘yi seni
Joyingdan qo‘zg‘atolmas.

Eshit, meni bobojon!
Men o‘lsam-chi mabodo?!
O‘lsam! Shoshib vagonga
Chiqarmisan, yo‘qmi yo‘?!
Mening motam to‘yimga
Kelarmisan o‘shal kun,
Shum “o‘lim madhiyasini”
So‘nggi bor kuylash uchun?!

Shunda o‘tirgil, bobo,
Erk bermay ko‘z yoshlarga!
Ishongil po‘lat tanli
Bu uchqur tulporlarga!
O, qandayin zo‘r ot bu,
Haybatidan aql lol.
Germaniyadan sotib
Olishgandir ehtimol!

Uning cho‘yan og‘zi-ku
Olovlarga ko‘nikkan.
Quyuc tutunin yellar
Ot yoliday to‘zg‘itgan.
Bizning tulporlarda ham
Shunday yol bo‘lsaydi gar.
Chiqqan bo‘lardi ko‘plab,
Turli-tuman cho‘tkalar.

Bilamanki, vaqt hatto
Tog‘- Toshni ham yemirar.
Bir kun kelib, bobojon,
Kimligim ham bilinar!
Hatto eng zo‘r otni ham
Chanaga qo‘shsang yelar.
Lekin olis yurtlardan
Faqat suyaging kelar!

Bir kun anglarsan, bejiz
Ketmadim u yonlarga...
Yugurish, uchishdan ham
Tezkorroq makonlarga!
Mamlakatni qoplasa
Olov, bo‘ron to‘ri ham.
Yomon otni o‘lsa-da –
O‘g‘irlamas o‘g‘ri ham!

Ko'm-ko'k tuman. Qorli kengliklar,
 Nimdoshgina, limonrangli oy.
 Yurakka xush yoqar dilgir og'riq-la,
 Yoshlik chog'larini eslatgan chiroy.

Zinada yig'ilgan qor o'xshar qumga,
 Shunday oydin tunda chiqarmay sasim,
 Mushukmo'y telpagim bosib yuzimga,
 Pinhon tark etgandim otam kulbasin.

Yana qaytib keldim qadrdon yurtga,
 Kim meni eslaydi. Kimdir unutgan.
 Quvg'indi, g'aribdek turibman o'ychan,
 Uyim ham egasin necha yil kutgan?!

Jim-jit g'ijimlayman yangi qalpog'im,
 Menga uncha yoqmas suvsar mo'ynasi.
 Eslarman bobom va buvijonimni
 Va sokin mozorning qorli yo'lkasini.

Bir kun hamma borar ushbu manzilga.
 Behuda, xoh kuyin, xohi kuyinma.
 Shu bois, men sizga intilgum, do'stlar,
 Odamlar, shu bois sizni suyarman.

Shu bois yig'lagim keladi mani,
 Kulib turib, g'amga botgum tobora,
 Zinasida it bog'loqlik kulbani
 Go'yo ko'rib turgandek so'nggi bora.

Shamollar esgaydir, kumush shamollar,
Ipakdek qorlarning shovurida jim.
Ilk bora men shunday surdim xayollar,
Avvallar hech bunday o'ylamagandim.

Mayli, derazamda chirib yotsin nam,
Aslo achinmayman, g'amga to'lmayman.
Baribir sevaman bu hayotni man,
Shunday sevganmidim ilk dam, bilmayman?!

Jim tabassum qilar menga bir ayol,
O, qanday yelkalar! Qalbda hayajon.
Foytunmi, tor yo'lda yelar naq shamol,
Bu yo'ldan o'tganman men allaqachon.

O, mening omadim va saodatim!
Sevimli zaminij insonlar baxti.
Dunyoda bir bora yig'lasa kimdir,
Demak, chetlab o'tmish uning omadi.

Odmi yashash kerak, yashash shart oddiy,
Ne bo'lsa hayotda, olmay malollar...
Shu bois dalalar uzra abadiy
Shamollar esgaydir, kumush shamollar.

Bo'ron bo'zlar lo'li skripkasiday,
O'zi yaxshi, ey, kulguşi yomon qiz,
Movi y nigohingga doş berolmas dil,
Menga goh kerak, goh kerakmas ko'p his.

Sen mendan olissan, o'rtada farq bor –
Sen yoshsan, men esa ko'p yashab qo'ydim.
Yoshlarga baxt, bizga esdalik darkor,
Qorli tunlar kelar ko'p dadil bo'lgim.

Loqaydmasman,
Bo'ron – mening skiripkamdur,
Sening kulgung qallda quyun qo'zg'atur...

Uchib ketdi kuz allaqachon,
Yugurgilab keldi kumush qish.
Qanotida ayozni pinhon –
Olib keldi bamisli oqqush.

Charsillatib har yoqni sovuq,
Hovuzlarni zabtiga olmish.
Bu ishiga “rahmat” aytishib,
Bolajonlar chapaklar chalmish.

Ana, oynalarga u ajib
Go‘zallikni ketmish naqshlab.
Hamma unga nigohin tikkan,
Yuqoridan pastga ko‘z tashlab.

O‘ynab-uchib yog‘ar qor-bebosh,
Yoyib yerga oq pardalarin.
Bulut ichra miltirar quyosh,
Yarqiratib qor parchalarin.

Siyrak o'rmon. Dala va dashtlar..
Hamma yoqda oying shu'lasi.
Ana, cherkov qo'ng'iroqlarin
Eshitilar yig'loqi sasi.

Ko'z ilg'amas bepoyon yo'llar
Azal-abad sevimli bari.
Bu yo'llardan ko'p bora o'tgan
Yaxshi-yomon rus kishilari.

Eh, chanalar! Ajib chanalar!
Tog'teraklar muzin uyg'oting!
Mening otam – oddiy bir dehqon,
O'g'loniman men shu dehqonning.

Tupuraman shoirligim-u
El-u yurtga mashhurligimga.
O, ko'p yillar bu mo'jaz joyni
Ko'rish nasib qilmadi menga.

Kimki bir bor ko'rsa bu yurtni
Va his etsa bepoyonligin,
Oq qayinlar oyog'in o'pib,
Yashirolmas edi shodligin.

Qanday ko'zyosh to'kmayin, axir,
Porlab tursa gulchambar-u sham
Va yonimda rus qishlog'ining
Sho'x yoshlari yursa shod-xurram?!

Eh garmoshka – o'lim va og'u,
Bil, bu faryod sassiz yitmagay.
Bironta ham shon-sharaf hissi
Hud-behuda o'tib ketmagay.

Senday suluv qizni ko'rmadim,
Faqat buni qalbgga yashirdim.
Mening shirin alamim shulki –
Takrorlanar senda yoshligim.

Nargis ko'zli, go'zal singlimsan,
Seni suyib o'tgum umrbod.
Ne xabar bor sigirimizdan,
Somon kavshab yurganmikan shod?!

Bir kuylab ber, menga, azizam,
Orom olay go'dakdek mudrab.
Yonib ketmadimi ryabina –
Oppoq gullab deraza uzra?!...

Neni kuylar bechora onam,
Men qishloqni etdim butkul tark.
Bilganim shu – sovuq bo'ronlar
Uchirmishdir bizni misli barg.

Bilamanki, sen va men birga,
Birga quvonch-g'amlarimiz ham.
Darvozada uvlar itimiz –
Ma'yus kelin haqida bu dam.

Lek baribir qaytmoq shart emas,
Chunki fursat bo'lgan yo'q, jonim.
Mehrim, qayg'um, quvonchimdir bas –
Sening ryazancha ro'moling.

Balki kech, juda ham erta ehtimol,
Ko'p yillar, bu haqda o'ylamagandim.
Beqaror yashab men Don Juan misol,
Tinimsiz shamollar shoiri bo'ldim.

Menga nima bo'ldi? O'zi nima gap?
Har kuni tizzamda o'zga bir dildor.
O'zimga achinmay qo'ydim, vo ajab,
Xiyonat alamin tan olmay zinhor.

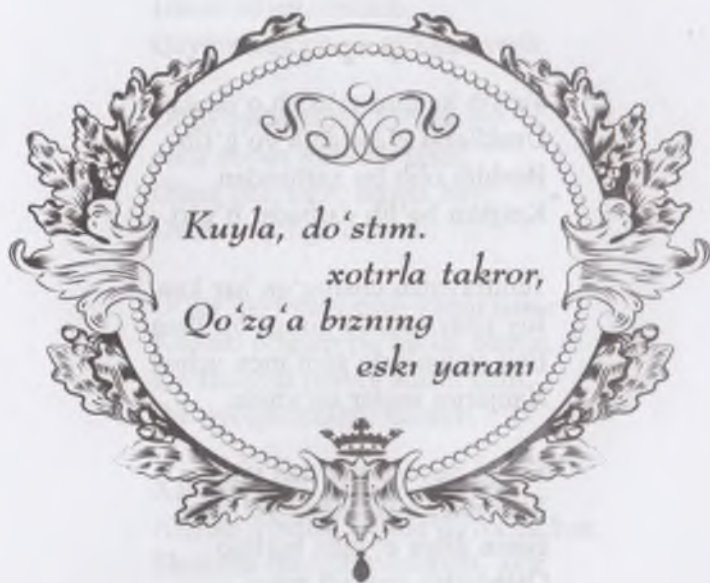
Istardim yuragim kamroq urishin –
Oddiy va bu nozik hislar-chun har dam.
Men nima izladim, hissiz, aldamchi,
Yengiltak juvonlar qaroqlaridan?

Menga to'zim ber, ey, yoniq nafratim,
Sen-la qayd etganman hayot shavqini.
Bu kun qallda sovuq bir qaynash hissi
Hamda sirenlarning moviy shovqini.

Qallda – kunbotarning limonrang nuri,
Bor gap eshitilar, gar har yon tuman.
Erk deya dilda bir intiqom bordir,
Chorlovim qabul et, ey, sen, Don Juan!

Men chorlovni qabul qilib xotirjam,
Boqarman, ko'zlarim yulduzdek porlab,
Bo'ron may gullarin eslatar bu dam,
Tuyg'ular titrog'in mehr-la chorlab...

Shunday bo'lib qoldi, ranjimoq nechun,
Shu bois, tizzamda ko'plar izi bor.
To abad baxt kulib boqmog'i uchun,
Achchiq xiyonatga tan bermam zinhor!

(Feruz NE'MATULLAYEV tarjimalari)

* * *

To'yib ketdim dildosh o'lkadan,
Umidlarni g'amlarga yo'g'rib.
Boshim olib bu xarobadan
Ketgum bo'lib darbadar o'g'ri.

Tentirayman charog'on har kun,
Joy izlayman qo'nimga bir dam.
Eng sevimli do'stim men uchun
Xanjarini saqlar qo'ynida.

Kuzgi quyosh nuridan viqor
Xazonlarga ko'mgan yo'llarni.
Ismin dilga o'ygan hurliqo
Ostonadan quvladi meni.

Ota uyga kelurman yana,
O'zga baxtdan ovunganim chog'.
Oqshom cho'kkan payti oynadan
Tomog'imga solurman sirtmoq.

Devor uzra oqargan tollar,
Boshlarini silkitar mahtal.
Yuviqsizligimcha ko'marlar
Daydi itlar uligan mahal.

Vaqt qayig'i oshiqar juda,
Eshkablari ko'lga tutib yuz.
Yig'lab, kulib devor ortida
Doimgidek yashayverar, Rus.

Ota uydan ketdim olib bosh,
Moviy Rusga butkul qo'1 silkib.
Isitadi soyni, entikib,
Qayinzorda onam to'kkan yosh.

Oltin qurbaqadek ko'kda oy
Aksi soyda jimirlab tindi,
Olma guli kabi, hoyna hoy,
Otam soqoliga oq indi.

Ortga qaytmam endi yaqin dam,
Kuylab o'tgum bo'ronlar baxtin.
Qo'riqlaydi moviy Rusni ham
Bir oyoqda chinor daraxti.

Xazonlarni o'parkan yomg'ir,
Anglab yetdim, bunda quvonch bor,
Shundan menga o'xshaydi, axir,
Boshi ila ul qari chinor.

1

Ingrar, ingrar singan har bir shox!
Yo'ning isqirt boldiriga biz
Endi qanday ko'nikamiz, oh.

Ey, burgadek "oh" sevguchilar,
Istamasangiz

.....
To'la tumshuq suqarkan quvnoq,
Sevib, sevmay – xohishin tanlar.
Yaxshiki, shom mazah qilgan chog'
Sening semiz ketingga bog'lar
Qon bo'yalgan supurgi to'qmoq.

Qish ko'rpsin tashlaydi hali,
Shoxlar va yo'l bo'ladi oppoq.
Halokat yuz tutgan mahali
Qochib qayga ketarsiz yiroq.
Ana, po'latqorin baytali
Dasht bo'g'ziga tortar shapaloq.

Chalar eski tegirmon burg'u,
Qanotida bir ifor kezar.
Bosh ustidan quyilgandek suv
Hovlidagi bu ho'kiz esa
Labin yalab, dala uzra u
Falokatning hidini sezar.

2

Balki shundan qishloqda ul dam
Garmonika yig'laydi achchiq:

¹ Pravoslavlarda: marhumning xotirasiga bag'ishlab qirq kun davomida o'tkaziladigan duoyi fотиha.

Talya-lya-lya, tili-tili-gom
Oppoq tokcha uzra osig'liq.
G'azab to'la shamol yolqini
Xazonlarni quvarkan og'ir,
Taroq kabi otlar yolini
Tarab o'tar zarang yaprog'i.
Xabar etar momaqaldiroq
Chakalakzor tinchini buzib,
Qurbaqalar kuylar balandroq
Poxol ichra ko'ksini uzib.
O, elektr tongi oldinda,
Tasmalar va quvurlar ila
Ana, kelar, yog'och qorinda
Temir bezgak qilib zilzila.

3

Ko'rdingizmi, tutunga botib,
Tumanli ko'l atrofida tez,
Temir burni zo'r xurрак otib,
Rels kaftida o'tarkan poyezd?

Va ketidan o'tloq entikib,
Og'ushiga sachrab qora moy,
Qizg'ish yungli boshin tik tutib,
Yugurgancha qolar ekan toy.

Ey, bu aziz, kulguli galvars,
Axir, kimni quvmoqqa shoshar,
Nahot bilmas, tulporlarni dast
Mag'lub etgan u po'lat askar?!
Nahot bilmas, kelmas qaytadan
Dalalarda chigal yozgan on,
Rus yigitlar endi arpadan
Otlarga deb tutmasligin non.
Taqdir asli bozor ustuni,
Uyg'otib rels berarkan ovoz,

Pullab minglab tulpor go'shtini,
Sotib olar endi paravoz.

4

Jin urgur, kim seni chaqirdi,
Kuyimiz yot, ey, temir nasli,
Yoshlik chog'i suvga paqirdek
Cho'ktirsam xo'b bo'larkan asli.
Seni sevib kuzatishar tik,
Rels labiga labing tutar qand,
Kuylar edim chala rohibdek
Yolg'iz o'zim yaratganga hamd.
Shul sababli sentabrga shay,
Qurib ketgan yer chekarkan g'am,
Alamdan bosh yorib qulupnay,
Tuproqni qon bilan qilar nam.
Shundan o'zin urar har bir sas
Talyankadan dil dardiga qoq
Va bir erkak adashgancha mast
Bad may bilan qondirar chanqoq.

* * *

Kuylagin la'nati gitarda,
Barmoqlaring o'ynasin shaxdam.
Mashmashada qolib ketarkan,
Nahot, yolg'iz, dilkash do'stginam.

Yelkasida kokili qat-qat –
Qolma sira termulib uzoq.
Bu ayoldan baxt izlab, faqat,
Baxtsizlikka yo'liqdim ko'proq.

Bilmas edim, muhabbat – gina,
Bilmas edim, muhabbat – vabo.
Ayyorona ko'zlari ila
Aylantirdi boshim hurliqo.

Kuyla, do'stim. Xotirla takror,
Qo'zg'a bizning eski yarani.
Yosh, chiroyli bu bevafo g'ar
O'paversin, mayli, boshqani.

Oh, to'xtagin. Urishmam uni.
Oh, to'xtagin. Qarg'amasman hech.
Kel, o'ynatib cholg'u torini
Kuylab beray o'zimdan bu kech.

Oqib borar zangor kunlarim,
Oltin boshim cho'kadir mukka.
Ko'p qizlarni tutdi qo'llarim,
Ko'p ayolni qisdim burchakka.

Ha! Haqiqat bor dunyoda chin,
Bolalarcha boqdim yengiltak:
Bir urg'ochi chanqoq it uchun
Navbat turar uch-to'rtta ko'ppak.

Menga nechun uni rashk etmoq,
Nechun og'riq ul ishq bobida?

Bizning hayot – to‘shakli yotoq –
Qolmoq ikki lab girdobida.

Kuyla! To‘lib hur tuyg‘ularga!
Qo‘llaring har chertkida in‘om.
Men tupurdim, do‘stim, ularga,
O‘lim yo‘qdir menga hech qachon!

Sen yot quygan qadahga asir,
Ammo qoldi sendan menga rost,
Oltin sochlaringning jilosi
Ko'zda kuzgi horg'inlik, xolos.

Menga yashab o'tgan kuz, axir,
Chopag'on yoz taftidan aziz.
Seni tasvir etarkan shoir,
Kuch oladi senga bo'lgan his.

Yolg'on ayta olmasman qasddan,
Bor ovozda qilgancha nido,
Shuning uchun, ikkilanmasdan
Sho'xliklarga degum alvido.

Qo'l silkmog'im tayin jiqqamusht
Va janjalkash ko'nglimga qarab.
Etib bo'lgan yuragim sarxush
Uyg'otuvchi qon rangli sharob.

Qizg'ish shoxin silkib erta kech,
Derazamni chertkilaydi tol –
Tayyorlaydi, kelganida hech
Bo'lmasin deb kutmog'im mahol.

So'zim tushgay yot aytgan so'zga,
Janjalsiz va o'zgarmasdan tus.
Endi uylar, qabrlar o'zga,
O'zga bo'lib ko'rinadi Rus.

Termulaman ko'zlarim yonib,
Har tarafga aylantirib bosh.
Singlim, do'stim, sen bu dunyoda
Balki bo'lar eding yelkadosh.

Kuylar edim bir senga yolg'iz
Xohishingga bosh egib, juda,
Shomdan yo'lda qolar ekan iz,
Ketayotgan sho'xlik haqida.

Senga boqib dard tuyar ko'ngil,
Qanday og'riq, qanday iztirob.
Sarg'aygan tol shox-shabbasi, bil,
Ikkimiz-chun qilmoqda xitob.

Olib ketar begona lablar
Taning uzra chatnagan o'tni.
Shundan go'yo yurakka qadar
O'lik hislar tomchilab o'tdi.

Nima bo'пти! Qo'rquvdan nari,
Qo'ndi o'zga baxt qushi boshga.
Axir, ortiq hech ne qolmadi
Kuzgi hazonrezgidan boshqa.

Quvonch sari uzatmoqqa qo'l,
Ayamadim o'zimni hatto.
Haddan ziyod bosib o'tdik yo'l,
Har qadami liq to'la xato.

Hayot tartibsiz va beadog',
Shunday bo'lar bundan keyin ham.
Qabrlar qad ko'targan bir bog',
Qayinzor singari muhtasham.

Shu bog' uzra dod solib, gullab,
So'ladirmiz ertami yo kech.
Qish faslida unmaydi gullar,
Qayg'urmagin ular uchun hech.

* * *

Moviy o't avj olar tobora,
Ona diyor yodimdan o'chdi.
Kuyga soldim ishqni ilk bora,
Ilk bor bezorilikdan kechdim.

Men bog' edim – to'zg'igan, xarob,
Ayllarning ishqida sarmast,
O'yin tushib, sipqorib sharob,
O'z umringa qildim suiqasd.

Yetar edi, nazar tashlab bir,
Moviy ko'zlaringga bo'lsam g'arq,
Ketmas eding yot bilan, axir,
O'tmishingga qo'l silkib befarq.

Nafis qadam tashlab, entikib,
Bilsang edi yurak ozorin,
Sabot ila tik boshin egib,
Qanday seva olar bezori.

Mayxonani butkul unutib,
Tashlar edim she'r yozishni ham,
Faqat, nozik qo'lingdan tutib,
Kuz rangidek soching silasam.

Ketardim bariga silkib qo'l,
Xoh yot yurt, xoh begona, dildor.
Kechib bezorilikdan butkul,
Sevgi haqda kuyladim ilk bor.

* * *

Kel, yonimda o'ltir, dilrabo,
Ko'zlar to'qnashuvga muntazir.
Bo'ron kuyin nigohlar aro
Tinglamoqni istayman, axir.

Kuz faslining oltin ranglari,
Oqargan har sochlari taram –
Qutqaruvga yaralgan kabi
Bir o'ynoqi yurakka hamdam.

O'lkam ancha yiroqda qoldi,
Pichanlar tong nuriga to'lib...
O'zim istagandek nom oldim,
Shaharlik bir olifta bo'lib.

Yoz issig'in sochgan bog'larda
Qurbaqalar qo'shig'in tinglab,
Men ilk bor she'r yozgan chog'larni
Yodga olsa bu devona qalb.

Derazadan jo'ka va zarang
Butalari tintir xonamni –
Axtaradi o'z yurtin arang
Eslay bilgan biror odamni.

Undaylarni topmassiz izlab,
Borlari ham tuproqqa do'ngan.
Xochlari nur ila yaltirab
Go'yo bizni chorlar mehmonga.

Biz boramiz tutib qo'llardan,
Uyquga ko'z yumamiz bir-bir.

Faqat erkin, egri yo'llarda
Tiriklar chin quvonchga asir.

Ko'zlarini kutar ko'zlarim,
Kel, yonimda o'ttir, dilrabo.
Istaganim, bo'ron kuylarin
Tinglamoqlik nigohlar aro.

* * *

Bo'lmagandim hech bunday horg'in.
Moviy sovuq chakkilagan dam
Tush ko'raman Ryazan osmonin,
Baxtsiz kechgan hayotimni ham.

Ko'p ayollar ishqimda sarmast,
O'zim ham ko'p sevar edim puch,
May uzatar, etib mayparast,
Shul sababdan, balki qora kuch.

O'tgan cheksiz tunlarim sarxush,
Darbadarlik topmagay yakun.
Qurt yaproqqa urganidek tish
Charxlandimi ko'zlarim bu kun?

Og'ritmadi hech bir xiyonat,
Quvontirmas omad ustma-ust,
Oltin pichan sochlar kelib vaqt
Kul rangidek ola boshlar tus.

Kul va suvga borar aylanib,
Qayg'u ila kelar ekan kuz.
Hech narsani bo'lmas qaytarib,
O'tganiga qilmasman afsus.

Qilmam sira o'zimni majbur
Tabassum etmoqqa behuda.
Yengil tanda etarman huzur
Marhum ruhni ko'tarib juda.

Ishratxona ichra beuyat
Fohishalar bolidan tuyib,
Go'yo g'ijim mato tabiat,
Dazmolladik tosh-beton qo'yib.

Menda o'shal qonunlar bordir,
O'lib borar ul quturgan cho'g'.
Bosh egganim – ona' diyorni
Men hali ham unutganim yo'q.

Yoshlik o'tgan chinor ostida
Pichan uzra oyoq uzatib.
Qo'l silkiyman chumchuq qarg'a va
Boyqushlarni shoxda kuzatib.

Dalalarga etgum arzihol:
“Bezoriligimdan xabarni,
Qushlar, ko'kka yetkazing alhol,
Yomg'ir yog'gan onda javdarni
Savalasin xirmonda shamol”.

Menga qoldi faqat bir ermak:
 Labim bosib chalurman xushtak.
 Yomon xabar tarqaldi uyqash,
 Atadilar meni janjalkash.

Yo'qotishdan yuzda tabassum,
 Takrorlanar bu hol chindan ham.
 E'tiqoddan qizardi yuzim,
 Endi Haqsiz ko'ksimda alam.

Olis oltin dalalar, axir!
 Turmush dilga o't qo'yar butun.
 Janjalkashga ayladim oxir,
 Quyosh kabi porlamoq uchun.

Iste'dodi shoirning – og'ir
 Tuyg'ularni tirnamoqdir goh.
 Men faqat atirgul yaprog'in
 Qora yerga ayladim nikoh.

Zangor kungi o'ylarim bugun,
 Mayli, qila olmadim udda.
 Lek dillarga uya qurdi u –
 Farishtalar tin oldi unda.

Shunday quvnoq so'zlarim sabab,
 Ketgum, vaqt so'ngiga yetgan chog'
 O'tinaman ommaga qarab,
 Kimlar menga bo'lishsa hamroh –

Yaratganning marhamatiga
 Ishonchim va gunohim uchun,
 Eting meni rus ko'ylagida
 Butlar¹ ichra o'limga mahkum.

¹ Ikonalar nazarda tutilmoqda.

Sovuq ila bermagin azob
Va tashlama yoshimdan savol,
Sobit g'am-la tuslandim shu tob
Qalban sariq skelet misol.

Orzularga bosh egdim bir dam
Bola kabi – o'ylab charchagan:
Taniqli va boy bo'lib men ham
Yoqadirman birdek barchaga.

Ha, boylikdan to'ladir qo'njim,
Silindrim bor edi hatto...
Endi esa egnimda g'ijim,
Tugmalari qadalgan mato.

Taniqliman – kam emas, sabil,
Moskvadan Parijga qadar
Mening ismim haqorat kabi
Yuraklarda qo'rquv uyg'otar.

Sevgi ermak emasmi, axir?
Lab bosasan – temirdek sovuq.
Bilaman, men endi toshbag'ir,
Sen tuygan tuyg'udan umid yo'q.

O't olmoqqa vaqtli, hoynahoy,
G'am quchsa ne, emas falokat!
Qabrda bo'y cho'zgan sho'raday
Zar kokiling to'lg'onar qat-qat.

Ortga qaytmoq istagim, bot-bot,
Shu sho'ralar sasida sim-sim

Boladek o'y sursam, umrbod
Kimligimni bilmasa hech kim.

Orzu qilmoq olamni o'zga,
Yaqin bir do'st va lekin, inon,
Ko'chmaydi hech yurakdan so'zga,
Tasvir bera olmaydi inson.

Minglab odamlar qatorida
Sen ham Rusning oddiy odami.
Ayon erur, tong otarida
Kuzning moviy salqinbaxsh dami.

Tinmadi hech sho‘xlik shamoli,
Yengil o‘ylar boshga berdi pand.
E’tiqodli hazin jamoling
Ryazan cherkovlarin etar band.

Arzimas bu butlar chaqaga,
Bezoriga do‘ndim gohida,
Endi so‘zlar o‘sib chiqadi
G‘amgin-g‘amgin kuylar ohida.

Qismatingga qilmayman havas,
Ko‘p kerakli o‘zimga jismim.
Takrorlaydi uchragan har kas,
Nechun, avgust yelidek isming?

Gadoy bilma, chiqindi titsam –
Bolalikdan sevaman buni.
Yoki tinglab turib his etsam
Akillagan itlar dardini.

Asramadim o‘zimni bir zum,
Hech biringga yo‘q deb keragim.
Garov – eng qayg‘uli baxt uchun
Telbasifat oshiq yuragi.

Xazon yig‘lab ko‘zim horigan,
Shundan dilda achchiq g‘am ta‘mi...
Axir, oddiy el qatorida
Sen ham Rusning oddiy odami.

Oqshom qora qoshlarin uydi
Yo'lda o'zga egali uch ot.
Yoshligimga ham nuqta qo'ydim
Kecha senga ishq tuyib, nahot.

Otlar, nafas olmang hech qalqib!
Izsiz o'tib ketdi umr ham.
Shifoxona yotog'i balki
Erta menga o'raydi kafan.

Yo o'zgacha bo'lar ertaga,
Otdok sog'lom tashlayman qadam,
Yashamog'in kuylar jo'rtaga
Yong'ir qanday dard ko'rmay odam.

O'chgay yodimdan tunggi ofat,
Ofatki, ul sug'urguvchi jon.
Nazokatli, go'zal qiyofa!
Unutmayman seni hech qachon.

Garchi ishqim o'zgaga tushib,
Men uni, ham quchib o'zgani,
Sevganim deb so'zlarman jo'shib
Sevganimga seni, sevganim.

Hammasini berurman so'zlab,
Bo'lgan bo'lmaganin o'shal payt...
Xayolimni butkul o'g'irlab,
Ne ko'ylarga solding meni, ayt?!

Yodimdadir, sevgilim, hamon,
Sochlaringning jilosi yorqin.
Na baxt sezdim, na bo'ldi oson
Seni tashlab ketayotgan kun.

Yodda, qayin ostida tunlar
Ikki sharpa ochgani chiroy –
Qisqa edi u kuzgi kunlar,
Uzoq porlar edi ko'kda oy.

Yodimdadir aytganlaring: “Ul
Moviy yillar o'tar betinim,
Unutarsan sen meni butkul
O'zga bilan bo'lib, sevgilim”.

Esga keldi hislar yarq etib
Bugun jo'ka charaqlagan dam:
Qanday mayin silagan edim
Jingalak gul sochlarni – taram.

Yurak o'ti so'nmoqda nari,
G'am-la suyib boshqasin, hayhot,
Go'yo u bir qissa singari
Etar ekan o'zga bilan yod.

Porla, mening yulduzim, yuksak,
 Sovuq nurlar taratib ko'kdan.
 Qabr panjarasi ortidan
 Sado bermas hech tirik yurak.

Avgust tuni tovlanib, javdar,
 Ham to'ldirib dala bag'rini.
 Uchib ketolmagan turnalar
 Chekkan ohi ila og'rinib.

Boshginamni tutganda baland,
 Daraxtlarga, qirlarga boqib,
 Hayolimni bir kuy etar band
 Vatan sog'inchini uyg'otib.

Yakuniga umr ertagin,
 Ko'ngil sezar, qoldi juda kam.
 Qabriston bag'ridan ertaga
 Joy topilib qolar menga ham.

So'ng yulduzim so'nar umrbod,
 Yurak bo'lar nimkala, yarim.
 Quvnoq so'zlar bilan etib yod,
 Qabrtoshi qo'yar do'stlarim.

Lek o'zimni ta'riflab derdim
 Tobutim-la to'lar bo'lsa go'r:
 O'z yurtini u sevgan edi
 Mayxonani sevgandek mayxo'r.

Gullar menga qolar silkib qo‘l,
Ta‘zim aylab, alvido aytib.
To‘qnashmaydi borayotgan yo‘l
Gul husniga, o‘lkamga qaytib.

Oh, azizam, ne bo‘lardi, ayt!
Men ularni, ko‘rdim jahonni.
Qabr dilga titroq solgan payt
Oshiq kabi baxsh etdim jonni.

Shuning uchun, xandon otarman
Va tabassum etarman oshkor,
Har lahzada bir so‘z qotarman:
Bu dunyoda barchasi takror.

Lek, baribir, to‘ladir qo‘yning,
Unutilmas o‘tgan dam biroq,
Bir tashlandiq men chalgan kuyni
Chalib berar mendan yaxshiroq.

Qo‘shiq tinglab sukutda, qalqir
Yor o‘zga yor og‘ushi sari,
Men haqimda o‘ylaydi, balki,
U betakror bir gul singari.

* * *

Oh, qanday tun. Uyqu begona.
To'lishgan oy. Ko'ngilda g'ashlik.
Uyg'onadi sohilda yana
Qachonlardir tark etgan yoshlik.

O'tmishimda qolgan pariro'y,
O'yinni ishq atama zinhor.
Oy nuridan taralgan viqor
Boshim uzra ko'kka cho'zar bo'y.

Yengil-yelpi harakatlaring
Hislatlaring etar namoyon –
Meni tashlab keta olmading
Seva olmagandek hech qachon.

Ikki bora sevmas hech odam,
Shu sabab sen qalbga yetti yot.
Poyimizdan tutib, behuda,
Og'ushiga chorlar puch hayot.

Ajralishib, etdik boshpana –
Men o'zga, sen o'zga qo'ynini.
Befarq o'ynamoqdamiz yana
Qiymati yo'q sevgi o'ynini.

Lek, baribir, qaynasin bilak
Tuyib ayyor o'pichlar ta'min
Va hamisha his qilsin yurak
Men bir umr suygan narsani.

Achinmaysan, sevmaysan sira,
 Yo husnimdan topdingmi bir gard?
 To'lg'onasan ehtiros ila
 Qo'llaringni yelkamga tashlab.

Na dag'al, na edim mehribon,
 Vujuding yosh, ko'ngling nozikta'b.
 Ilintirding qanchasin, jonon?
 Lablaringni tanir qancha lab?

Bildim, ular soya singari
 Ilg'ashmadi sendagi o'tni.
 Quhog'imga olganim kabi,
 Tafting bilan yondirding ko'pni.

Kipriklaring titrab, entikib,
 Men sendan sovugan bir vaqtda
 Uzun yo'lga nigohing tikib,
 O'ylar eding o'zgalar haqda.

Taqdir deya ko'rma buni, oh!
 Yengil xayol yaratgan bo'shliq –
 Uchrashgandik sen bilan nogoh,
 Bo'lar endi nogoh ayriliq.

O'z yo'lingdan ketarsan sen ham,
 O'tgan baxtsiz kunlarni eslab.
 Faqat pok dillarda yoqma sham,
 O'tsizlarga ochma sira qalb.

O'zga bilan chiqib, sayrda
 Sotganingcha ishqdan safsata,
 Balki o'tib men o'sha yo'ldan
 To'qnash kelar nigohlar qayta.

Sekin nazar tashlab men tomon,
Biroz ta'zim aylagan oning
So'z ochasan: "Xayrli oqshom!"
So'z qotaman: "Sizga ham, xonim!".

Hech ne dilni yemirmas zinhor,
G'am ustiga yog'ilmaydi g'am –
Chindan sevgan sevolmas takror,
O'tni yoqib bo'lmas qaytadan.

Men kim? Ulug' orzu shaydosi,
Baxtsiz qo'shiq kuylaguchi tor.
Hayot yo'lim o'tarman bosib,
O'zgalardek birma-bir, dildor.

Bo'sa olmoq eski odatim,
Lablarimni tanir ko'p jonon,
Va go'yoki bir gulxan yoqib,
Muhabbatdan so'zlayman shodon:

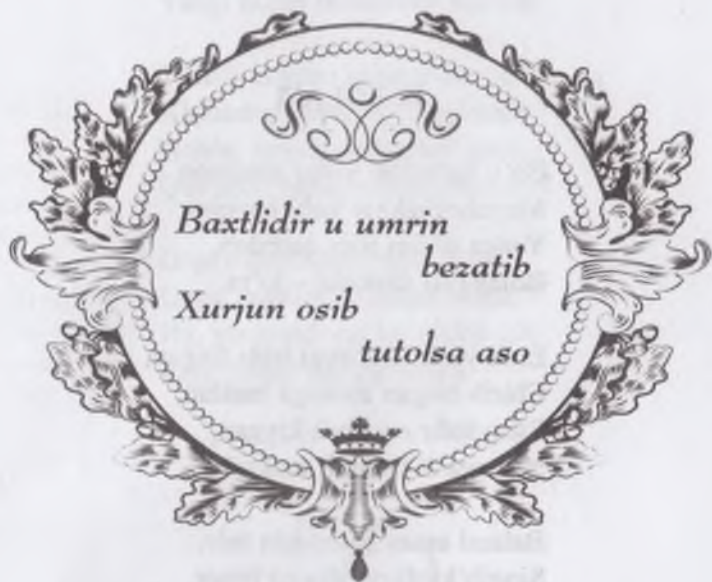
“Butun umr”, “ikkimiz”, “jonim”,
Tuyg'ularga uzatsang gar qo'l,
Chin ko'ngildan sevgan insonni,
Haqiqatni topmoqlik mushkul.

Og'ir olmas buni yuragim,
O'z o'tida kuydirmaydi g'am,
Sen men uchun yaralgan qayin,
Tegishlisan o'zgalarga ham.

O'zim uchun izlab yelkadosh,
Chin og'riqqa talpinganim on,
Jazmanlardan qilmagayman rashk,
Qarg'amasman seni hech qachon.

Men kim? Faqatgina orzumand,
Baxtli qo'shiq izlaguvchi tor.
Sevgan edim, axir, seni ham,
O'zgalarni sevgandek, dildor.

(O'ktam ODILOV tarjimalari)

IT BOLASI

Bo'y ko'rsatdi yillar zimiston
Moychechakzor kabi hayqira.
Yodga oldim itim qadrdon,
Bolaligim sirdoshi – jo'ra.

Endi yoshlik shavqi ham tingan,
Chirib bitgan zaranga matlub,
Esimdadir oq libos kiygan,
Nigorga it tashirdi maktub.

Baland emas hammada tole,
Singib kirdi qo'shiqqa nigor,
Qiyο boqmay maktublarimga
Zanjirbog'dan olmayin zinhor

Maktublarim o'qimas harchand,
Dastxatimdan yo'qdir xabari,
Kezar uzoq ne orzu-la band
Bodrezakda hovuzdan nari.

Azoblandim... Men javob istab...
Kutolmadim... ketdim... Va mana
Yillar osha shoir-u matlab,
Qoqmish tanish qopqani yana.

O'sha it ham qachonlar o'lgan,
Ammo o'xshash har bir tolasi.
Telbanamo akillash bilan
Meni qarshi oldi bolasi.

Yo alhazar! Bu qanday ro'yo!
Bosib kelar yangi bir azob.
Qaytgan kabi yoshligim go'yo,
Yangi noma bitsaydim shu tob.

Tanish kuydan masrur bu yurak,
Akillama! Yetar! G'ingshima!
Hohla, seni o'payin, ko'ppak,
Quvonch baxsh etding hissima.

O'pay seni quchoqlab hargiz,
Uyga boshlay aylabon e'zoz.
Ha, yoqqandi oq ko'ylakli qiz.
Endi yoqar zangori libos.

* * *

Yashab o'tgan umringa boqib,
O'z-o'zimga aytaman raso:
Baxtlidir u umrin bezatib
Xurjun osib tutolsa aso.

Baxtlidir u qashshoqlikda shod,
Kuni qolmay do'st-u, ag'yorga,
Tuproq yo'ldan yugurib ozod,
Topinolsa aziz diyorga.

MUNDARIJA

O'zim haqimda.....	3
GO'DAKLIKDAN MA'LUM HAR ODAM, BOLA BOSHDAN DEGAN GAP TO'G'RI <i>(Erkin VOHIDOV tarjimalari)</i>	
She'rlar (1917–1924)	
Ona ibodati.....	6
It haqida doston	7
“Tongda meni, uyg'ot ertaroq”	8
“Go'daklikdan ma'lum har odam”	9
“Meni so'kmang! Bo'lar ish bo'ldi”	10
“Aldamasman o'zimni”	11
“Bas! Bo'lar ish bo'ldi, kerakmas”	12
“Bir manzilga borurmiz kam-kam”	13
Sovet Rusi.....	14
Kavkaz	17
Yigirma oltilar balladasi	19
Stanslar.....	24
Ketayotgan Rus.....	27
Ayolga maktub.....	31
Onamdan maktub.....	35
Javob	38
Fors taronalari (1924–1925)	
“Dog'lar ketmish majruh ko'ngildan”	41
“Bugun dedim sarrofga atay”	42
“Shahinam, o, mening Shahinam”	43
“Deding: Sa'diy doimo yorning”	44
“Men Bosforda bo'lmaganman hech”	45
“Za'far yurtga nur to'kar oqshom”	46
“Havo toza, musaffo, zangor”	47
“Oy yuzida tillarang jilo”	48
“Xurosonda bir darvoza bor”	49
“Firdavsiyning moviy diyori”	50
“Shoir bo'lmoq – bu-ku tayin gap”	51
“Bir juft oqqush – jonon qo'llari”	52
“Nechun ma'yus taratar ziyo”	53
“Talpinma ko'p, devona ko'ngil”	54
“Moviy o'lkam, quvnoq diyorim”	55
1925-yil she'rlari	
Zamin darg'asi	56

Xotira	59
Hayot yo‘lim	60
Kachalovning itiga	66
“Kel, meni o‘p, o‘pa qol”	67
“Endi qaytmam uyimga”	68
Singlimga xat	69
“Tong otadi bezor va jim”	71
“Selday toshar chumchuq suroni”	72
“Bu dunyoda men bir yo‘lovchi”	73
“Lablaringni burma, qilma nozli tamanno”	74
“Dalalar oq kiygan, oqargan oy ham”	75
“Shoir, tun qo‘ynidan nima izlading”	76
“Boqma menga buncha g‘azabkor”	77
“Xayr endi, xayr, do‘stginam”	78

Dostonlar (1924–1925)

Erkinlik.....	79
Ulug‘ jang qissasi	82
O‘ttiz oltilar dostoni	98
Anna Snegina.....	113
Qora odam	137

So‘nggi tarjimalar

Bezoriman qo‘shig‘imda ham.....	142
Vatan	143
Bezorining ko‘ngil izhori.....	144
“Devor tagin panalab kelib”	147
“Shafqatsizga hamma narsa bor”	148
“Ey, sen, ko‘hna, sehrli qishloq”	149
“Yig‘lamasman, qilmasmam fig‘on”	151
Bezori.....	152

MAROQSIZ QO‘SHIQLAR, G‘AMGIN SADOLAR, IMKON BERING ERKIN OLMOQQA NAFAS

(Zikrilla NE‘MAT tarjimalari)

“Oqshom cho‘kmish. Chayon o‘t”	154
“Oq shumurtlar qor-la to‘kilar”	155
Qo‘shiqqa o‘xshatma	156
“Qorong‘u tun, uxlo olmay”	157
“Xo‘b qiz edi Tanyaxon, qishloqda hech tengi yo‘q”	158
Bahor oqshomi.....	159
Tun	160

Shoir.....	161
Qayg‘u ohanglari.....	162
Ko‘z yoshlar.....	163
1912-yil 26-aprel bo‘roni.....	164
“Sokin tun qo‘ynida sen yig‘lading jim”.....	165
Qabr boshida.....	166
Qayin.....	167
“Daryo qo‘ltig‘i uzra sho‘x qamishlar shovullar”.....	168
“Ona yurtim! Qalbim qarog‘i”.....	169
“Hoy, Rus, mening ona diyorum”.....	170
Rus.....	171
“Tilanchilar kiyimin kiyib Xudo”.....	175
Xayrli tong!.....	176
“Sen ketding va boshqa qaytmassan”.....	177
Buvimning ertaklari.....	178
“Kuylab borar yog‘och arava”.....	179
“Ryabinalar qizarib”.....	180
“Don yig‘ilgan, dalalar bo‘m-bo‘sh”.....	181
“Ilk qor bo‘ylab kezinaman jim”.....	182
Pushkinga.....	183
“Menga faqat bir ovunch qoldi”.....	184
“So‘zlab bo‘ldi oltinrang o‘rmon”.....	185
Onamga xat.....	186
Vatanga qaytish.....	188
Bobomga maktub.....	192
“Ko‘m-ko‘k tuman. Qorli kengliklar”.....	196
“Shamollar esgaydir, kumush shamollar”.....	197
“Bo‘ron bo‘zlar, lo‘li skripkasiday”.....	198
“Uchib ketdi kuz allaqachon”.....	199
“Siyrak o‘rmon. Dala va dashtlar”.....	200
“Senday suluv qizni ko‘rmadim”.....	201
“Balki kech, juda ham erta ehtimol”.....	202

KUYLA, DO‘STIM. XOTIRLA TAKROR, QO‘ZG‘A BIZNING ESKI YARANI

(Feruz Ne‘matullaev tarjimalari)

“To‘yib ketdim dildosh o‘lkadan”.....	204
“Ota uydan ketdim olib bosh”.....	205
Sorokoust.....	206
“Kuylagin lan‘ati gitarda”.....	209
“Sen yot quygan qadahga asir”.....	211

“Senga boqib dard tuyar ko‘ngil”	213
“Moviy o‘t avj olar tobora”	214
“Kel, yonimda o‘ltir, dilrabo”	215
“Bo‘lmagandim hech bunday horg‘in”	217
“Menga qoldi faqat bir ermak”	219
“Sovuq ila bermagin azob”	220
“Minglab odamlar qatorida”	222
“Oqshom qora qoshlarin uydi”	223
“Yodimdadir, sevgilim, hamon”	224
“Porla, mening yulduzim, yuksak”	225
“Gullar menga qolar silkib qo‘l”	226
“Oh, qanday tun. Uyqu begona”	227
“Achinmaysan, sevmaysan sira”	228
“Men kim? Ulug‘ orzu shaydosi”	230

**BAXTLIDIR U UMRIN BEZATIB
XURJUN OSİB TUTOLSA ASO**

(O‘ktam Odilov tarjimalari)

It bolasi	232
“Yashab o‘tgan umrimga boqib”	234

Adabiy-badiiy nashr

Sergey Aleksandrovich Yesenin

QORA ODAM

She'rlar va dostonlar

Tarjimonlar: *E. Vohidov, Z. Ne'mat, F. Ne'matullayev, O'. Odilov*

Nashr uchun mas'ul
M. Bo'ronov

To'plab, nashrga tayyorlovchi
Masihulloh Madaminov

Muharrir *Masihulloh Madaminov*
Badiiy muharrir *Bezkod Zufarov*
Texnik muharrir *Lina Xijova*
Kichik muharrir *Matluba Salimova*
Musahhah *Shohida Hojiyeva*
Kompyuterda tayyorlovchi *Gulmira Qulnazarova*

Nashriyot litsenziyasi AI № 158, 14.08.2009.

Bosishga 2021-yil 26-fevralda ruxsat etildi.

Bichimi 60x90^{1/16}. Ofset qog'oz. «New Roman» garniturasida
ofset usulda bosildi. Shartli bosma tabog'i 15,0.

Nashr tabog'i 13,18. Adadi 10000 nusxa. Buyurtma № 21-45.

«O'zbekiston» nashriyot-matbaa ijodiy uyi.
100011, Toshkent, Navoiy ko'chasi, 30.

Telefon: (371) 244-87-55, 244-87-20

Faks: (371) 244-37-81, 244-38-10.

e-mail: uzbekistan@iptd-uzbekistan.uz

www.iptd-uzbekistan.uz

Yesenin, Sergey Aleksandrovich.

Y 36 Qora odam [Matn]: She'rilar va dostonlar / S.A. Yesenin. Tarjimonal-
lar: E. Vohidov, Z. Ne'mat, F. Ne'matullayev, O'. Odilov – Toshkent:
«O'zbekiston» NMIU, 2021. – 240 b.

ISBN 978-9943-6583-9-4

Qo'lingizdagi mazkur to'plamda o'z ohangi va tarovati bilan kitobsevarlar qalbidan munosib joy olgan rusning o'tli shoiri bo'lmish Sergey Yeseninning dilbar she'r va dostonlari jamlangan. Qariyb bir asrdirki, Sergey Yesenin nafaqat rus, qolaversa, jahonning, jumladan, xalqimizning ham suyukli shoiriga aylanib ulgurgan. O'ylaymizki, Yeseninning davr nohaqliklari ustidan, xalq tarafida sobit turib aytilgan isyonkor so'zlari, shuningdek, asov hislar bilan tiliga ko'chgan o'tli misralari siz aziz kitobxonlarning ko'nglini yana hayajonga soladi.

UO'K 821.161.1-1
KBK 84-5(2Ros-Rus)

18580, 55 cym

S.A. Yesenin

«O'ZBEKISTON»

ISBN 978-9943-6583-9-4

